

Täysistunto

Keskiviikko 8.9.2021 klo 14.00—19.01

Täysistunto alkoi klo 14.00. Täysistunto päättyi klo 19.01.

Puhetta johtivat puhemies Anu Vehviläinen (14.00—15.58 ja 17.59—19.01) ja toinen varapuhemies Juho Eerola (15.58—17.59).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Ilmoituksia

2.1. Vaalien toimittaminen

Edustajantoimesta 9.9.2021 alkaen vapautetun Paavo Arhinmäen tilalle on valittava jäsen suureen valiokuntaan, varajäsen perustuslakivaliokuntaan, varajäsen maa- ja metsätalousvaliokuntaan sekä varajäsen Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskuntaan. Mainittujen toimielinten täydennysvaalit toimitetaan torstaina 9.9.2021 kello 16 pidettävässä täysistunnossa. Ehdokaslistat on jätettävä keskuskansliaan viimeistään 9.9.2021 kello 11.

3. Ulkoasiainvaliokunnan täydennysvaali

Vaali VAA 42/2021 vp

Vaaleja

Eduskunta valitsi ulkoasiainvaliokunnan jäseneksi edustaja Jussi Saramon.

4. Talousvaliokunnan täydennysvaali

Vaali VAA 43/2021 vp

Vaaleja

Eduskunta valitsi talousvaliokunnan jäseneksi edustaja Sanni Grahn-Laasosen.

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

5. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan täydennysvaali

Vaali VAA 44/2021 vp

Vaaleja

Eduskunta valitsi työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan jäseneksi edustaja Aino-Kaisa Pekosen.

6. Merja Kyllösen vapautuspyyntö valtiovarainvaliokunnan jäsenyydestä

Vapautuspyyntö VAP 34/2021 vp

Ainoa käsittely

Eduskunta hyväksyi vapautuspyynnön.

Täydennysvaali toimitetaan torstaina 9.9.2021 kello 16 pidettävässä täysistunnossa. Ehdo-
kaslistat on jätettävä keskuskansliaan viimeistään 9.9.2021 kello 13.

7. Veronika Honkasalon vapautuspyyntö tulevaisuusvaliokunnan varajäsenyydestä, työ- elämä- ja tasa-arvovaliokunnan varajäsenyydestä sekä Euroopan neuvoston Suomen val- tuuskunnan varajäsenyydestä

Vapautuspyyntö VAP 35/2021 vp

Ainoa käsittely

Eduskunta hyväksyi vapautuspyynnöt.

Täydennysvaalit toimitetaan torstaina 9.9.2021 kello 16 pidettävässä täysistunnossa. Eh-
dokaslistat on jätettävä keskuskansliaan viimeistään 9.9.2021 kello 13.

8. Mai Kivelän vapautuspyyntö suuren valiokunnan varajäsenyydestä ja sosiaali- ja ter- veysvaliokunnan varajäsenyydestä

Vapautuspyyntö VAP 36/2021 vp

Ainoa käsittely

Eduskunta hyväksyi vapautuspyynnöt.

Täydennysvaalit toimitetaan torstaina 9.9.2021 kello 16 pidettävässä täysistunnossa. Eh-
dokaslistat on jätettävä keskuskansliaan viimeistään 9.9.2021 kello 13.

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

9. Pia Lohikosken vapautuspyyntö sivistysvaliokunnan varajäsenyydestä

Vapautuspyyntö VAP 37/2021 vp

Ainoa käsittely

Eduskunta hyväksyi vapautuspyynnön.

Täydennysvaali toimitetaan torstaina 9.9.2021 kello 16 pidettävässä täysistunnossa. Ehdokaslistat on jätettävä keskuskansliaan viimeistään 9.9.2021 kello 13.

10. Katja Hännisen vapautuspyyntö tarkastusvaliokunnan jäsenyydestä

Vapautuspyyntö VAP 38/2021 vp

Ainoa käsittely

Eduskunta hyväksyi vapautuspyynnön.

Täydennysvaali toimitetaan torstaina 9.9.2021 kello 16 pidettävässä täysistunnossa. Ehdokaslistat on jätettävä keskuskansliaan viimeistään 9.9.2021 kello 13.

11. Johannes Yrttiahon vapautuspyyntö lakivaliokunnan jäsenyydestä

Vapautuspyyntö VAP 39/2021 vp

Ainoa käsittely

Eduskunta hyväksyi vapautuspyynnön.

Täydennysvaali toimitetaan torstaina 9.9.2021 kello 16 pidettävässä täysistunnossa. Ehdokaslistat on jätettävä keskuskansliaan viimeistään 9.9.2021 kello 13.

12. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 103/2021 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Anu Vehviläinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 12. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Keskustelu, ministeri Sarkkinen, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.03 Sosiaali- ja terveysministeri Hanna Sarkkinen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eläkeoikeuden siirto Euroopan unionin eläkejärjestelmästä Suomen eläkejär-

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

jestelmään edellyttää nykyisellään, että henkilö on vakinaisessa työssä EU:n palveluksessa ja että hän on siirtänyt aiemmin Suomessa karttuneen eläkeoikeutensa Euroopan unionin eläkejärjestelmään. Määräaikaisesti EU:n instituution palveluksessa olevat eivät nyt saa eläkettä tältä työskentelyajalta EU:sta eivätkä suomalaisesta työeläkejärjestelmästä.

Eläkesiirtoa EU:n ja Suomen eläkejärjestelmien välillä ehdotetaan nyt muutettavaksi niin, että EU:n palveluksessa työskennellyt henkilö, jolle ei ole syntynyt oikeutta eläkkeeseen EU:n järjestelmästä, voisi siirtää karttuneen eläkeoikeuden Suomen työeläkejärjestelmään. Ehdotuksen myötä siirto olisi mahdollinen myös määräaikaisessa palvelussuhteessa Euroopan unionissa olleille henkilöille. Siirron edellytyksenä olisi, että henkilölle olisi ennen siirtoa karttunut eläkettä Suomen työeläkejärjestelmään, eli hänellä olisi liittymä suomalaiseen järjestelmään Suomessa vakuutetun työn kautta.

Ehdotettu parannus koskisi siis EU:n instituutioissa, kuten EU-komissiossa, -parlamentissa ja EU-virastoissa määräaikaisesti tai alle kymmenen vuoden työsuhteessa työskenteleviä suomalaisia. Jatkossa näidenkin ihmisten olisi mahdollista saada koko työuransa aikana kertyvä työeläke osaksi Suomen eläkejärjestelmää.

Ehdotuksessa tarkoitettu eläkeoikeuden siirto tehtäisiin Kevaan, ja eläkettä kohdeltaisiin kuten valtion eläkettä. Tämä osuus henkilön eläkkeestä maksettaisiin Kevasta aikaan, kun hän jää eläkkeelle.

Ehdotuksen tavoitteena on selkeyttää ja yksinkertaistaa Euroopan unionin palveluksessa työskennelleen henkilön eläkeoikeuksien siirtoja. Samalla lakiin ehdotetaan tehtäväksi eräitä lainsäädäntötekniisiä ja säädöshuollollisia muutoksia, joiden tavoitteena on ajanmukaistaa sääntelyä.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Viljanen.

14.04 Heidi Viljanen sd: Arvoisa rouva puhemies! Kyseessä oleva lakimuutos on varsin pieni mutta koskee merkittävästi tietysti niitä ihmisiä, jotka EU:ssa ovat määräaikaisesti tai lyhyemmän ajan työskennelleet. Nyt käsitellyssä oleva lakimuutos lisäisi siis EU:n instituutioissa työskentelevien suomalaisten yhdenvertaisuutta suhteessa nykyiseen eläkejärjestelmäämme.

Nykyisin voimassa olevan eläkesiirtolain mukaan Suomesta EU-instituution palvelukseen menevä henkilö voi siirtää Suomessa karttuneen työeläkeoikeuden EU:n eläkejärjestelmään ja vastaavasti palauttaa eläkeoikeuden Suomen työeläkejärjestelmään työsuhteen loputtua. On kuitenkin ollut niin, että tämä työeläkeoikeuden siirto ei ole kohdellut yhdenvertaisesti määräaikaisesti tai alle 10 vuotta EU:n instituutioissa työskenteleviä, sillä heillä ei ole ollut tähän asti mahdollisuutta nykylainsäädännön puitteissa siirtää EU:ssa työskentelyn aikana karttunutta eläkeoikeutta Suomen eläkejärjestelmään.

Suomalaisia työskentelee EU:n instituutioiden palveluksessa noin 1 000 henkilöä, ja tämän asian mittasuhteista kertoo se, että vuositasolla Suomen työeläkejärjestelmään ei ole tehty kuin yksittäisiä eläkeoikeuksien palautuksia. Oletettavaa onkin nyt, että ehdotettavien muutosten myötä sääntely selkeytyy ja yksinkertaistuu ja näin ollen myös eläkeoikeuksien siirtoja Suomen työeläkejärjestelmään tulee jonkin verran lisää. Kaikkiaan puhutaan vuositasolla kuitenkin vain joistakin kymmenistä.

Ja kuten totesin, niin vaikka nyt tehtävä lakimuutos on pieni, niin kuin monet täällä eduskunnassa käsitellyssä olevista ovat, sillä on tärkeä vaikutus niiden ihmisten kannalta, jotka työskentelevät EU:ssa määräaikaisesti tai lyhyemmän ajan.

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

13. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lääkelain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 107/2021 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Anu Vehviläinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 13. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja talousvaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Keskustelu, ministeri Sarkkinen.

Keskustelu

14.07 Sosiaali- ja terveysministeri Hanna Sarkkinen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käsittelyssä olevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan lääkelain muuttamista tietyiltä osin. Muutosten tarkoituksena on parantaa ja joustavoittaa apteekkitoimintaa ottamalla huomioon apteekkiasioinnin erilaisia palvelumuotoja. Tavoitteena on myös lisätä apteekkien määrää, edistää kilpailua sekä parantaa apteekkipalveluiden saatavuutta ja saatavuutta.

Läkelakiin ehdotetaan seuraavia muutoksia:

Uuden apteekin perustamisedellytyksiä laajennettaisiin. Fimea voisi päättää uuden apteekin perustamisesta sekä silloin, kun se on tarpeen lääkkeiden saatavuuden turvaamiseksi, että myös tilanteissa, joissa se olisi tarpeen riittävien apteekkipalveluiden turvaamiseksi.

Apteekkeja ja sivuapteekkeja voitaisiin perustaa nykyistä helpommin myös sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköiden, kuten sairaaloiden, yhteyteen. Ehdotetulla muutoksella turvattaisiin erityisesti sairaalasta kotiutuvien ja päivystyksessä asioivien potilaiden lääkeshoidon viiveetön ja joustava saatavuus.

Lakiin ehdotetaan uutta säännöstä apteekkien noutolokerikoista sekä tarkennuksia verkkoapteekkitoimintaa koskeviin säännöksiin. Lisäksi tarkennettaisiin Fimean toimivaltuuksia puuttua verkkoapteekkitoiminnassa mahdollisesti ilmeneviin epäkohtiin.

Apteekin ja sivuapteekin tarjoamia terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen ja sairauksien ehkäisyyn liittyviä palveluita voitaisiin jatkossa tarjota myös apteekin palvelupisteessä ja palvelut olisivat näin myös haja-asutusalueiden asukkaiden ulottuvilla.

Apteekkien itsehoitolääkkeiden hintakilpailu mahdollistettaisiin vähittäishintatasolla. Apteekit voisivat siis myydä itsehoitolääkkeitä halvemmalla hinnalla kaventamalla omaa myyntikatettaan.

Ehdotuksessa annettaisiin myös mahdollisuus säätää asetuksella joillekin itsehoitolääkkeille yhtenäinen valtakunnallinen hinta, jos kävisi ilmi, etteivät ne sovellu hintakilpailun piiriin. Apteekin farmaseuttisen henkilöstön olisi lisäksi neuvonnalla ja ohjauksella var-

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

mistettava, ettei hinta ohjaisi asiakasta tekemään lääkkeiden järkevän ja tarkoituksenmukaisen käytön näkökulmasta väärää ostopäätöstä.

Ehdotuksen mukaan sosiaalihuollon palveluasumisen toimintayksiköt voisivat ylläpitää yhteiskäyttöön tarkoitettuja rajattuja lääkevarastoja. Näissä olisi pieni ja rajattu valikoima lääkkeitä toimintayksiköiden asiakkaiden ennakoimattomia ja äkillisiä tarpeita varten.

Tarkoitus olisi mahdollistaa asiakkaiden nopea lääkehoito ja vähentää asiakkaiden tarpeettomia siirtoja esimerkiksi terveydenhuollon päivystysyksiköihin. Pääasiallisesti asiakkaiden lääkehoito toteutettaisiin kuitenkin avohuollon apteekista, niin kuin tähänkin asti.

Lisäksi ehdotuksella täsmennettäisiin apteekkiluvan saaneen apteekkarin ja apteekkiluvastaan luopuvan apteekkarin välisiä oikeuksia ja velvollisuuksia ja lyhennettäisiin eräiden Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen apteekkipäätösten muutoksenhakumenettelyä poistamalla siitä oikaisuvaatimusmenettelyvaihe.

Lisäksi laista poistettaisiin kansallinen määräaika koskien myyntiluvan ja rekisteröinnin voimassaolon jatkamista koskevia hakemuksia ja lakia muutettaisiin vastaamaan Euroopan unionin lääkkeiden hyviä tuotantotapoja, lääkkeiden haittavaikutusten ilmoittamista koskevia sekä Euroopan unionin yleisen tietosuoja-asetuksen säännöksiä. — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Laiho.

14.10 Mia Laiho kok: Arvoisa puhemies! On hienoa, että saadaan nyt tämä lääkelaki eduskuntaan. Tämähän on vain yksi osa kokonaislääkehoidon tiekarttaa ja uudistusta, ja tässä on pitkälti niitä asioita, mitä jo edellisen, Sipilän, hallituskauden esityksessä siihen sisältyi. Apteekkiluvan saannin helpottaminen ja sujuvoittaminen on tietenkin yksi tärkeä osa sitä, että saadaan apteekkeja niille alueille, missä väestö kasvaa sujuvasti. Samalla on kyllä huomioitava kuitenkin se, että meillä on riittävästi apteekkeja koko Suomessa ja riittävä saatavuus lääkkeiden osalta.

Nostan tästä esille joitain asioita, mitkä ovat hyviä uudistuksia. Esimerkiksi apteekkilupaa myönnettäessä huomioidaan rikosrekisteriote, mikä on tervetullut uudistus lääkkeiden väärinkäytön vähentämiseksi. Vaikkei se ole suuri ongelma ollut, niin joitakin yksittäisiä tapauksia on ollut. Samoin vankiterveydenhuoltoon saadaan koneellinen annosjakelu, mikä on erittäin hyvä asia. Ja sitten sosiaalihuollon palveluasumisen yksiköiden rajatut lääkevarastot: Meillä on jo erittäin huonokuntoisia vanhuksia ympärivuorokautisessa hoivassa, niin kuin toki kotihoidossakin, ja siellä on ollut ongelmana, että kaikilla on omat lääkkeet eikä ole yhteisiä lääkkeitä, vaikka tarvetta on kuitenkin. Jos esimerkiksi nousee kuume tai tulee joku äkillinen akuutti tilanne, niin tarvitaan yhteistäkin lääkevarastoa.

Täällä on esitetty myöskin, että apteekilla voisi olla uusia palvelumuotoja. Se jää jokseenkin epäselväksi, mitä se tässä tarkoittaa, ja kysyisinkin tässä ministeriltä, onko tässä ajateltu, että apteekit voisivat jatkossa esimerkiksi toteuttaa rokotuksia tai esimerkiksi koronan yhteydessä noita koronatestejä.

Sitten vielä olisin ottanut esille markkinoinnin. Nythän itsehoitolääkkeitä voitaisiin tämän esityksen perusteella myydä myöskin alennuksella. Miten olette ajatelleet tätä markkinoinnin suhteen? Tullaanko sitä säätelemään erikseen, koska lääkkeitähän ei pidä lähteä kuitenkaan markkinoimaan, vain ainoastaan tarpeeseen. Ja myöskin kun on erikokoisia apteekkeja, niin luonnollisesti isoilla apteekkeilla, joilla muutenkin menee hyvin, on tietenkin mahdollisuus myydä näitä itsehoitolääkkeitä selvästi alhaisempaan hintaan kuin pienem-

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

millä, ja se voi myöskin vääristää tilannetta apteekkien välillä [Puhemies koputtaa] kilpailullisesti.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kärnä.

14.13 Mikko Kärnä kesk: Arvoisa rouva puhemies! Haluan kiittää hallitusta tästä erinomaisesta esityksestä. Edustaja Laiho tässä luetteli useita hyviä parannuksia, joita tämä esitys sisältää. Yksi on tietysti myös se, että jatkossa apteekki tai sivuapteekki voitaisiin perustaa myös sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksikön yhteyteen.

Näin lappilaisena kansanedustajana ja apteekkarin poikana täytyy olla tietysti tyytyväinen siitä, että me pidämme kiinni hyvästä ja turvallisesta suomalaisesta apteekkijärjestelmästä. Tämä esitys on erinomainen siltä kannalta, että se tulee lisäämään lääkkeiden saatavuutta kaikkialla maassa. Olisin kysynyt ministeriltä: miten esityksessä on arvioitu, millaisia vaikutuksia tällä tulee olemaan maamme syrjäisiin ja harvaan asuttuihin seutuihin?

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Reijonen.

14.14 Minna Reijonen ps: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Koen tämän lakiuudistuksen olevan itselleni erittäin merkittävä, ihan jo siksi, kun olen sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, mutta myös siksi, kun on apteekkitaustaa. 25 vuotta kun on pillerinpyörittäjänä, niin tietää kyllä varmasti jonkun verran, mitä siellä apteekissa tapahtuu.

Uudistuksessa on hyvää se, että näitä apteekkilupia helpotetaan. Apteekkialahan on ollut semmoinen paikalleen jämähtänyt ala. Jos miettii, niin eduskunta säätää aika hitaasti lakeja, mutta apteekkimaailma se vasta onkin ollut aika hidas myöntämään näitä uusia lupia. Se on ollut aikoinaan hyvin tarkkaan määrätty, suunnilleen tikun tarkkuudella, missä kohdin apteekki saa olla itse kussakin kylässä. Ja lupien myöntäminen on ollut hyvin byrokraattista ja hyvin hidasta, ja on todella järkevää, että apteekkeja voidaan perustaa enemmän sinne, missä niitä tarvitaan, missä on asiakkaita ja missä näyttää tarvetta olevan. Mutta siinä pitää huomioida myös se, että harvaan asutut alueet eivät saa kärsiä eikä missään nimessä apteekkiverkosto kärsiä, niin että sitten harvaan asutuilla alueilla ei ole apteekkia. Se pitää siinä taata. Mutta tämä uudistus sinällään on tämän apteekkiverkoston lisäämiseksi erittäin hyvä.

Sitten jos mietitään näitä muita, niin tässä on paljonkin tulossa näitä uudistuksia, mitkä koskettavat apteekkia. On huomioitava tosiaan se, että ihmiset saavat niitä lääkkeitä, mutta miten sitten huomioidaan tässä uudistuksessa myös semmoisia asioita, kun täällä on tulossa nyt vähän semmoisia... Jos miettii, että ilman reseptiä saatavia lääkkeitä on paljonkin ja sitten hintajuttuihin ja muihin tulee muutoksia, niin miten huomioidaan tällaiset vähän suuremman riskin itsehoitoläkkeet? Koska semmoisia suuremman riskin itsehoitoläkkeitäkin on: tietyt tulehduskipuläkkeet ovat tällaisia, siellä on migreenilääkkeitä, siellä on joitakin muitakin semmoisia lääkkeitä, niin kuin jälkiehkäisyläkkeet. Mitenkä tällaiset on näissä huomioitu, siihen kaipaisin vastausta. Entä sitten yskänlääkkeet? Niissäkin on semmoisia riskejä, jos mietitään, että niiden käyttö kovasti lisääntyy. Mitä näille on mietitty?

Totta kai maailma muuttuu ja on hyvä, että uudistusta tehdään sillä tavalla, että niitä lupia on helpompi saada, varsinkin kun nyt näyttää siltä, että apteekkien toimintaa muutenkin voitaisiin miettiä. Kun ajatellaan sosiaali- ja terveysuudistusta, sehän tuo välttämättä

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

keskittymistä. On ihan selvää, että joka kunnassa ei ole enää sen jälkeen terveysasemaa. Vaikka muuta väitetään, niin on varma, että viiden vuoden päästä terveysasemia lähtee pois. Apteekkeja kuitenkin on siellä lähialueilla. Voitaisiinko miettiä sitä laajempaa kokonaisuutta: Olisiko siellä kenties diabetesvälineiden välitystä, voisiko olla rokottamista? Mitä kaikkea muuta mahdollisuutta olisi? Ja ei pidä unohtaa tätä farmaseuttista neuvontaa. Siellä on yliopistokoulutuksen saanutta henkilökuntaa, joka tosiaan osaa alansa. Huomioidaan tämä, että ei karkaa homma käsistä, ja pidetään huolta siitä, että lääkeneuvonta säilyy. Mitenkä se aiotaan säilyttää, että se säilyy, niin kuin sen tulee olla? — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Sarkomaa.

14.17 Sari Sarkomaa kok: Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä oleva lakiesitys on erittäin tervetullut. Kiitos ministerille, että se tuotiin tässä vaiheessa eduskuntakautta.

Lääkealalle apteekkien kehittämiseen on kasautunut mittava uudistusvaje, ja se ei suinkaan johdu apteekeista eikä lääkealasta, vaan se johtuu eduskunnasta. Eli kaksi kertaa, 2015 ja 2019, aika lailla vastaavat lainsäädännöt ovat rauenneet, ja nyt on tärkeää, että tämä lakiesitys saadaan käsiteltyä ja saadaan lääkeala eteenpäin.

Tämähän on osa lääkealan tiekarttaa, jota eduskuntakin on vauhdittanut ja johon se on budjettineuvotteluissa lisännyt määrärahaa, ja on tärkeää, että tätä viedään eteenpäin. Kokoomuksen eduskuntaryhmä näkee suomalaiset ammattiapteekit osana terveydenhuoltoa, ja me haluamme kehittää apteekkeja osana terveydenhuoltoa lääkkeiden yhdenvertainen saatavuus ja lääketurvallisuus huomioiden.

Valmisteilla on useita lääkealaan liittyviä lakiesityksiä. Nyt olemme budjettiriihiin alla, ja olemme nähneet, että vasemmistovihreän hallituksen akilleenkantapää on se, että tahdotaan paljon hyvää, kuten me politiikassa tahdomme, mutta rahaa ei tunnu löytyvän. Esimerkiksi hoitajamitoitus on asia, johon rahaa ei löytynyt, ja hallitus on etsimässä 60 miljoonan euron säästöt lääkekorvauksista, jotta tuo hoitajamitoitus saadaan rahoitettua, niin että olisi hyvä, että tässä keskustelussa myöskin eduskunnalle kerrottaisiin, onko tästä jo tarkempia valmisteluja ja milloin eduskunta saa tämän säästölain käsiteltäväkseen. Tässä voi esittää huolta siitä, että Suomessa lääkekustannukset ovat paljon sairastaville varsin korkeat, ja siitä, osuuko tämä leikkaus sitten kaikkein heikoimmassa asemassa oleviin.

No, apteekki on käytetyin terveyspalvelu: vuosittain 60 miljoonaa asiakaskäyntiä. Se on lähin terveyspiste valtaosalle suomalaisista, ja on tärkeää, että apteekkilaitosta vaalitaan ja se on ajan tasalla.

Arvoisa puhemies! Tämän esityksen tarkoitus on todellakin tuoda lisää joustavuutta apteekkien perustamiseen. Tämän tarkoitus on parantaa lääkkeiden saatavuutta, lisätä hintakilpailua itsehoitolääkkeissä ja myöskin sitten mahdollistaa se, että apteekeissa on laajempaa terveystoimintaa ennalta ehkäisevään toimintaan ja terveyden edistämiseen.

Täällä sosiaali- ja terveysvaliokunnan varapuheenjohtaja Mia Laiho jo nosti esille apteekkien tehtävät, ja kysyisin tässä, kun testit ovat Suomessa kovin kalliita ja hallitus on miettinyt koronapassia ja on päättämässä omaa strategiaansa, että onko ajateltu, että pikatestausta voitaisiin apteekeissa mahdollistaa, ja olisiko eduskunnan mahdollista, jos siihen tarvittaisiin lainsäädäntöä, nyt tämän lakiesityksen yhteydessä siitä säätää. Monissa Euroopan maissa apteekit ottavat pikatestejä, ja tämä olisi mahdollisuus tuoda lisää testikapasiteettia, hyödyntää apteekkeja ja ennen kaikkea sitten alentaa testien hintaa. Kun tämä tapahtuu muualla Euroopassa, niin miksi ei myöskin Suomessa? Tätä kokoomus on esittä-

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

nyt, ja toivon, että sosiaali- ja terveysvaliokunnassa tätä voitaisiin pohtia. Ainakin pitäisi selvittää, millä edellytyksin apteekit voisivat olla tässä mukana. Tämä siinä mielessä liittyy tähän lainsäädäntöön, että tiedetään, että hyvin harvoin lääkelakia uudistetaan. Nyt, kun se on pöydällä, eduskunta voisi sitä myöskin katsoa.

On erittäin hyvä, että jatkossa apteekkeja ja sivuapteekkeja voidaan perustaa nykyistä helpommin ja ennen kaikkea, että niitä tulee sosiaali- ja terveydenhuollon ja yksiköiden ja sairaaloiden yhteyteen. Suomessa on ollut kovin huono asia se, että kun ihminen esimerkiksi kotiutuu sairaalasta, niin on ollut kovin hankalaa saada lääkkeitä. On todella tärkeää, että apteekkeja on siellä, missä on ihmisiä, niin kuin perussuomalaistenkin ryhmässä todettiin.

No, sitten tästä apteekkiluvan luvanvaraisuudesta: On todella hyvä, että tässä annetaan Fimealle mahdollisuus päättää uusien apteekkien perustamisesta, ja sitä mahdollisuutta on tarkoitus laajentaa. Ja se, mikä on todella tärkeää ja minkä esitän kokoomuksen eduskuntaryhmän puolesta, on se, että luvan määräytymisprosessin pitäisi olla läpinäkyvä ja nykyistä joustavampi. Sitä, onko tämä säätely, joka tässä on nyt tehty, riittävä, on hyvä arvioida. Sanon tässä, että tämä lakiesitys valmisteltiin sen pohjalta, mitä edellisen hallituksen ryhmien edustajat neuvottelivat, ja tämä on todella sovussa tehty, ja olemme tämän takana. Jos on jotain mahdollisuutta vielä eduskunnassa katsoa tätä, niin se on hyvä, mutta on tärkeää, että tätä vietäisiin eteenpäin. Ehkäpä tämänkin esityksen jälkeen tuo lupaprosessi jää vielä hieman jäykäksi. Ennen kaikkea sen pitäisi olla avointa niin, että tiedetään, miten ne luvat annetaan.

Mutta ihan lopuksi tässä sanon, että on todella tärkeää, että apteekkien tulonmuodostus tulisi enemmän työstä eikä siitä lääkkeiden hinnasta. Sehän, onko kallis vai halpa lääke, vaikuttaa siihen, minkälaisen tulon apteekki siitä saa. Ja olisi tärkeää, että ministeriössä tehtäisiin selvitystyötä, niin että enemmän se tulonmuodostus tulisi siitä työstä. Sen takia on tärkeää, että katsottaisiin esimerkiksi annosjakelua ja sitä, minkälaiset palkkio- ja korvausperusteet siinä on, jotta tällaisia lääkehuoltoa tehostavia toimintoja saataisiin kattavasti koko maahan ja se tulonmuodostus olisi apteekkeille järkevää ja myöskin kustannukset koko terveydenhuollolle olisivat perusteltuja.

Mutta kannatan tätä lakiesitystä ja kiitän todellakin, että ministeri on tämän hyvän lakiesityksen eduskuntaan tuonut.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Essayah.

14.23 Sari Essayah kd: Arvoisa rouva puhemies! Aivan kuten kollegat ovat täällä todenneet, niin tämä lääkelain muuttaminen on osa lääkealan laajempaa tiekarttaa ja tämä työ on alkanut jo edellisellä hallituskaudella. On tärkeää, että me pystymme sujuvoittamaan apteekkilupaprosesseja, ja tällä esityksellä halutaan myöskin mahdollistaa rajattu lääkevarasto sosiaalihuollon palveluasumisyksiköissä ja myöskin sallitaan itsehoitolääkkeitten hintalennukset.

Haluan nostaa tässä yhteydessä esille sen, että kristillisdemokraatit ovat aina puoltaneet apteekkijärjestelmässä kasvollista omistajuutta eli tätä meidän suomalaista järjestelmää, jossa ihminen on vastuussa siitä omasta apteekkiyrityksestään. Toisaalta harmittaa se julkinenkin keskustelu, mitä apteekkialan ympärillä on käyty ja jossa on annettu ymmärtää, että apteekkarit ovat niitä äveriäimpiä yrittäjiä Suomessa, kun kuitenkin tiedetään, että se katteen muodostus esimerkiksi näissä maaseudun apteekkeissa ei kovin kummoinen ole.

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

Itse asiassa, kun tässä sote-uudistusta ollaan viemässä eteenpäin, kyllähän tässä on myöskin huoli siitä, että meillä Suomessa pysyisi sekä vähintään nykyisenlainen, kattava lääkejakelu- ja apteekkijärjestelmä että myöskin terveydenhuollon järjestelmä kaiken kaikkiaan. Varmaan tässä yhteydessä on syytä miettiä, onko sellaisia palveluita, mitä mahdollisesti voitaisiin tulevaisuudessa myöskin apteekkialan puolella suorittaa, esimerkiksi rokotteita tai vastaavia, erilaisia yksinkertaisia testejä ja tämäntyyppisiä.

Tässä on herännyt keskustelu näistä alennuksista, joita näihin käsikauppalääkkeisiin, itsehoitolääkkeisiin, olisi mahdollisuus tulevaisuudessa tehdä, ja haluan uskoa siihen, että alalla käydään eettistä keskustelua siitä, mitkä lääkkeet ovat sentyyppisiä, että niitä voidaan lähteä alennuksilla markkinoimaan. Toivon mukaan apteekkiala tämmöistä itsesääntelyä tämän osalta markkinoinnin kohdalla käy, koska kyllä on todettavissa, että vaikka Pohjoismaissa on erityyppisiä apteekkijärjestelmiä, niin muun muassa Ruotsissa esimerkiksi on havaittu tiettyjen itsehoitolääkkeiden kohdalla ongelmallisuutta niitten runsaassa käytössä ja sitten niitä terveyshaittoja, mitä siitä on seurannut. Siinä mielessä tämä on varmasti tämän esityksen se kohta, jota meidän tulee seurata, ja niin kuin täällä todetaan, tällainen rajausta olisi mahdollista tehdä asetuksella. Mutta toivon, että tässä apteekkiala nyt käy myös sisällään keskustelua siitä, mitkä ovat hyviä eettisiä markkinointitapoja ja mihin tuotteisiin sellainen soveltuu.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Lindén.

14.26 Aki Lindén sd: Arvoisa rouva puhemies! Sosiaali- ja terveysministeri esitteli tiiviisti ja kattavasti tämän hankkeen, joten ei ole syytä nyt referoida uudelleen näitä keskeisiä sisältöjä. Muutamasta asiasta haluan tässä lähetekeskustelussa kuitenkin mainita.

Tämä ei ole kokonaisuudistus mutta ei myöskään pelkkä tekninen esitys, jolloin tämän jälkeenkin meillä eduskunnassa tulee vielä lähiaikoina ja varmasti lähivuosienakin suuria lääkepoliittisia asioita ratkaistavaksi. Mutta kuten täällä on kollegoiden myötäsukaisissa, erinomaisissa puheenvuoroissa kerrottu, niin tämä on nyt tässä tilanteessa juuri oikea ajankohta tehdä tätä pitkään valmisteltua esitystä.

Omasta mielestäni tässä on merkittävimpiä asioita — lukuisten asioiden joukossa — se, että apteekin perustamisessa sijainnin ja muun tarpeen mukaan korostetaan nyt tarvetta. Kun työskentelin aikanaan terveyskeskuksen johtajana ja katsoin asiaa siltä kantilta, myöhemmin sairaalan johtajana taas siltä kantilta, niin molemmissa tilanteissa on tullut esille, että meidän apteekkiverkoston sijainti ja kattavuus ei ole ollut täysin tarpeen mukainen vaan siihen ovat vaikuttaneet muut seikat. Toinen erittäin merkittävä asia on tämä, että sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen yhteyteen voidaan perustaa apteekkeja, niin kuin täällä ovat muutkin puheenvuoroissaan maininneet.

Lopuksi haluaisin todeta, että apteekit ovat monissa väestötutkimuksissa, tällaisissa gallopeissa, se osa terveydenhuoltoa, joka saa kaikkein kiitettävimmän arvosanan. Puhutaan yleensä tasosta 9/10. Siinä jäävät kirkkaasti sairaalat, terveyskeskukset ja monet muut toiseksi, ja tämä on erittäin merkittävä havainto, joten myös itse kannatan maltillisia uudistuksia. Ei pidä tehdä revoluutiota apteekkijärjestelmään vaan ratkoa siellä olevia ongelmia ja mennä asteittain eteenpäin.

Lopuksi haluan todeta, että apteekkien ja lääkehuollon kokonaisuus Suomen terveydenhuollossa on noin 3 miljardin euron kokonaisuus. Siitä tämä avohoito, jota apteekit huoltavat, on noin kahden ja puolen miljardin kokonaisuus, josta Kelan lääkekorvaukset ovat

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

1 650 miljoonaa euroa. Meillä oli juuri eilen täällä Kelan valtuutettujen toimintakertomus, eli kaksi ja puoli miljardia on se koko liikevaihto, ja siitä 1 650 miljoonaa sitten tulee Kela-korvausten kautta. Ja sitten toinen kokonaisuus on sairaaloiden ja terveydenhuollon muiden yksiköiden lääkehuoltojärjestelmä, joka on noin 600 miljoonaa euroa. Se perustuu suuriin kilpailuttamisrenkaisiin, ja se on sitten oma kokonaisuutensa. Yhteensä kysymyksessä on siis noin 1,5 prosenttia meidän bruttokansantuotteesta eli 3 miljardin kokonaisuus. Eritäin tärkeä asia paitsi kansalaisille myös kansantaloudelle.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Wallinheimo.

14.29 Sinuhe Wallinheimo kok: Arvoisa puhemies! Tätä hallituksen esitystä voi pitää hyvänä alkuna mutta ei riittävänä parannuksena suomalaisen lääkehuollon ja erityisesti apteekkialan kehittämiseksi. Positiivista tässä esityksessä on se, että jos ei suoraan, niin ainakin rivien välissä tunnustetaan kotimaisen lääkehuollon ja apteekkialan haasteet. Nykyisin käytössä oleva apteekkilupabyrokratia — olipa kyse apteekkitoiminnasta, perustamisesta, lupaprosessista, omistamisesta tai lääkkeiden hinnoittelupolitiikasta — estää terveen kilpailun syntymistä apteekkialalle. Lasku tästä lankeaa luonnollisesti suomalaiselle lääkkeenkäyttäjälle ja laajemmin suomalaiselle yhteiskunnalle. Se on käynyt ilmi monessa toisistaan riippumattomassa apteekkialaa ja lääkkeiden hinnankehitystä käsittelevässä selvityksessä viimeisen parin vuoden aikana. Esimerkiksi vuonna 2020 THL:n, Fimean ja Kelan yhteistyönä valmistuneessa esiselvityksessä todetaan, että suomalaiset maksavat lääkkeistä muita pohjoismaalaisia enemmän. Samaan tulokseen ovat päätyneet muun muassa Kilpailu- ja kuluttajavirasto sekä Päivittäistavarakauppa ry omissa apteekkialaa koskevissa selvityksissään.

Siksi, arvoisa puhemies, tässä hallituksen esityksessä on hyvää muun muassa se, että apteekin perustamisedellytyksiä laajennettaisiin siten, että apteekki voitaisiin perustaa myös silloin, kun se on tarpeen apteekkipalvelujen turvaamiseksi. Toiseksi, tervetulleita uudistuksia ovat toimet, joilla selkeytetään apteekkien verkkotoiminnan edellytyksiä. Näin vahvistetaan etenkin syrjäseutujen lääkehuollon luotettavuutta ja kattavuutta. Kolmanneksi, suunnitellut uudistukset myös itsehoitolääkkeiden hintasääntelyn kehittämiseksi ovat tässä tilanteessa tyydyttäviä. Lisäksi on hyvä, että nykyinen hallitus on tässä asiassa tukeutunut edeltäjänsä eli Sipilän hallituksen tekemään valmisteluun, toki sille ideologisesti soveltuvien osin.

Arvoisa puhemies! Lääkkeiden yhdenvertaisen saatavuuden ja lääketurvallisuuden pitää olla jatkossakin suomalaisen apteekkitoiminnan ytimessä. Siksi alan kehittämisessä pitää käyttää tarkkaa harkintaa. Silti katseen pitäisi olla tässäkin asiassa tulevaisuudessa. Apteekkialaa on uskallettava uudistaa jatkossa rohkeammin ja siitä on tehtävä nykyistä kustannustehokkaampi ja halvempi kuluttajalle. Itse toivoisin alan tulevissa uudistuksissa keskittyvän kolmeen kokonaisuuteen.

Ensimmäinen niistä koskee apteekkilupasääntelyä. On esimerkiksi päivänselvää, että lääkehuollon takaaminen kaikkialla Suomessa vaatii jonkinlaista apteekkilupien sääntelyä, mutta tarvitaanko siihen nykyisenkaltaista raskasta byrokratiaa? Voitaaisiinko siis nykyisestä apteekkilupasääntelystä asteittain luopua tulevaisuudessa, ja voisiko samassa yhteydessä apteekkien omistamismalleja laajentaa nykyisestä? Voisiko apteekkitoiminnan harjoittaminen olla jatkossa mahdollista tietyin reunaehdoin myös avoimen yhtiön muo-

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

dossa, joka mahdollistaisi omistuspohjan laajentamisen myös apteekeissa työskenteleviin ammattihenkilöihin?

Toinen kokonaisuus liittyy itsehoitolääkkeisiin ja niiden myynnin osittaiseen siirtämiseen päivittäistavarakauppoihin. Kyse on siis osittain laajasti itsehoitolääkkeistä mutta ei esimerkiksi Ruotsin tapaan särkylääkkeistä. Viime vaalikaudella istuneiden hallituspuolueiden eduskuntaryhmien apteekkityöryhmässään tätä käsiteltiin ja siitä saavutettiin jopa jonkinlainen yhteisymmärryskin tiukkojen reunaehtojen jälkeen. Miksei tässä siis edettäisi myös tulevaisuudessa?

Kolmanneksi, tarvitaan keskustelua apteekkien tulevasta roolista suomalaisessa terveydenhuollossa. Tässä hallituksen esityksessä mahdollistetaan se, että apteekin palvelupisteissä voitaisiin jatkossa harjoittaa terveyteen ja hyvinvointiin liittyvää palvelutoimintaa, ja hyvä niin. Nyt tarvittaisiin yhteistä näkemystä siitä, mitä kaikkia toimia nykyisestä perusterveydenhuollosta voitaisiin laajentaa myös apteekkien hoidettaviksi. Onko jatkossa muun muassa flunssarokotukset tai koronapikatestit mahdollista saada apteekeista? Entä voisivatko apteekit avustaa terveydenhuoltoa vaikkapa siinä, kun potilailta tarvitaan ajan tasainen verikoe? Ikääntyvässä Suomessa paine terveydenhuollon palvelujen riittävyteen kasvaa vuosi vuodelta, ja omasta mielestäni tähän haasteeseen vastaamisessa myös apteekeilla pitäisi olla nykyistä isompi rooli.

Puhemies Anu Vehviläinen: Vielä edustaja Heinonen, ja tämän jälkeen ministeri. — Edustaja Heinonen.

14.34 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Kiitos ministeri Sarkkiselle hyvästä esityksestä. Itse pidän tätä hyvänä ja maltillisena uudistuksena, ja se vie hyvään suuntaan tätä meidän apteekkitilannettamme.

Lisätään apteekkeja sinne, missä näitä ongelmia on, eli kasvukeskuksiin. Pitää sujuvoittaa sitä, että saamme sinne lisää apteekkeja, mutta itse edustan kyllä sitä katsantakantaa, jota tässä keskustelussa ovat esillä pitäneet useat muut kollegat, että nykyjärjestelmämme on turvannut varsin hyvin apteekkipalvelut koko maassa, ja toivon, että niin massiivista uudistusta ei lähdetä tekemään kuin esimerkiksi taksien kohdalla tehtiin: kun lähdettiin ratkomaan Helsingin ja pääkaupunkiseudun ongelmia, sotkettiin koko muun Suomen taksijärjestelmä, ja pahaa pelkään, että näin kävisi apteekkienkin kohdalla, jos tämä toimiva järjestelmä nyt isolla rytinällä muutettaisiin.

Haluan siis jatkossakin turvata apteekkipalvelut koko maassa, myös maaseudulla. Viime kesänä ihan julkisuudessa oli esimerkiksi kollegamme Petteri Orpon tapaus siitä, kun hän meni apteekkiin ja apteekin osaava henkilökunta totesi, että teillä on tällaiset ja tällaiset oireet, otetaan ambulanssi. Hetken kuluttua mies oli sairaalassa ja sai Suomen parasta hoitoa. Olisiko näin käynyt Salen kassalla, voi kysyä ja epäillä, että ei olisi. Salen kassatkin ovat osaavia siinä omassa työssään, mutta ei heitä ole koulutettu siihen, mihin meidän apteekin osaava henkilökunta on koulutettu. Tämä on muuten vain yksi hyvä esimerkki siitä, millä tavalla meidän apteekit toimivat. Ne toimivat meidän itse kunkin kohdalla juuri samalla tavalla. Kun menemme hakemaan lääkkeitä, saamme joka kerta hyvän opastuksen siitä, mitä lääkäri sinne on kirjoittanut, mutta myös aika usein vielä sen osaavan henkilökunnankin täydentävää ohjeistusta, miten lääkkeiden kanssa toimitaan ja miten kannattaa jatkossa edetä.

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

Tuossa tämä apteekki- ja sivuapteekkiasia on minun mielestäni hyvä. Se ehkä ratkoo juuri kasvukeskusten ja toisaalta sitten pienempienkin paikkojen ongelmaa, ja yhdyin tuohon edustaja Wallinheimon puheeseen siinä, että näitä apteekkipalveluiden laajentamisia kannattaa kyllä pohtia. Kokoomus on nostanut esille esimerkiksi koronapikatestauksen, ja miksei jatkossa esimerkiksi, niin kuin edustaja Wallinheimo esille toi, voisi flunssarokotteita ja tämälääkkeitä saada. Se myös toisi näitä palveluita laajemmin koko maan tarjolle.

Pidetään kiinni tästä meidän hyvästä, toimivasta apteekkijärjestelmästä, joka toimii harvaan asutussa maassa hyvin, [Puhemies koputtaa] ja kehitetään sitä vastuullisesti eteenpäin.

Puhemies Anu Vehviläinen: Ministeri Sarkkinen, 2 minuuttia.

14.37 Sosiaali- ja terveysministeri Hanna Sarkkinen: Arvoisa puhemies! Kiitoksia vilkkaasta keskustelusta. Taustalla on todellakin pitkä ja ylivaalikautinen valmistelu, kuten edustaja Laiho totesi, ja onneksi ollaan nyt vihdoinkin saatu tämä eduskuntaan, ja toivottavasti saamme sen myös sujuvasti sitten toimeen.

Tärkeää on, että saadaan myös tiekarttaa toteutettua laajemmin. Kiitoksia myös eduskunnalle resursseista. Lääkehuollon tiekartta on iso kokonaisuus, joka toteutuu usean vaalikauden aikana ja antaa osittain myös vastauksia näihin kehittämisideoihin, mitä täällä on tuotu tänään esiin.

Apteekkien uudet palvelut voisivat olla esimerkiksi farmaseuttista arviointia, kuten lääkityksen kokonaisarviointia, ja ehkä tämmöistä laajempaa apteekkien tehtävien laajentamista pohditaan sitten tässä tiekarttatyössä. Esimerkiksi rokottamisen tai näytteenoton osalta ei tässä esityksessä tapahdu tehtävien laajentamista, mutta näen mahdolliseksi, että sitä pohditaan osana tätä jatkokehittämistyötä, ja sitä on syytä selvittää. Mutta täytyy tiedostaa, että nämä kysymykset liittyvät myös tiedonhallinnan kysymyksiin ja esimerkiksi Omakantaan pääsyyn ja se vaatisi lainsäädäntömuutoksia. Eli nämä kaikki tehtävälajennukset eivät välttämättä olisi aivan helposti toteutettavissa, mutta niitä on syytä pohtia.

Itsehoitolääkkeiden hintakilpailussa on varmistettava, ettei se vaaranna rationaalista lääkkeiden käyttöä. Apteekeilla on neuvontavervollisuus, ja sitten toisaalta markkinointia säädellään monilla tavoin. Mutta tähän lakiesitykseen sisältyy asetuksenantomahdollisuus, millä tiettyjä lääkkeitä voidaan rajata hintakilpailun ulkopuolelle, mikäli negatiivisia vaikutuksia tulee.

Harvaan asuttujen alueiden palveluiden varmistaminen on tärkeää. Kun sivuapteekkien ja apteekkien palvelupisteiden perustaminen helpottuu, se voi auttaa harvaan asuttuja alueita. Toisaalta myös verkkoapteekkipalveluiden kehittäminen voi olla mahdollisuus harvaan asutuille alueille.

Lopuksi totean sen, että apteekkilainsäädäntöä tulee nähdäkseni kehittää tiedostaen se, että apteekit ovat ihmisille erittäin tärkeitä lähipalveluita ja osa terveydenhuollon kokonaisuutta. [Puhemies koputtaa] Apteekkitalouteen ja lääkehuoltoon ei voi suhtautua samoin kuin mihin tahansa hyödykkeeseen, vaan ohjaavana periaatteena tulee olla rationaalisen lääkehoidon edistäminen. — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

Asian käsittely keskeytettiin kello 14.40.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 18.57.

Puhemies Anu Vehviläinen: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 13 käsittelyä. — Keskustelu, edustaja Eestilä poissa. — Edustaja Kilpi. [Marko Kilpi: Onko menossa lääkelaki?] — Kyllä. Tässä on lääkelaki. [Marko Kilpi: Kiitoksia, kannattaa aina tarkistaa ennen kuin hyppää heikoille jälle.]

18.57 Marko Kilpi kok: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitystä lääkelain muuttamisesta voidaan pitää kyllä hyvänä alkuna mutta ei täysin riittävänä parannuksena apteekkialan kehittämiseksi. Voimme kokoomuksessa olla kohtalaisen tyytyväisiä tähän esitykseen, koska se on tehty pitkälti edellisen hallituksen valmistelun pohjalta.

Täällä verotuksen ihmemaassa meiltä löytyy myös apteekkivero, mutta yllätys yllätys, samanlaista veroa ei löydy mistään muusta Pohjoismaasta. Meidän vero on peräisin peräti vuodelta 47, ja sillä pyrittiin tuolloin tasaamaan eri apteekkien tulosta. Voidaan kyllä hyvällä syyllä nyt kysyä, ovatko laki ja siihen liittyvät verotuskäytännöt olleet enää aikoihin-kaan ajan tasalla. Veron takia osa lääkkeistä joudutaan myymään tappiolla. Tilanne konkretisoituu isoilla apteekeilla, esimerkiksi yliopistoapteekeilla. Varsinkin kalliimmat lääkkeet myydään käytännössä tappiolla, ja niiden lääkkeiden osuus on selvästi kasvanut ja koko ajan kasvamaan päin väestön ikärakenteen ansiosta.

Perusongelmana tässä on lääketaksa ja verotus, toisin sanoen katerakenne, ja tästähän edustaja Essayah otti hieman koppia jo aikaisemmin päivällä. Taksauudistus on romahduttanut katteita. Keskikokoisen ja ison apteekin kate-ero voi olla jopa toistakymmentä prosenttia, ja se asettaa eri toimijat eriarvoiseen asemaan. Käytännössä tilanne on se, että lait ja asetukset pakottavat myymään tappiolla. Yliopistollisten apteekkien lääkemyynti on ollut jo useita vuosia tappiollista. Syy, miksi minä otan tätä asiaa esille, piilee siinä, että yliopistollisten apteekkien tuotto menee suoraan koulutukseen ja tutkimukseen, joten on kaikkien etu, että toiminta olisi tuottavaa. Apteekkiveron ei pitäisi myöskään kohdistua mihinkään muuhun kuin lääkemyyntiin. Jos isoilla yliopistoapteekeilla muu myynti kuin lääkemyynti on yli 20 prosenttia liikevaihdosta, siitäkin on maksettava apteekkivero. Tällaisia ovat esimerkiksi laastarit, vitamiinit ynnä muut vastaavat tuotteet. Jälleen tämä eriarvoisuus elää ja voi varsin hyvin.

Arvoisa puhemies! Näkisin myös linjakkaana toimintana, mikäli vero kohdistuisi katteeseen, mitä se ei nyt kyllä tee. — Kiitän.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kivisaari poissa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja talousvaliokunnan on annettava lausunto.

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

14. Vesi on meidän - kansalaisaloite vesihuollon yksityistämisen estämiseksi

Kansalaisaloite KAA 2/2020 vp

Toimenpidealoite TPA 3/2020 vp, 47/2021 vp

Valiokunnan mietintö MmVM 11/2021 vp

Ainoa käsittely

Puhemies Anu Vehviläinen: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 14. asia. Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 11/2021 vp. — Keskustelu, valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Kalmari, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.40 **Anne Kalmari kesk** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hyvät kollegat! Tämä on niitä hetkiä, joiden takia tätä työtä jaksaa tehdä. Olen iloinen ja ylpeä siitä, että saan esitellä maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnön kansalaisaloitteesta.

Meidän päätösehdotuksemme on: ”Eduskunta edellyttää kansalaisaloitteen pohjalta, että valtioneuvosto ryhtyy mahdollisimman ripeästi toimenpiteisiin sellaisen lainsäädännön valmistelemiseksi, jolla varmistetaan kunnan järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvien julkisomisteisten vesihuoltotoimintojen säilyminen kuntien omistuksessa ja määräysvallassa.”

Hylkäsimme toimenpidealoitteet 3/2020 ja 47/2021 perinteiseen tapaan, vaikka toimenpidealoitteet olivat sinänsä hyviä. Nämä tulivat osin käsitellyiksi tässä mietinnössämme, ja käsittely jatkuu sitten lainsäädännön yhteydessä.

Valiokunnalla oli yksi lausumaehdotus: ”Eduskunta edellyttää, että valmisteltaessa kansalaisaloitteesta tarkoitettua sääntelyä osana vesihuoltolainsäädännön uudistusta hallitus selvittää laajasti eri sääntelyvaihtoehtoja ja kiinnittää erityistä huomiota sääntelyn suhteen kunnalliseen itsehallintoon sekä perus- ja ihmisoikeuksista seuraaviin vaatimuksiin ja antaa maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvityksen vesihuoltolainsäädännön uudistuksen etenemisestä vuoden 2022 loppuun mennessä.”

Todellakin, kun sanoin, että olen onnellinen tänään, niin kerron vähän historiaa, mitä tässä on tapahtunut.

Kaikki oikeastaan lähti alulle siitä, että Jyväskylän kaupunki ja Ähtärin kaupunki olivat päättäneet yksityistää vesihuoltoaan ja siitä nousi melkoinen julkinen kohu. Olen kiitollinen Aila Paloniemelle ja valtuutettu Knuutilalle siitä, että he eivät purematta nielleet tätä ehdotusta vaan nostivat esille sitä, että oli palkattu epätarkoituksenmukaisesti konsulttiyhdistö tätä asiaa edistämään.

Kun puhumme vesihuollosta, emme puhu mistään pienestä asiasta. Meillä on Suomessa esimerkki siitä, mitä tapahtui, kun sähköverkot yksityistettiin. Hinnat nousevat, vaikka kaikki lainsäätäjät yrittävät tehdä parhaansa, että näin ei tapahtuisi, mutta sitä ei tahdo pysyä pidättelemään, suitsia ei pysty keksimään. Meillä on myös kansainvälisiä esimerkkejä siitä, miten yksityistämisen seurauksena ei ole mannaa taivaalta satanut, vaan yksityistämisen esimerkit ovat huonoja. Meillä on esimerkiksi Etelä-Amerikasta huomattavia oikeustaisteluja siitä, että kansainvälisen investointisuojaan uhalla yritetään pitää vesihuolto yksityisissä käsissä sen jälkeen, kun sitä haluttaisiin jälleen kansallistaa, kun hinnat ovat

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

kohonneet pilviin, mutta se on aika haasteellista, se on kallista ja osin jopa mahdotonta välimiesoikeusmenettelyn vuoksi.

Valiokunta kävi myös muiden maiden lainsäädäntöä tästä asiasta läpi, ja huomasimme, että vaikka virkamiehet olivat erittäin varovaisia tämän asian edistämisessä — ehkä siksi, että kunnilla on oikeus tehdä omia päätöksiään halutulla tavalla ja heidän itsemääräämisoikeutensa ei haluttu puuttua — ja vaikka tähän oltiin vähän nihkeitä, niin meillä on kuitenkin erittäin hyviä lainsäädäntömalleja esimerkiksi Norjasta ja Ruotsista. Norjassa koko vesihuoltoverkosto on julkisomisteista ja lailla suojattu, ja Ruotsissa taas määräysvallan kautta vesihuoltolaitokset on pidetty julkisissa käsissä. Näin ollen saimme ikään kuin taustatukea, että tässä asiassa pystyttiin etenemään.

Olen todella ylpeä valiokunnastani, että emme antaneet periksi, vaikka tiedätte, mikä merkitys ministeriön vastineilla on. Eli vaikka saimmekin vähän nihkeät vastineet sieltä, niin emme tyytyneet siihen, vaan niin kauan vaadimme uutta vastinetta, että pystyimme tällaisen mietinnön kirjoittamaan.

Perusteluthan ovat selkeitä. Vesihuolto on julkinen monopoli, ja sille ei voi syntyä kilpailua. Kohtuuhintaisen puhtaan veden saanti on perusoikeus ja osa kansallista terveysturvaa, ja se on osa kansallista huoltovarmuutta. Kilpailevia vesihuoltoverkostoja jo olemassa olevien rinnalle ei voi syntyä, eli yksityistämisellä ei saavuteta mitään.

On ennustettavissa, että kuntien taloustilanne heikkenee tulevaisuudessakin, ja kun kuntien taloutta aiotaan laittaa kuntoon, tämä aiheuttaa monissa kunnissa myyntipaineita jatkossakin. Ja kuten edellä kerroin, sitten jos mopo on karannut käsistä, tähän olisi enää todella vaikea jälkikäteen puuttua. Nyt kun tilanne on vielä hallinnassa, vesihuolto on julkisissa käsissä, niin me pystyimme tähän asiaan ennakkoon puuttumaan.

Maapallo kuivuu, ja on ennustettavissa, että vesivaroista tullaan käymään kilpailua tulevaisuudessa. Ja kuten mainitsin, yksityistäminen ei kansainvälisesti ole yleensä johtanut tehohyötyihin vaan vesimaksujen hintojen nousuun. On syytä toimia nyt, kun tilanne ei ole riistäytynyt käsistä. Mikäli vesihuollon yksityistämistä on jo ehtinyt toteutua kansainvälisille toimijoille, omistuksen palauttaminen julkisille tahoille tulee olemaan hintavaa muun muassa WTO-investointisuojan vuoksi.

No, vielä vähän taustaa tästä itse vesihuoltolaitostoiminnasta.

Meillä on 1 800 vesihuoltopalvelua tuottavaa organisaatiota. Niistä julkisomisteisia, kansalaisaloitteesta tarkoitettuja kuntien omistamia laitoksia on noin 450, ja 90 prosenttia Suomen laitosmaisesta vesihuollosta on julkisessa eli kuntien omistuksessa.

Halusimme erikseen ottaa tässä mietinnössä kantaa siihen, että osuuskuntien, jotka pienimuotoisesti harjoittavat vesihuoltotoimintaa, pitää pystyä jatkamaan toimintaansa ennallaan, mutta otimme kantaa myös siihen, että mikäli myyntiä tapahtuu, kunnalla tulisi olla etuosto-oikeus näihin verkkoihin. Monet vesihuolto-osuuskunnathan ovat aika ikääntyneitä ja resurssipulasta kärsiviä, joten varmaan silläkin puolella muutoksia ajan kanssa tapahtuu. Mutta siis pääosa asiakkaista, 90 prosenttia, on laitosmaisessa kuntien omistuksessa.

Monesti tätä omistusta siirretään erilaisten yhtiöittämisten kautta, ja nyt tähänkin tulee muutos tulevalla lainsäädännöllä. On tärkeää, että vedellä ei rahasteta vaan veden hinnoittelu vastaa niitä kustannuksia, mitä siihen vesihuoltoon menee. Sinänsä aivan samoin kuin varmasti ympäristövaliokunnassa on kiinnitetty huomiota, että meillä on näissä vesihuollon rakenteissa valtavan iso korjausvelka ja sitä velkaa soisi pienennettävän, tässäkin talossa pitäisi asia budjeteissa huomenna huomioida. Korjausinvestointien tulisi olla 2–3 kertaa suuremmat kuin ne nyt ovat.

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

Puhuin tuossa perusoikeuksista. Laissa edellytetään, että vesihuollon maksujen tulee olla kohtuulliset ja tasapuoliset, mutta käytännössä maksuihin sisältyvän tuoton kohtuullisuuden määrittäminen ja valvonta on puutteellista. Valiokunta pitääkin tärkeänä, että vesihuollon maksuja ohjataan nykyistä paremmin korjausvelan purkamiseen.

Lisäksi otimme kantaa siihen, mikä tämä vesivarojen käyttöjärjestys on. Siitähän on vesilain 3 ja 4 §:ssä säädetty ihan hyvin, mutta tämä asia tulee ottaa myös siinä tulevassa vesihuoltolaissa sitten huomioon. Etusijajärjestys on aina siellä kunnan asukkailla ja vesihuoltolaitoksen piirissä olijoilla, ja mikäli ulkopuolista käyttöä on, siihen tulee saada lupa, ja vasta sitten, [Puhemies koputtaa] jos veden riittävyys näille muille on turvattu.

Vielä kerran, unelmani tästä asiasta täyttyi. Niin täyttyi myös keskustan unelma, ja uskon, että monien muidenkin puolueiden unelma. [Puhemies koputtaa] Me teimme sen yhdessä.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Myllykoski.

14.51 Jari Myllykoski vas: Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö Vesi on meidän -kansalaisaloitteeseen. Kansalaisaloite sai alkunsa Jyväskylän kaupungin suunnitelmista myydä osa vesihuoltotoimintaansa. Jyväskylän kaupunki perui aikeensa kuntalaisten voimakkaan vastustuksen seurauksena.

Eduskunta on tähän mennessä hyväksynyt kaksi kansalaisaloitetta: tasa-arvoisen avio liittolain ja äitiyslain. Vesi on meidän -kansalaisaloite on siis kolmas eduskunnan hyväksymä kansalaisaloite. Vesi on meidän -kansalaisaloite keräsi vuoden 20 alussa 89 000 kannatusilmoitusta. Se lähetettiin maaliskuussa 20 eduskuntaan, aloite oli lähetekeskustelussa syyskuussa, ja tämän vuoden kesäkuussa mietintö valmistui.

Arvoisa puhemies! Vesi on ihmisoikeus, joka on YK:n päätöslauselmaan asti kirjattu. Vesi on välttämätön ihmisen elämälle. Puute vedestä aiheuttaa maailmalla nälänhätää, pakolaisvirtoja. Sen olemme ikävällä tavalla nähneet. Suomi on tuhansien järvien maa, mutta myös pohjavesialueemme ovat runsaat. Vesi on meidän kaikkien suomalaisten omaisuutta, eikä sillä tule tehdä kauppaa, jolla tavoitellaan maksimaalisia voittoja, tai tavoitella pii-loveron kaltaisia hyötyjä kuntalaisten ja paikallisen elinkeinon kustannuksella.

Arvoisa puhemies! Vesihuolto on alueella luonnollinen monopoli. Sen yksityinen omistaminen olisi käytännössä lupa painaa rahaa kuntalaisten kustannuksella. Tämän tiedämme kokemuksesta sähkönsiirron osalta Suomessa ja vesihuollon osalta Euroopassa. Vesihuoltotoiminnan myyminen näkyy vain hetkellisenä plussana kunnan talouslaskelmissa mutta ikuisena miinuksena kuntalaisten omissa kukkaroissa. Se ei ole kestävä.

Maa- ja metsätalousvaliokunta toteaa, että vesihuolto on yhteiskunnan toimivuuden, huoltovarmuuden kannalta keskeinen toiminto. Terveysvaatimukset täyttävän talousveden saannin turvaaminen sekä jätevesien asianmukainen käsittely on tärkeää niin väestölle, elinkeinoelämälle kuin terveydenhuollolle ja maanpuolustukselle. Se on osa isoa huoltovarmuuskokonaisuutta. Valiokunta piti aloitetta tärkeänä ja ajankohtaisena ja katsoi, että siinä esille tuoduille ongelmille tulee löytää vaikuttava ja kestävä ratkaisu.

Maa- ja metsätalousvaliokunta seuraa eurooppalaista tilannetta vesien suhteen. Huolestuttavia uutisia saamme kuulla jatkuvasti siitä, kuinka monet viljelyalueet ovat saastuneet ja pohjavesivarannot ovat vähentyneet, eli kierrätetään lannoitteita pohjavesien kautta uudelleen, ollaan pilattu monia viljelyaloja. Suomen merkitys puhtaan elintarviketuotannon osalta tulee olemaan erittäin merkittävä.

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

Olisi hienoa, jos olisimme vielä voineet sanoa, tai ehkä tuleva eduskunta tai joku pystyy sanomaan, että Suomessa ei vesivaroja myydä. Onneksi meillä on niin edistynyt vesilainsäädäntö, että nämä mietintöön kirjatut tavoitteet vielä tehostavat sitä omaisuudensuojaa, joka pitää vedellä olla.

Vesi on elämän kannalta tärkein asia. On miellyttävä yhtyä valiokunnan puheenjohtajan lähestulkoon ”minulla on unelma” -puheenvuoroon. Tämä on ollut todella hieno asia, että näin ollaan pystytty saamaan jotakin sellaista aikaiseksi, mistä olemme yli puoluerajojen yhtä mieltä.

Eli eduskunta edellyttää kansalaisaloitteen pohjalta, että valtioneuvosto ryhtyy mahdollisimman ripeästi toimenpiteisiin sellaisen lainsäädännön valmistelemiseksi, jolla varmistetaan kunnan järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvien julkisomisteisten vesihuoltotoimintojen säilyttäminen kuntien omistuksessa ja määräysvallassa.

Haluan kiittää valiokunnan jäseniä hyvästä yhteistyöstä. Kiitos niille vasemmistolaisille aktiiveille, jotka ensimmäisenä allekirjoittajina tämän liikkeelle saivat, niille tekijöille ja erityisesti niille yli 80 000 kansalaiselle, jotka sen allekirjoittivat.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kiuru, Pauli.

14.57 Pauli Kiuru kok: Arvoisa puhemies! Kiitos valiokunnalle ja valiokunnan puheenjohtaja Kalmarille innostavasta ja suorastaan liekeissä olevasta puheesta ja kiitos tietysti kansalaisaloitteen tekijöille.

Ensinnäkin on itsestään selvää, että vesi on pidettävä julkisen sektorin hallussa. Kokeemukset maailmalta yksityistämistä tällaisen luonnollisen monopolin osalta ovat huonot, kuten valiokunnan puheenjohtajakin puheessaan totesi ja kansalaisaloitteessa todetaan.

Vesihuolto voidaan järjestää monella tapaa. Sinänsä esimerkiksi yhtiöittäminen ei ole mitenkään väärä tapa, se voi olla hyvinkin toimiva tapa, ja kuntien välinen yhteistyö voi olla aivan perusteltua. On myös perusteltua, että erilaisia tukipalveluita ostetaan yksityiseltä sektorilta, siinä ei ole mitään moitittavaa. Mutta kuten valiokunta sanoo, valiokunta ei pidä poissuljettuna kansalaisaloitteessa esitettyä huolta siitä, että kunnat myyvät vesihuoltolaitoksensa huonossa taloudellisessa tilanteessa. Eli on ensinnäkin tärkeätä, että järjestämisvelvollisuus pysyy kunnilla, ja on erityisen tärkeätä, että myös määräysvalta pysyy kunnassa ja kunnissa. Mikäli tällaisia esimerkiksi osakeyhtiömuotoisia järjestelyjä tehdään, osakassopimukset, lunastuslausekkeet ja muut juridiset järjestelyt pitää tehdä aina niin, että lopullinen määräysvalta säilyy kunnissa kaikissa tilanteissa. Se on turvallisuuskysymys, ja turvallisuuteen liittyy aivan olennaisena osana myös tunne turvallisuudesta.

Esimerkiksi Pirkanmaalla on kuntien yhteinen tekopohjavesihanke, jota on vuodesta 93 lähtien valmisteltu, 2002 on perustettu osakeyhtiö. Lähtökohta on ollut tietysti hyvä ja kannatettava: vesihuollon turvaaminen. Mutta sen hankkeen vieminen lävitse ikään kuin väkisin on kääntynyt itseään vastaan, ja ratkaisut on tehty muilla tavoilla, ja kansalaisille ja monessa kunnassa on syntynyt epäilyksiä siitä, mihin ne osakkeet mahdollisesti joutuvat, jos yli-päättään rakennetaan tällainen hanke, mitä ei enää ympäristön kannalta voida pitää perusteltuna eikä vesihuollon kannalta perusteltuna. Pääosakkaan, Tampereen, on syytä perustella, mitä aikovat koko hankkeella tehdä.

Vettä on pidetty itsestään selvyytenä, samoin kuin lukutaitoa. Näin lukutaidon päivänä molemmista pitää pitää huolta. Toivon, että tämä päätösehdotus ja lausumaehdotus menevät eteenpäin niin kuin valiokunta on esittänyt. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

Puhemies Anu Vehviläinen: Tässä kohtaa en myönnä debattia. Meillä on erittäin pitkä puhujalista, ja tämä mietintö on yksimielinen. Mutta seuraan tilannetta tarkasti, jos täällä tulee kovin kovasti toisistaan poikkeavia näkökulmia. — Edustaja Kinnunen, olkaa hyvä.

15.00 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Kiitos puheenjohtaja Kalmarille selkeästä ja innostavasta ja historiaankin luotaavasta esittelystä. Onnittelut unelman toteuttamisesta.

Puhdas juoma- ja talousvesi on kansallinen rikkautemme, joka on maailman mittakaavassa harvinainen. Puhdas vesi on meille suuri ilon ja ylpeyden aihe. Asia on suuri, kuten puheenjohtaja Kalhari totesi. Suomi kuuluu niihin harvoihin maihin, joissa hanavettä voidaan tarjota myös ulkomaalaisille vieraille. Tätä kansallisuomaisuutta ei saada myydä pois. Veden arvo kasvaa tulevaisuudessa koko ajan. Kansalaisaloite onkin tärkeä ja ajankohtainen. Kiitos sen tekijöille.

Keskustan lähtökohta on se, että veden jakelusta täytyy huolehtia joka puolella Suomea. Vettä tarvitaan joka talossa. Vesi on perustarve. Jokaisen kunnan putkisto on tärkeä. Vesi on tärkeä osa luontomme kiertokulkua. Olemme tuhansien järvien, lampien ja jokien maa. Vesi on jatkuvassa kierrossa, eikä sitä omista kukaan. Vastuu vesihuollon eli veden johtamisen, käsittelyn ja toimittamisen sekä jätevesien poisjohtamisen ja käsittelyn järjestämisestä kuuluu kunnille. Yksityisen omistamisen suhteen on hyvä olla varovainen. Ulkomailta tulevat esimerkit ovat niin varoittavia.

Kiitos maa- ja metsätalousvaliokunnalle tämän tärkeän asian yksituumaisesta käsittelystä. Mietintönne mukaan vesihuoltolaitosten ja vesihuoltoinfrastruktuurin on pysyttävä ensisijaisesti julkisessa omistuksessa. Kukaan ei halua tilannetta, jossa veden hintaa alkavat määrittellä voittoa tavoittelevat, kenties ulkomaiset yritykset.

Toimiva vesihuolto on myös turvallisuuskysymys ja osa maamme huoltovarmuutta. Jos vesi loppuu, elämä loppuu. Palvelun on oltava lähellä ja luotettava. Hintojen on pysyttävä kohtuullisina. Vedellä ei saa rahastaa.

Valiokunta toteaa myös, että olemassa olevien osuuskuntamuotoisten vesihuoltolaitosten malli ja pienehkö yksityinen vähemmistöomistus on turvattava jatkossakin. Vesiosuuskunnat ovat voittoa tavoittelemattomia. Ne ovat erityisesti meille haja-asutusalueella asuville hyvin tärkeitä. Lakeja uudistettaessa on tärkeää katsoa, että toimivia asioita ei rikota. Olemassa olevaa järjestelmää ei ole syytä romuttaa. Kunnan määräysvaltaa on syytä vahvistaa.

Arvoisa puhemies! Kansalaisaloitteen huoli on monella tapaa oikeutettu. Esimerkiksi putkistomme korjausvelka on suuri. 12 prosenttia verkostosta on erittäin huonossa kunnossa. Monen pienen kunnan vesilaitos tai jätevesilaitos on tulossa tiensä päähän. Niidenkin uudistamiseen on syytä järjestää riittävästi tukea. Korjausinvestointeja tarvitaan. Vesihuoltolaitoksiin kohdistuukin myyntipaineita, koska ei ole rahaa putkiston uusimiseen ja kiinteistöjen korjaamiseen.

Perustuslakivaliokunta on todennut, että vesihuollon myynnin estäminen lailla on ongelmallista kuntien itsehallinnon suojan ja rahoitusperiaatteen kannalta. Kuntien tulee selvittää tehtävistään ja velvoitteistaan taloudellisesti. Meidän on löydettävä ratkaisut, joiden avulla huolehdimme siitä, että vesihuolto säilyy omissa käsissämme ja että korjausvelkaa puretaan.

Vesi on meidän. Se on perusoikeus. Pidetään tästä kansallisaarteesta huolta. Liityn valiokunnan käsitykseen siitä, että varmistamme vesihuoltotoimintojen säilymisen kuntien

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

omistuksessa ja määräysvallassa. Otetaan valmistelussa kunnan itsehallinto sekä perus- ja ihmisoikeudet kaikinensa huomioon. Turvataan puhtaan veden saanti. Se palvelee meitä jokaista: elinkeinoelämää, terveydenhuoltoa, maanpuolustusta, koko isänmaamme kokonaisturvallisuutta. Suojellaan vettämme ja vesistöjämme. Vesi on meidän.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kiviranta.

15.06 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! Tässä tuhansien järvien maassa juomavettä voi ylpeydellä esitellä myös ulkomaalaisille vieraille. Puhdas vesi on kansallisomaisuutta ja meille erittäin tärkeä asia. Julkisomisteisen vesihuollon on ehdottomasti pysyttävä julkisen sektorin määräysvallassa.

Olemme oppineet kantapään kautta niistä virheistä, joita Kataisen hallitus salli sähköverkkojen suhteen. Me emme halua vesihuollosta uutta Carunaa. Yksityiset, luonnolliset monopolit ovat pelottavia. Nykytilanteessa pienimuotoisella yksityisomistuksella, kuten vesiosuuskunnilla, on monilla alueilla tärkeä merkitys paikallisesti. Haja-asutusalueiden asukkaat toki hoitavat valtaosin itse vesihuoltonsa. On kuitenkin syytä huomata, että kullakin alueella kunta vastaa ainakin taajamien vesihuollon järjestämisestä. Näin on oltava jatkossakin.

Arvoisa puhemies! Maa- ja metsätalousvaliokunta on tehnyt viisaan päätöksen puoltaessaan kansalaisaloitetta. Vesihuoltolainsäädännön uudistusta valmisteltaessa on turvattava julkisen vesihuollon pysyminen kuntien vastuualueena. Tätä myös valiokunta päätösehdotuksessaan edellyttää.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Aittakumpu.

15.07 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa rouva puhemies! Kun puhutaan vedestä, voitaisiin lähteä liikkeelle niinkin kaukaa kuin luomiskertomuksesta tai muinaisten roomalaisten akvedukteista. Mutta puhetta enempää pitkittämättä siirryn tähän päivään ja totean, että on ollut todella ilo havaita se, miten täällä eduskunnassa yksimielisesti ollaan tämän valiokunnan mietinnön takana ja myöskin arvostetaan suomalaista vesihuoltoa ja halutaan pitää se varmoissa käsissä. Osuvasti sain tänään Helsinkiin saavuttuani tuolta postilaatikostani minulle lähetetyn kirjan, jonka nimi on Vesienhoidon kansallinen ikoni. Se kertoo kotiseutuni Kiimingin—Jäälän vesienhoitoyhdistyksen tekemästä työstä. Siellä ihmiset ovat yhdessä halunneet laittaa kotiseudun veden kuntoon. Suomessa on maailman puhtain vesi. Puhtaat vedet, niin kuin tässä on moni jo todennut, ovat todella kansallinen aarteemme, josta tulee pitää kiinni ja jonka arvo näyttää vain nousevan.

Arvoisa puhemies! Kansalaisaloitteen alkulähteet ovat ihmisten huolessa, että vesihuoltomme joutuisi epävarmoihin käsiin — ehkä ulkomaisillekin omistajille. Kuten todettu, huoli on aiheellinen. Kotimaakunnassani on Kuusamossa vanha sanonta: ”On köyhälläkin vettä.” Pidetään siitä kiinni. Mikäli vesihuolto siirtyisi yksityisiin käsiin, vaara kovastakin hinnannoususta olisi suuri. Kuten valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Kalmari hyvin kuvasi, julkinen keskustelu tämän kansalaisaloitteen aiheesta vilkastui 2020, kun muutamissa kaupungeissa suunniteltiin vesihuollon myyntiä tai osittaista myyntiä yksityiselle. Tällä hetkellä nämä myyntisuunnitelmat ovat toistaiseksi jäissä, eli ne ovat keskeytyneet. ”Vesi on perusoikeus, jonka huollon yksityistämällä ei saavutettaisi mitään”, edustaja Kalmari myös totesi.

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

Arvoisa puhemies! Keskusta pitää hyvin tärkeänä ja arvokkaana sitä, että asiaan puututaan nyt, kun tilanne on vielä hallinnassa ja vesihuolto on julkisissa käsissä. Toivon valtiokunnan tavoin, että lainsäädännön muutokset etenevät ripeästi, jotta pääsemme asiassa entistäkin selvemmillä vesillä.

Arvoisa puhemies! Maa- ja metsätalousvaliokunta toteaa mietinnössään, että terveysvaatimukset täyttävän talousveden saannin turvaaminen ja jätevesien asianmukainen käsittely on elintärkeää niin väestölle kuin elinkeinoelämälle, terveydenhuollolle ja maanpuolustukselle. Kiitan valiokuntaa tästä asiantuntevasta, arkijärkisestä mietinnöstä. On helppo yhtyä valiokunnan ehdotukseen, että valtioneuvosto ryhtyy ripeästi valmistelemaan tarvittavaa lainsäädäntöä. Näin varmistamme vesihuoltotoimintojen säilymisen kuntien omistuksessa ja määräysvallassa. Valiokunta myös ihan oikein huomioi, että näiden asiakasomisteisten, voittoa tavoittelemattomien vesihuoltolaitosten, jotka ovat lähinnä pieniä vesiosuuskuntia, tulee voida toimia jatkossakin. Niiden merkitys on erityisesti maaseudulla paikoin suuri. Vesihuollon tulee ensisijaisesti olla julkisessa omistuksessa, koska kyse on tällä tavalla yhteiskunnallemme hyvin kriittisestä, tärkeästä asiasta. Lainsäädännön valmistelu tulee tehdä huolella. Lain täytyy olla vedenpitävä, jotta tämä kansallisaarteemme on varmasti varmoissa käsissä.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Turtiainen.

15.11 Ano Turtiainen vkk: Arvoisa puhemies! Kansalaisaloitteet ovat erittäin hyvä asia, joten kiitos tästäkin aloitteesta.

Tämä kansalaisaloite sai valiokunnalta vihreää valoa, ja vielä yksimielisesti. Myös Valtuuskunta kuuluu kansalle - eli VKK-puolue ja -eduskuntaryhmä suhtautuu aloitteeseen positiivisesti. VKK haluaa saada kansalaismielipiteen selkeämmin päätöksentekoon sekä paikallis- että valtakunnan tasolla. Suhtaudumme siten myönteisesti kansalaisaloitteisiin ja yleensäkin kansalaisvaikuttamiseen. Monista asioista olisi järjestettävä myös kansanäänestyksiä. Kannatamme siis suoraa demokratiaa, jossa kansalaiset saavat päättää suoraan asioista.

Arvoisa puhemies! Uudella lainsäädännöllä varmistettaisiin julkisomisteisten vesihuoltotoimintojen säilyminen kuntien omistuksessa ja määräysvallassa. Maa- ja metsätalousvaliokunnan päätösehdotuksessa ehdotetaan, että eduskunta edellyttää valtioneuvoston ryhtyvän mahdollisimman ripeisiin toimenpiteisiin asian suhteen. Se on tietenkin hyvä asia.

Mietinnössä mainitaan myös, että Suomen vesihuoltoalalla ei monista muista Euroopan maista poiketen ole tahoa, joka valvoisi vesihuoltolaitosten palvelu- ja hintatasoa. Tämä on asia, joka pitäisi korjata. Vesihuoltolaissa sanotaan: ”Vesihuollon ja huleveden viemäroinnin maksujen tulee olla sellaiset, että pitkällä aikavälillä voidaan kattaa vesihuoltolaitoksen uus- ja korjausinvestoinnit ja kustannukset. Maksuihin saa sisältyä enintään kohtuullinen tuotto pääomalle.” Siis kohtuullinen tuotto pääomalle. Eli valvonta tuosta kohtuullisesta tuotosta on tällä hetkellä pelkästään paikallispoliitikkojen ja -virkamiesten käsissä.

Arvoisa puhemies! VKK:n puolueohjelmaan on kirjattu tavoitteeksi pitää kaikki valtion strategiset monopolit valtion omistuksessa, joten elämme selkeästi tämän kansalaisaloitteen hengessä. Niinpä tie- ja rautatieverkon, sähkö-, lämpö- ja vesiverkon, kaivostoiminnan sekä metsien, vesistöjen ja pohjavesien hallinnan tulee olla suomalaisten omissa käsissä.

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

sä. Lisäksi painotamme, että omavaraisuuden korkea aste pitää säilyttää sekä ruoka- ja energiatuotannon että muun huoltovarmuuden suhteen.

Arvoisa puhemies! Toivottavasti tämä aloite hyväksytään yksimielisesti myös tässä salissa. — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Piirainen.

15.15 Raimo Piirainen sd: Arvoisa rouva puhemies! Nyt käsittelyssä oleva Vesi on meidän — kansalaisaloite vesihuollon yksityistämisen estämiseksi sai myönteisen vastaanoton valiokunnassa, ja valiokunnan kannanotto on yksimielinen. Oli todella mielenkiintoista kuulla erilaisia näkemyksiä, millä tavalla Suomessa puhdasta vettä käsitellään. SDP:llä on tuore, hieman yli vuoden takainen päätös siitä, että vesihuoltoa ei tule yksityistää ja vesivarojen tulee pysyä julkisessa omistuksessa, niin kuin tässäkin valiokunnan kannanotossa sanotaan. Valiokunnan mietintö ja kannanotto ovat siis täysin SDP:n linjausten mukaiset, niin että tällä tiellä oli todella hyvä edetä.

No sitten otan esille tämän asian, mikä varmasti puhutti meitä, eli sen, millä tavalla näitä vesiä omistetaan. Kun ajatellaan, että on pohjavesistä kysymys, niin nämä vesivarannot ovat kumminkin rajalliset, ja ely-keskuksilla on seurantavastuu, paljonko vettä julkisesta pumppaamosta kaiken kaikkiaan otetaan, eli siellä on vuorokausirajat. No sitten se mahdollistaa, että yksityisellä olevalla kaivolla ei tietenkään ole. Kun muistetaan menneitä aikoja, niin meillä harvaan asutulla seudulla vieläkin tällä hetkellä on kaivoja, joista otetaan oma talousvesi, otetaan karjalle vesi ja niin poispäin, niin että siellä ei käsittääkseni näitä rajoja ole. Mutta siitä huolimatta kunnilla tulee olla tämä päätösvalta siitä, millä tavalla vesivarantoja sitten käytetään, ja tämä järjestämisvastuu kuuluu kunnille.

Niin kuin täällä aikaisemminkin on todettu, meillä on osuuskuntia harvaan asutuilla alueilla, ja niitten merkitys on ollut aika suuri siinä mielessä, että on pystytty puhdasta vettä toimittamaan alueelle, mutta myös sitten samalla on vedetty likavesiverkostot ja pystytään pitämään myös ympäristöstä sillä tavalla huolta. Mutta ennen kaikkea huolta siitä syntyy siinä suhteessa, jos kunta ei ole huolehtinut siitä, miten osuuskuntien jäämistöjä käsitellään, tai siinä suhteessa, että, sanotaan, jos tulee jotakin talousvaikeuksia osuuskunnalle, niin millä tavalla se hoidetaan. Sen takia on tärkeää, että näissä perustamissopimuksissa, jos siellä kunta on osallisena — niin kuin monestikin on pienellä siemenrahalla, missä on sitten EU-rahaakin käytetty — on kirjaus, että kunnalla on etuosto-oikeus. Näin ainakin muistelen omassa kunnassani olevan. On tärkeää, että se ei ainakaan lähde sitten tietämättä yksityisiin käsiin, ja tällä tavalla pystytään pitämään tästä vesivarannosta hyvää huolta. [Puhemies koputtaa] — Kiitoksia. Se aika tuli just siinä. Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: No niin. — Edustaja Elo.

15.18 Tiina Elo vihr: Arvoisa puhemies! Alkuun kiitos kansalaisaloitteen tekijöille ja alikirjoittajille tärkeän asian esiin nostamisesta. Vesi on elämän edellytys ja puhdas vesi ihmisoikeus, ja siksi on välttämätöntä, että huolehdimme vesivaroistamme ja pidämme vesihuollon toiminnot julkisen vallan käsissä.

Kansalaisaloitteella halutaan estää julkisomisteisten vesihuoltotoimintojen myyminen kaupallisille, yksityisille toimijoille ja varmistaa, että nykyinen omistus säilyy julkisen sektorin hallussa. Aloitteessa korostetaan puhtaan juoman ja talousveden merkitystä taval-

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

lisille ihmisille, terveydenhuollolle ja elinkeinoille. Kun vesihuolto on julkisessa hallinnassa, voimme taata varmemmin, että järjestelmä toimii myös kriisitilanteissa.

Vihreät ovat kannattaneet tätä kansalaisaloitetta alusta asti, ja edustajamme ovat maa- ja metsätalousvaliokunnassa tehneet töitä tämän mietinnön eteen. Ja kiitos, haluankin sanoa kiitoksen tässä koko valiokunnalle yksituumaisesta ja ansiokkaasta mietinnöstä.

Arvoisa puhemies! On elintärkeää, että kansallinen lainsäädäntömme takaa pinta- ja pohjavesien hyvän tilan ja kestävä käytön. Vaikka veden saatavuus ei ole Suomessa ollut toistaiseksi ongelma, me emme voi tuudittautua siihen, ettei ongelmia tulevaisuudessa tulisi. Ilmastonmuutos vaikuttaa laajasti vesiolosuhteisiin. Esimerkiksi rankkasateet kuormittavat jo nyt äkillisesti viemäriverkostoja. Erilaiset ympäristöä saastuttavat päästöt vaikuttavat vesien laatuun ja uhkaavat pohjavesiä ja puhtaan veden saantia.

Luonnollisten monopolien yksityistäminen on pääsääntöisesti huono vaihtoehto. Se on täällä laajasti jaettu näkemys. Vesihuollon yksityistäminen voisi houkutella ulkomaiset sijoittajat suomalaisen vesihuollon toimijoiksi. Kunnilla, jotka nyt pääosin omistavat vesihuoltojärjestelmämme, on lain edellyttämä velvollisuus huolehtia ympäristön tilasta. Yritysten toiminnassa puolestaan korostuu taloudellisen voiton tavoittelu. Kuten täällä on jo tänään kuultu, maailmalta löytyy huonoja kokemuksia veden yksityistämisestä. Se on johtanut muun muassa hintojen kohtuuttomaan nousuun.

Ja vielä nostan esiin avoimuuden, joka on tärkeä näkökulma vesihuollon kaltaisen yhteiskunnan kannalta aivan keskeisen toiminnan omistajuudessa. Julkinen omistus varmistaa toiminnan avoimuuden ja läpinäkyvyyden. On hienoa, että täällä salissa vallitsee laaja yksimielisyys siitä, että yksityistämisen tielle ei kannata lähteä. Tämän varmistamiseksi lainsäädäntöä onkin tarpeen tarkentaa kansalaisaloitteessa esitetyn mukaisesti.

Arvoisa puhemies! Vesihuollon lisäksi meidän on huolehdittava siitä, että vesistömme ja vesivaramme pysyvät kunnossa. On varmistettava jätevedenpuhdistuksen korkea taso ja vähennettävä määrätietoisesti hajakuormitusta muun muassa muuttamalla maa- ja metsätalouden käytäntöjä. Tähänkin tarvitsemme julkisen vallan ohjausta ja valvontaa. Vesihuoltoverkostomme paikoin heikko kunto ja korjausvelka ovat riski vesihuollon toimivuudelle. Kuntien heikentyvä taloustilanne uhkaa entisestään kasvattaa korjausvelkaa sen pienentämisen sijaan. Tämä heijastuu myös vesihuollon asiakasmaksuihin, joita on suunnattava tämän korjausvelan pienentämiseen, kuten täällä on hyvin jo todettu.

Arvoisa puhemies! Vesihuollon haasteita meillä siis riittää, mutta niitä on perusteltua tulevaisuudessakin ratkoa julkisen vallan toimesta ja alaisuudessa. Maa- ja metsätalousvaliokunta esittääkin aloitteen hyväksymistä yksimielisesti siten, että asia ratkaistaan osana meillä olevaa vesihuoltolainsäädännön uudistusta.

Pidän tärkeänä sitä, että valiokunta edellytti tässä mietinnössään, että tätä uudistuksen etenemistä seurataan ja valiokunta saa siitä selostuksen vuoden 22 loppuun mennessä. Näin varmistetaan osaltaan, että valmistelu etenee ripeästi ja pysyy eduskunnan seurannassa.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Pitko.

15.23 Jenni Pitko vihr: Arvoisa rouva puhemies! Haluan alkuun kiittää tämän kansalaisaloitteen liikkeellepanijoita. On todellakin historiallista tehdä aloite, joka vieläpä hyväksytään eduskunnan täysistunnossa, kuten ennusmerkit, eli valiokunnan yksimielinen mietintö, antavat olettaa. Kiitos myös kollegoille maa- ja metsätalousvaliokunnassa asian todella

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

tarkasta käsittelystä, rakentavasta yhteistyöstä ja laajoista asiantuntijakuulemisista, joita saimme tässä tämän aloitteen tiimoilta olla kuulemassa ja käymässä yhdessä läpi.

Puhdas vesi on todellakin perusoikeus, johon meidän päättäjien tehtävänä on taata kaikille pääsy jatkossakin. Puhdas vesi on perustarve, jota ei tule pitää itsestäänselvyyttenä edes Suomessa. Vaikka meidän vesivarantomme ovat runsaat, voi ilmastonmuutos itse asiassa vaikeuttaa vedensaantia myös meillä. Maailmalla on jo tällä hetkellä käynnissä useita veden puutteesta johtuvia konflikteja.

Suomessa itse vesivarantoja, kuten pohjavesiä, ei nykyisenkään vesilain mukaan voi omistaa, mutta vedenjakeluun liittyvän infrastruktuurin, kuten vesijohdot, kuitenkin omistavat pääasiassa kunnat, jotka myös vastaavat vesihuollosta. Asiakasmäärillä mitattuna yli 90 prosenttia Suomen laitospalvelusta vesihuollosta on kuntien omistuksessa tälläkin hetkellä. Vesihuollon julkinen omistus takaa yhteisen ja yleisen edun toteutumisen. Puhdasta vettä on tarjolla edullisesti kaikille.

Vesihuollon yksityistämällä taas voisi olla monenlaisia haittavaikutuksia vesihuollemme. Yksityistämistä ei ole nykyisessä vesihuoltolaissa rajoitettu. Tähän kuitenkin olemme nyt tekemässä muutosta, sillä käsittelemme tosiaan tätä Vesi on meidän -kansalaisaloitetta, joka tarkoittaa hyväksytyksi tullessaan sitä, että lakiin tehtäisiin tarvittavat muutokset rajoittamaan vesihuollon yksityistä hallintaa.

Yksityinen monopoli sopii huonosti vesihuollon kaltaiseen niin sanottuun luonnolliseen monopoliin, jossa yritysten välille ei synny aitoa kilpailutilannetta. Vesihuollossa kilpailua ei pääse syntymään, sillä rinnakkaisten vesijohtoverkostojen ja vedenkäsittelylaitosten rakentaminen samoille alueille on käytännössä mahdotonta eikä vesihuollon asiakas voi valita alueellista palveluntarjoajaa.

Vesihuollon yksityistämisestä onkin maailmalla monia huonoja kokemuksia. Näistä saimme kattavasti valiokunnassa kuulla erilaisia käytäntöjä ja tapahtumia. Seurauksia näistä on ollut muun muassa veden hinnan nousu sekä vesihuollon palvelutason heikentyminen. Moni vesihuoltonsa yksityistänyt eurooppalainen kaupunki, kuten esimerkiksi Pariisi, on sittemmin ottanut vesihuollon takaisin julkiseen omistukseen.

Vesihuollon yksityistäminen voisi johtaa myös ulkomaisten sijoittajien mukaantuloon vesihuollossa sekä olla uhka ympäristölle. Kunnilla on lain takaama velvollisuus ympäristön tilasta huolehtimiseen, ja se on paras tae sille, että ympäristön tila ja vesien laatu pysyvät korkealla.

Vesihuollossa on kysymys lisäksi turvallisuudesta ja avoimuudesta. Vesihuollon toimivuus on taattu myös kriisitilanteissa, silloin kun vesihuolto on julkisessa omistuksessa. Julkista sektoria koskevat myös avoimuus- ja läpinäkyvyysvaatimukset, jotka turvaavat kansalaisten tiedonsaannin ja mahdollisuuden valvoa vesihuollon toimintaa.

Noin 10 prosenttia Suomen laitospalvelusta vesihuollosta on tällä hetkellä yksityisessä omistuksessa. Tämä koskee lähinnä haja-asutusalueilla toimivien asiakkaiden itsensä ostamia ja hallinnoimia vesiosuuskuntia. Näiden omistusmuotojen toimintaan ei ole tarkoitus tällä kansalaisaloitteen ehdottamalla lainsäädännöllä ja mietinnössämme puuttua vaan rajoittaa nykyisin kuntien omistaman vesihuollon myymistä yksityisille voittoja tavoitteleville toimijoille.

Vesihuollon lisäksi meidän on turvattava itse vesivarantomme. Suomen pintavesien kemiallinen tila on edelleen heikko, ja esimerkiksi rehevöityminen on vakava ongelma. Puhdainten vesien turvaamiseksi olisi tärkeää vähentää erityisesti maa- ja metsätalouden aiheuttamaa vesistökuormitusta.

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Könttä.

15.28 **Joonas Könttä kesk:** Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Kiitos kansalaisaloitteen tekijöille ja valiokunnalle erittäin hyvästä työstä. Vesi ja vesivarat ovat kansallisuusomaisuutta, ja on tietysti erittäin tärkeää, että me suojellemme vesiämme. Kuten olemme tähänkin asti siinä onnistuneet pääosin hyvin, tavoitteena tulee tietysti olla suojella vesiomaisuuttamme jatkossa entistä paremmin.

Vesihuolto Suomessa on pääosin erittäin laadukasta ja kunnallisessa tai julkisessa omistuksessa pois lukien nämä haja-asutusalueiden osuuskunnat tai pienet yksityiset vesihuoltoratkaisut, kuten täällä on useissa puheenvuoroissa todettu. Tätä osaamista Suomesta kelpaa viedä myös maailmalle, ja sitä on myös viety maailmalle. Mielestäni tässä on se nyrkki, jolla näiden isompien toimijoiden, joilla on selkeätä osaamista, tätä asiaa kannattaa lähteä edistämään. Olemme kuulleet, että monessa maassa on tehty huonoja toimia, monessa maassa tilanne on kurja, ja sitä kautta sitä suomalaista osaamista kannattaa toki myös viedä.

Näiden kunnallisten monialayhtiöiden, joissa on paitsi vesihuoltoa yleensä myös sähköenergian tuotantoa, myyntiä, jakelua ja muunkaltaista toimintaa, kannattaa harkita sitä, että he pilkkovat yhtiötä, ja jos haluavat lisätä osaamista sinne yhtiöön esimerkiksi sähköntuotannon osalta, niin sitten hankkivat sinne vähemmistöosuuksia. Mutta olen ehdottomasti samaa mieltä, että nämä luonnolliset monopolit, joita meilläkin tässä maassa muutamia on, esimerkiksi tämä vesihuolto, kuuluvat kyllä julkiseen omistukseen. Näiltä osin myyminen yksityisille toimijoille ei minun mielestäni kuulu asiaan, kuten valiokuntakin on todennut ja täällä moni edustaja hyvin perustellut. Ja kuten totesin, niin aina on vaihtoehto näillä isoilla monialayhtiöillä pilkkoa yritystä niin, että ne osiot, joihin sitä lisäosaamista yksityisen omistajuuden kautta halutaan, ovat vaikkapa siinä sähköntuotannossa niitä, jotka on eritelty.

Valiokunnan lausumassa todetaan, että julkinen omistus on välttämätöntä palvelujen laadun, turvallisuuden ja kohtuuhintaisuuden varmistamiseksi. Mielestäni siinä ollaan asian ytimessä, ja tämä kannattaakin pitää mielessä, kun tämä aloite aikanaan etenee ja sitten syntyy myös uutta lainsäädäntöä. Tämä on kaiken keskiössä, että me pidämme huolta näistä kansallisista luonnonvaroitamme, että pidämme huolta luonnollisista monopoleista ja että niitä virheitä, mitä silloin aikanaan Kataisen hallituksen aikana on tehty, ei enää toisteta.

Yhtä kaikki, valiokunnan puolta on helppo tukea, sillä mielestäni perustelut ovat kyllä vedenpitäviä.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Saramo.

15.31 **Jussi Saramo vas:** Arvoisa rouva puhemies! Markkinatalous voi toimia hyvin vain, jos se on yhteiskunnan renkinä rajattu omalle tontilleen eikä sen anneta vapaasti kehittyä monopolikapitalismiksi, jossa valta ja vauraus kuuluvat vain harvoille. Luonnollisilta monopoleilta, kuten vesi- ja sähköverkoilta, markkinat puuttuvat lähtökohtaisesti. On jokseenkin järjetön ajatus antaa yksityiselle taholle oikeus rahastaa muita ilman, että he voivat vaikuttaa asiaan mitenkään. Asiaa ei auta, vaikka tilannetta yritetään korjata säätämällä byrokrattisia maksimivoittoja, joita veroparatiiseista operoivat yritykset kiertävät helposti.

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

Arvoisa puhemies! Tämä aloite on historiallinen jo siksi, että valiokunta hyväksyi sen yksimielisesti. Aivan valtava kiitos, Joonas, Olli, Hilka, Vesa, Heidi, Jouni ja te lähes 90 000 muuta, jotka aloitteen meille jätitte.

Käsittely on historiallinen myös sisällöllisesti. Liian monta luonnollista monopolia on Suomessakin yksityistetty niin kuntien kuin valtionkin päätöksellä, vaikka ympäri maailmaa tästä on tarjolla huonoja esimerkkejä. Liian usein oikeistolaiset päättäjät ovat ideologisessa vimmassaan — tai jotkut muutkin konsulttipuheen edessä — halunneet luopua yhteisestä omaisuudesta.

Toki luonnollisilla monopoleilla on myös eroja. Sähköverkon tai junaradan yksityistäminen tulee ihmisille ja lopulta julkiselle taloudellekin kalliiksi, mutta ei mene vielä aivan niin ytimeen perustarpeissa kuin vesi. Veden tulee aina olla meidän kaikkien Suomessa ja jokaisessa kunnassa asuvan yhteistä omaisuutta. Vesi on meidän yhteinen aarteemme, josta ei saa luopua lyhytnäköisen ahneuden tai pikavipin tavoin huonosti hoidetun talouden jälkien paikkailussa.

Kiitos paljon aloitteen tekijöille ja kiitos valiokunnalle.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Eskelinen.

15.33 Seppo Eskelinen sd: Arvoisa rouva puhemies! Harva on noin innostunut, valoisaa ja positiivista puheenvuoroa käyttänyt kuin valiokunnan puheenjohtaja, joka tässä salissa näytti meille mallia — siitä kiitos puheenjohtaja Kalmarille. Kiitos tietysti myös kansalaisaloitteen tekijöille. On helppo yhtyä kansalaisaloitteeseen tehtyyn valiokunnan päätösehdotukseen, mietintöön ja lausumaan, että vesihuoltolainsäädännön uudistusta on syytä selvittää ripeällä aikataululla. Vesihuolto on yhteiskunnan toimivuuden ja huoltovarmuuden kannalta keskeinen toiminto. Terveellisen talousveden saannin turvaaminen sekä jätevesien käsittely on elintärkeää kaikille yhteiskunnan sektoreille.

Aloitteen varsinaisen pääotsikon osalta vesihuollon yksityistämisen estämisestä SDP:llä on selkeä linjaus — niin kuin edustaja Piirainen totesi — joka tukee kunnan järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvien vesihuoltotoimintojen säilymistä kuntien omistuksessa ja määräysvallassa. Voidaan puhua vesihuollon osalta tässä yhteydessä yhteiskunnan perusinfrastruktura, joka on kriittistä koko yhteiskunnan toimivuudelle. Virheitäkin on tehty, ja isojakin virheitä, niin kuin täällä on todettu, sähköverkkojen ja sähköyhtiöiden osalta aiempiina vuosikymmeninä. Erityisesti veden osalta voidaan puhua jopa perusoikeudesta ja kansallisuudesta. Nykyinen vesilainsäädäntö sinänsä turvaa vesivarojen säilymistä laadultaan ja määrältään hyvällä tasolla. Tämä ei kumminkaan vesivarojen osalta ole itsensä selvä, vaan työtä vesivarojen hyväksi ja vesilainsäädännön toimeenpanemiseksi on tärkeää jatkaa.

Tässä yhteydessä on syytä tarkastella laajemminkin vesihuollon ja ehkä myös omistuksenkin tulevaisuutta. Tärkeää on tarkastella omistajuutta jatkotyössä kokonaisuutena. Vaikka asiakasmäärillä mitattuna yli 90 prosenttia onkin julkisessa eli kuntien omistuksessa, on tärkeää, että kuntien etuosto-oikeus on myös huomioitava pienempien osuuskuntien osalta. Ongelma ja riski on pienten toimijoiden suuri kenttä — tällä hetkellä noin 1 800 organisaatiota tuottaa vesihuoltopalveluja, niin kuin on kuultu. On selvää, että haastetta aiheuttaa suuri toimijoiden määrä — erityinen huoli on pienempien toimijoiden ja osuuskuntien osalta, onko heillä riittävät resurssit tuottaa laadukkaita palveluja. Nämä toimivat pitkälti erityisesti vielä harva-asutusalueilla. Ehkä suurin huoli on vesihuoltoinfran korjaus, ja

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

jopa huoltovelasta voidaan puhua. On arvioitu, että 12 prosenttia vesijohtoverkostosta on erittäin huonossa kunnossa. Saneeraustarve on suuri, ja pienet laitokset ja osuuskunnat ovat eniten tämän haasteen päälle haavoittuvia. Siksi jatkotyössä tätä julkista omistusta ja omistajarakennetta on myös tarkasteltava kokonaisuutena, jotta pystyisimme pitämään huolta vesihuoltoverkostomme kunnosta ja turvallisuudesta myös tulevaisuudessa.

Arvoisa puhemies! Vesihuoltouudistuksen kansallinen työ on käynnistynyt viime vuonna, ja työtä on vietävä eteenpäin ripeästi lainsäädännön puolella. Valmisteluun on liitettävä valiokunnankin näkemyksen mukaisesti uusi sääntely julkisomisteisten vesihuoltotoimintojen säilyttämiseksi. Työtä on vietävä todellakin nopeasti eteenpäin, niin kuin valiokunnan lausunnossa todetaan, jotta vähintään selvitys lain uudistuksen etenemisestä saataisiin jo tällä eduskuntakaudella.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Essayah.

15.38 Sari Essayah kd: Arvoisa rouva puhemies! Kiitokset ensinnäkin kansalaisaloitteen tekijöille ja myöskin valiokunnalle erittäin hyvästä ja perusteellisesta työstä. Tämä kansalaisaloite on sellainen, jota tämä talo kokonaisuudessaan kannattaa.

Luonnon kiertokulussa olevaa vettä ei voi Suomessa kukaan omistaa. Siihen ei ole yksityistä omistusoikeutta, ja tämä vesihuoltolain perusprinsiippi osoittaa sen, että vedellä on ehdottomasti erityinen asema yksityisomistuksen ulkopuolelle jäävänä välttämättömyshyödykkeenä. Tämä meidän vesilain, voisiko sanoa, perus-, pohja-ajatus hyvin toteuttaa myöskin tuon YK:n päätöslauselman vedestä ihmisoikeutena.

Sen sijaan vedenjakelun ja myöskin sen vesihuollon infrastruktuurin voi omistaa. Ja vaikka valtaosa tästä vesi-infrastruktuurista on meillä Suomessa julkisessa omistuksessa tai sitten voittoa tavoittelemattomien osuuskuntien omistuksissa, niin lainsäädännössä ei varsinaisesti selkeästi turvata sitä, etteikö kunnilla olisi mahdollisuutta päättää tämän vesihuolto-omaisuuden myynnistä, ja tästä tässä kansalaisaloitteessa kiteytettynä on kysymys. Elikkä lainsäädäntömme tarvitsee sellaisia säädöksiä, joilla kuitenkin kuntien itsehallintoa kunnioittaen voidaan estää se, että kunnat esimerkiksi rahapulassaan lähtisivät myymään julkisomistuksessa olevaa vesi-infrastruktuuria yksityisille. Meillä on lukuisa joukko ulkomaisia esimerkkejä, jotka varoittavat siitä tiestä. Sille ei tule lähteä.

Ja valiokunta hyvin toteaa, että vesihuoltolain tarkistamisen yhteydessä tämä asia tulee ottaa esille ja tämä valmisteleva työryhmä asetetaan 2021. Ja niin kuin valiokunta on tuossa selvittänyt, on hyvin todennäköistä, että tämä vesihuoltolain säännösten kokonaisuudistus ei kerkiä tällä hallituskaudella maaliin, jolloinka on tärkeää, että tämä eduskunta jo siten vuoden 22 loppuun mennessä saa selvityksen siitä, missä tämän uudistuksen kohdalla ollaan menossa, ja varmasti samassa yhteydessä sitten näemme sen, miten nämä kansalaisaloitteen ja valiokunnan ponnen toivomat säädösuudistukset ovat etenemässä.

Mutta aivan kuten tuossa kollega Eskelinen nosti esille, haluan itsekkin kiinnittää huomiota siihen, mitä mietinnössä on otettu huolella ja huolestuneena esille, elikkä siihen, että tämä meidän vesihuollon korjausvelka on suuri, ja sitä myöskin valiokunta pitää erittäin suurena ongelmana. Sama asia koskee yhtä lailla myöskin näitä vesiosuuskuntia. Erityisesti siellä vesiosuuskunnissa monesti mukana olevat ihmiset, erityisesti haja-asutusalueilla, ovat ikääntyneitä, ja siellä on paljonkin puutteita osaamisessa — mitä enemmän erilaisia digitaalisia järjestelmiä ja toisaalta sitten erilaisia viranomaisvelvoitteita ja tiedonhallintaa tulee, niin nämä aiheuttavat omanlaisensa haasteet. Ja tätä investointitarvetta ja korjaustar-

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

vetta, mikä tällä hetkellä tuolla meidän vesihuoltoverkostossa on, tulisi tarkastella myös-kin kokonaisuutena suhteutettuna kuntatalouden tilanteeseen. Eli se, että meillä on vesihuolto julkisomisteista, ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö kunnilla saattaisi olla kiusausta piiloverottaa muun kuntatalouden paikkaamiseksi veden kautta kansalaisia ja kuntalaisia. Ja tässä valiokunnan mietinnössä todetaan, että valiokunnalla ei ole käytettävissä olevan selvityksen perusteella mahdollisuuksia arvioida, sisältyykö vesimaksuihin tällä hetkellä mahdollisesti jonkinlaista piiloveroa tai kuinka yleinen tällainen ilmiö on.

Tässä yhteydessä ajattelisin, että olisi varmaan järkevää, että — samalla tavalla kuin meillä sähkömarkkinalain perusteella viranomaisen tutkii sitä, onko tämä kohtuullista, ja mikä on sitten se niin sanottu kohtuullisuus, jota täällä eduskunnassakin on useaan otteeseen pohdittu — samalla tavalla myöskin veden osalta tällainen tarkastelu tehtäisiin valtakunnallisesti ja että tällainen tarkastelu jonkun viranomaisen tehtäväksi myöskin nyt sälytettäisiin. Toivon, että tämä otetaan huomioon siinä yhteydessä, kun tätä vesihuoltolain tarkistamista ollaan tekemässä, että meille tulisi sellainen markkinaviranomainen, joka tätä asiaa tarkastelee, vaikka tässä ei ole kysymys yksityisestä markkinahyödykkeestä. Mutta kunnilla tässä taloudellisessa tilanteessa, minkä monet meistä kuntapäätäjänä myöskin tietävät, on mahdollisesti se kiusaus, että sitten saatetaan tätä kuntatalouden paikkausta tehdä myöskin vesihuollon kautta.

Ja tässä yhteydessä haluan myöskin muistuttaa pienten kuntien tilanteesta. Siellä pienillä kunnilla saattaa olla esimerkiksi sellaisia teollisuuslaitoksia, isoja yrityksiä, jotka aiheuttavat runsaasti sille vesihuollolle painetta, ja sitten kuitenkin veden hinnan kautta tätä korjaus- ja investointitarvetta ei välttämättä uskalleta lähteä paikkaamaan, jolloinka sitten moni pieni kunta saattaa olla isojenkin vesihuoltotoimenpiteiden ja -investointien edessä. Toivon, että tämä asia kokonaisuutena tulisi myöskin sitten tarkasteluun siinä vaiheessa, kun tätä vesihuoltolain tarkistamista ollaan tekemässä ja tämä työryhmä saa tuon työnsä käyntiin. — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Mäkelä.

15.45 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Tämä kansalaisaloite on kannatettava, ja on siksi hyvä, että valiokunta on ottanut tälle kokonaisuudessaan myönteisen kannan. Tietenkin jäämme odottamaan niitä toimenpiteitä, millä hallitus käytännössä sitten näitä eduskunnan ponsia tulee edistämään ja vesihuoltolakia ja muuta asiaan liittyvää lainsäädäntöä tarkentamaan.

Useimmat tämän asian kannalta merkitykselliset näkökohdat on jo tässä vaiheessa tuotu esiin, enkä käy niitä suuremmin toistamaan. Totta kai vesi on perustarve. Jokainen tarvitsee vettä useamman kerran päivässä, nimenomaan puhdasta vettä. Tuenkin näitä kaikkia näkemyksiä, joita aiemmin täällä on esitetty, mutta haluan tuoda ehkä vähän uuden näkökulman tähän asiaan ja katson pidemmälle tulevaisuuteen ja globaaliin talouteen.

Puhdas vesi, pinta- ja pohjavesi, on yksi niistä harvoista luonnonvaroista, mitä Suomella tosiasiallisesti edes on, ja jatkossa nämä tulevat olemaan entistä harvinaisempia maailmassa väestönkasvun, ympäristön pilaantumisen, ehkä ilmastonmuutoksenkin myötä. Eli vesi tulee tulevaisuudessa olemaan ehkä öljyäkin tärkeämpi luonnonvara, ja meillä sitä nyt tällä hetkellä täällä Suomessa on. Se on mitä suurimmassa määrin kansallisuusomaisuutta, eikä pidä missään tapauksessa riskeerata, että se joutuu sen paremmin kansainvälisten suuryhtiöiden kuin muidenkaan ylikansallisten toimijoiden valtaan.

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

Aivan varmasti meidän vesivarojamme kohtaan kohdistuu tulevaisuudessa mielenkiintoa valtiollisilta toimijoilta. En yhtään ihmettelisi, jos vaikka erästä suurta itäistä valtiota kiinnostaisi alkaa myymään vettä ympäri maailmaa, ja Suomessa sitä raaka-ainetta olisi saatavilla. Tai onhan EU:kin jo osoittanut kiinnostusta sosialisoida Suomen metsävarat, niin miksei EU voisi jossain vaiheessa osoittaa kiinnostusta sosialisoida Suomen vesivaratkin?

Eli heitän ilmaan sellaisen ajatuksen, että pitäisiköhän meidän suojata ainakin vesivarojamme — ja kenties muukin kansallisuusomaisuutemme, ehkä malmivaroja voisi ajatella — aivan perustuslain tasolla, että niihin ei myöhemminkään pysty puuttumaan kevyesti normaalitasoisella lainsäädännöllä tai kansainvälisiä sopimuksia solmimalla.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Ronkainen.

15.47 Jari Ronkainen ps: Arvoisa puhemies! Aluksi haluan esittää kiitokset kansalaisaloitteen laatijoille tämän yhteiskunnallisesti merkittävän asian tuomisesta lainsäädäntöprosessin alaiseksi.

Mietinnössään valiokunta on käsitellyt asiaa sen edellyttämällä vakavuudella. On ensisijaisen tärkeää, että riskit, joita kansalaisaloitteessa on tuotu esiin vesivarantojen yksityistämiseen liittyen, käydään läpi.

Luonnollisten monopolien yksityistämisestä on Suomessa olemassa huonoja kokemuksia esimerkiksi lähihistoriassa sähköverkon osalta. Lisäksi kaavailut esimerkiksi väyläverkon yhtiöittämisestä kaatuivat murskapalautteeseen. Vesihuolto on sähköverkon rinnalla luonnollinen monopoli, joka on ensiarvoisen tärkeä jokapäiväisessä elämässämme. Sen yksityistämiseen edes osittain tulee suhtautua äärimmäisellä kriittisyydellä.

Yksityisen yrityksen tehtävä on tuottaa voittoa omistajalleen. Monopolisasemassa on olemassa merkittävä riski sille, että yrityksen etu muodostuu kuluttajan vahingoksi erityisesti asiakasmaksujen osalta. Sähkönsiirron osalta moni kuluttaja kokeekin hinnoittelun jo jopa riistoksi.

On hyvä, että lainsäädännössämme on jo joitakin esteitä talousveden ylettömäksi myymiseksi. Muu kuin yhdyskunnan vesihuoltoa varten tehty vedenotto on vesilain nojalla aina viimesijaista. Pulaa vedestä ei saa syntyä siten, että sitä myydään muualle.

Muutaman kunnan kaavailut vesihuollon yksityistämiseksi kuitenkin pakottavat tarkastelemaan lainsäädäntöä siten, että vesihuollon toimivuus ja saavutettavuus yhteiskunnalle varmistetaan ja sen riistomahdollisuudet tilkitään. Tämä on myös huoltovarmuusasia.

Valiokunta on ansiokkaasti punninnut kuntien päätäntävaltaa omasta taloudestaan ja toisaalta sitä, kuinka kuntien nykyisistä velvoitteista ja talouden kehityksestä on seurannut monien kuntien ahdinko, jossa lisätuloja saatetaan etsiä myös vesihuollon yksityistämisen kautta. Valiokunnan johtopäätöksenä on, että kuntien vesihuollon järjestämisvastuun toteutumisen kannalta sen vapauteen päättää vesihuollon toteutustavasta joudutaan mahdollisesti puuttumaan lainsäädännöllä.

En voi kuitenkaan olla toteamatta, että nyt vesihuollon osalta esiin nousseet kysymykset soveltuvat myös moniin muihin Suomen luonnonrikkauksiin. Esimerkiksi kaivostoiminnasta on varoittavia esimerkkejä, joissa ulkomaiset yritykset ovat ulosmitanneet kansallisuusomaisuuttamme ja jättäneet pilaantunutta ympäristöä jälkeensä.

Lainsäädäntötyössä kansallisen edun ja suomalaisten hyvinvoinnin tulee aina olla ensisijalla. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Semi.

15.50 Matti Semi vas: Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin pitää kiittää kansalaisaloitetta ja sen tekijöitä, valiokuntaa ja erittäin hyvin puhunutta valiokunnan puheenjohtaja Kalmaria tästä tärkeästä asiasta, mikä meillä on nyt tänä päivänä tässä käsittelyssä.

Vesi on elämän tärkein raaka-aine, kaiken elämän tärkein raaka-aine. Ilman vettä meillä ei ole minkäänlaista elämää. Siksi vedenjakelu on pidettävä yhteiskunnan hallinnassa ja valvonnassa. Vesi on meidän kaikkien omaa, ja näin se pitää olla.

Pyysin tämän puheenvuoron nostaakseni esille kuntien vesiyhtiöiden tavan hoitaa asioita, vesilaitoksen aseman kunnassa ja sen taksapolitiikan suhteessa kunnallisiin liikelaitoksiin. Liikelaitoksien on noudatettava taksapolitiikassaan vesihuoltolain vaatimaa kohtuullisuutta, millä katetaan vesihuollon kulut, ja korkeintaan pieni tuotto saa olla päällä eikä yhtään enempää. Tätä kierretään Suomessa minun tietojeni mukaan aika laajastikin siten, että yhtiöitetään vesilaitokset. Vesilaitokset noudattavat osakeyhtiölakia — ei ole mitään erillistä lakia, millä turvattaisiin asiakkaitten kohtuullinen hinta. Nämä vesilaitosten siirrot yhtiöön tehdään usein siten, että verkosto siirretään sinne velalla, mistä me joudutaan maksamaan korkoa, ja velka takaisin vesilaitokselle, ja perässä on yleensä jonkunlainen tuottovaatimus, jonka kuluttajat joutuvat maksamaan. Näin vedestä ja veden taksasta on tullut piilovero, millä myös ne köyhät ihmiset, jotka on jo vapautettu kunnallisverosta, tuodaan takaisin kunnallisveron piiriin ja nimenomaan vielä tasaveron piiriin.

Kun minä mietin tätä vesilaitoksen yhtiöittämisasiaa yleensä, sitä, mitä hyötyjä siitä on kuluttajan kannalta ja vesihuoltolain noudattamisen kannalta, niin hyötyjä on hyvin vähän, ja siksi minä vastustan kaikennäköistä vesilaitoksen yhtiöittämistä, koska niistä tehdään tämmöisiä piiloverottajia. Itse olen miettinyt sitä, mikä siinä voi olla hyötysuhde, mikä se vähäinen hyöty voi olla. En ole keksinyt kuin yhden asian, mikä siinä hyöttyy ja saa taloudellista hyötyä, ja se on se vesilaitoksen yhtiön toimitusjohtaja. Minusta se pitäisi hoitaa kunnallisena toimintana sillä tavalla, että vesijakelu olisi kunnallisen liikelaitoksen hoidettavana kokonaisuudessaan.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kivisaari.

15.54 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa puhemies! Suomessa on kansainvälisesti verrattuna erittäin runsaat ja hyvälaatuiset pinta- ja pohjavedet. Puhdas vesi on meille arkinen asia, oikeastaan sekä hyvässä että pahassa. Otamme helposti puhtaan veden itsestäänselvyytenä, emmekä kiinnitä sen riittävyYTEEN ja laatuun tarpeeksi huomiota.

On selvää, että jokaisella suomalaisella pitää olla saatavillaan puhdasta ja kohtuuhintaista vettä. Ei ole kuitenkaan selvää, että näin olisi aina ja ikuisesti. Viime talvena aiheen ympärille syntyi vilkaskin julkinen keskustelu, kun muutama kaupunki tai kunta ilmoitti suunnitelmista myydä vesihuolto yksityisille tahoille. Pelkona ovat totta kai sähkömarkkinoilta saadut kokemukset sähkönsiirtohintojen kehityksestä sähköverkkojen yksityistämisen yhteydessä.

Juoma- ja talousveden lisäksi kansalliset vesivarat ovat tärkeä raaka-aine kotimaiselle teollisuudelle. Vesihuolto on osa kriittistä infrastruktuuria, ja siihen liittyy myös huoltovarmuuden ja turvallisuuspolitiikan näkökulma. Järjestelmän toimivuus tulee voida taata myös kriisitilanteissa. Vesilaitosten ja infrastruktuurin tuleekin olla pääsääntöisesti ja voimakkaasti julkisessa omistuksessa.

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

Arvoisa puhemies! Suomessa on kuntien omistamien vesilaitosten lisäksi myös runsaasti käyttäjien omistamia ja hallinnoimia, voittoa tavoittelemattomia vesiosuuskuntia. Näiden asiakasomisteisten vesihuoltolaitosten tulee voida toimia jatkossakin. Uutta lainsäädäntöä valmisteltaessa tulee ottaa huomioon Suomessa jo nyt esiintyvät monet erilaiset omistusjärjestelyt. On myös huomioitava vesihuoltoon syntynyt korjausvelka. Vesihuoltolain mukaan lähtökohta on, että vesihuollosta aiheutuvat kustannukset katetaan vesihuoltopalveluista perittävillä maksuilla. Jatkossa vesihuollon maksuja on nykyistä paremmin ohjattava korjausvelan purkamiseen.

Puhemies! Kiitän tästä kansalaisaloitteesta sen allekirjoittajia ja maa- ja metsätalousvaliokuntaa merkittävästä mietinnöstä. [Jari Myllykoski: Olisi vähän tekijöitäkin voinut kiittää!]

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Simula.

15.57 Jenna Simula ps: Arvoisa puhemies! Vesi on meidän -kansalaisaloite on hyvin ajankohtainen ja tärkeä, ja sitä käsiteltiin maa- ja metsätalousvaliokunnassa hyvin perusteellisesti. Kansalaisaloitteen keskeisimpänä tavoitteena on, että julkisomisteinen vesihuoltotoiminta säilyy kansallisissa käsissä eikä sitä myydä kaupallisille yksityisille omistajille. Tavoite on oppikirjaesimerkki kansallismielisestä politiikasta. Kansallismielisen politiikan keskiössä on myös kansallisomaisuutemme, kuten vesivarantojen, arvostaminen ja säilyttäminen kansallisissa käsissä.

Myös maa- ja metsätalousvaliokunnassa todettiin, että vesihuolto kokonaisuudessaan on yhteiskunnan toimivuuden ja huoltovarmuuden kannalta keskeinen toiminto. Vesilain mukaan itse veteen ei voi Suomessa saada omistusoikeutta eikä maa-alueen omistajakaan omista alueellaan olevaa pinta- ja pohjavettä. Vesilain mukaan siis eivät ulkomaalaiset eivätkä kotimaisetkaan tahot voi saada vesiluonnonvaroja omistukseensa. Kuitenkin tämä kansalaisaloite ja sen lukuisat allekirjoittajat vahvistavat myös eduskunnalle sen, että asian toivotaan olevan Suomessa jatkossakin juuri näin. Vesivarantojamme ei ole tarkoitettu ulkomaiseen bisneksentekoon, vaikka muualla maailmalla vesivarannoistamme voidaan olla erittäin kiinnostuneita.

Arvoisa puhemies! Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö siis yhtyy kansalaisaloitteen viestiin ja esittää päätösehdotuksenaan, että valtioneuvosto ryhtyy mahdollisimman ripeästi toimenpiteisiin sellaisen lainsäädännön valmistelemiseksi, jolla varmistetaan kunnan järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvien julkisomisteisten vesihuoltotoimintojen säilyminen kuntien omistuksessa ja määräysvallassa.

Kuitenkin huolenaiheenani on, että kunnallisissa vesiyhtiöissä ja liikelaitoksissa sekä vesiosuuskunnissa on usein paljon korjausvelkaa. Toisaalta on huolestuttavaa, että pahasti velkaantuneet kunnat edes joutuvat miettimään kunnallisten vesihuoltoliikelaitosten yhtiöittämistä ja sen jälkeen mahdollisesti myymistä kokonaan tai osittain. Sellaisessa tilanteessa jotain on mennyt pahasti pieleen.

Haluan vielä kertaalleen kiittää aloitteen tekijöitä ja sen allekirjoittajia. Asia on tärkeä, ja on erittäin hyvä, että asia otetaan vakavasti täällä eduskunnassa. Toivon myös, että hallitus ryhtyy toimeen valiokunnan mietinnön mukaisesti mahdollisimman nopeasti, jotta turvaamme vesivarantomme entistäkin paremmin. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Koponen, Ari.

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

16.00 Ari Koponen ps: Arvoisa puhemies! Maa- ja metsätalousvaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Kalmari lopetti puheensa osuvasti: yhdessä teimme tämän. Juuri tätä haluaisi kuulla enemmän tässä talossa.

Kansalaisilla on oikeus vaikuttaa lainvalmisteluun ja tulla kuulluiksi. Tämä kansalaisaloite osoittaa, että näin todella on. Kansalaisilla on oikeasti mahdollisuus vaikuttaa, kun vain halua löytyy. Kiitos niille aktiivisille aloitteen laatijoille sekä allekirjoittaneille, jotka pitävät vesihuoltolainsäädännön uudistusta tarpeellisena. En lähde kertaamaan edellisiä hyviä puheenvuoroja vaan yhdyn niihin täysin. Kiitos yhteistyöstä, ja jatketaan sitä myös jatkossa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ledamot Norrback.

16.01 Anders Norrback r: Ärade talman! Marknaden kan lösa många problem, egentligen de flesta, men i vissa situationer får vi inte en fungerande marknad utan vi får någonting som vi kallar naturligt monopol. Där är ju vattenförsörjningen ett slående exempel. Det här gör att vi måste se till att varje medborgare i Finland får rent vatten till ett rimligt pris.

Jag vill passa på att tacka de som har satt i gång det här medborgarinitiativet som vi också kan se att nu leder till att vi hoppeligen — eller inte hoppeligen utan småningom, ganska snabbt — kommer att få en lagstiftning som garanterar det som utskottet vill.

Arvoisa puhemies! Haluan lyhyesti kiittää kansalaisaloitteen vireillepanijoita. Meillä on ollut yksimielinen kanta valiokunnassa, ja myös tässä salissa on vallinnut yksimielinen näkemys. Mistä sitten johtuu se yksimielisyys? Joo, me ollaan yksimielisiä siitä, että ihmiselle vesi on elintärkeä ja sen saatavuus on turvattava kaikille kansalaisille kohtuulliseen hintaan. Tämä kansalaisaloite — jos me hyväksymme sen, mikä näyttää todelliselta — johtaa siihen, että me saadaan lainsäädäntö, joka turvaa nämä asiat. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Edustaja Lundén.

16.02 Mikko Lundén ps: Kiitos, arvoisa herra puhemies! Vesi on meidän -kansalaisaloitteessa ehdotetaan käynnistettäväksi valmistelu sellaisen lainsäädännön luomiseksi, jolla estetään julkisomisteisten vesihuoltotoimijoiden myyminen yksityisille toimijoille. Lisäksi aloitteessa vaaditaan, että nykyinen omistus pidetään julkisen sektorin hallussa.

Perussuomalaisten eduskuntaryhmä, ja samoin luonnollisesti allekirjoittanutkin, pitää tärkeänä kansalaisaloitteen esiin nostamaa julkista keskustelua vesihuollosta välttämättömyyspalveluna sekä vesihuollon arvosta yhteiskunnalle. Suomessa vallitsee nykyisin tilanne, jossa kuntien rooli vesihuoltopalveluiden järjestämisessä on vahva. Näin sen tulee olla jatkossakin.

Arvoisa herra puhemies! Kuten todettua, on tärkeää, että kunnat jatkossakin pysyvät vesihuoltolaitosten merkittävänä omistajina. Vesihuoltolaitosten omistajuuteen perustuvaa määräysvaltaa laitoksen strategiaan ratkaisuihin ei pidä siis luovuttaa yksityiselle sektorille. Samaten tulee muistaa, että vesihuoltopalveluiden järjestäminen on tänä päivänä tärkeä osa kunnallista strategista kehittämistä. Sen tulee perustua kunnan maankäytön suunnittelun tavoitteisiin ja kytkeytyä kaavojen toteutumiseen. Niin ikään asiakkaiden omistamien

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

vesihuolto-osuuskuntien tulee voida toimia myös tulevaisuudessa vesihuoltopalveluiden tuottajina maassamme.

Arvoisa herra puhemies! Aloitteen ehdotusta tulee täten tarkastella kansallisen vesihuoltouudistuksen osana käynnistyvän vesihuoltolainsäädännön uudistamistyön puitteissa. Kansalliseen järjestelmäämme parhaiten sopiva ratkaisu kansalaisaloitteessa esiin nostettuihin huoliin vastaamiseksi voidaan löytää vain laajamittaisella ja perusteellisella lainvalmistelutyöllä, jossa huomioidaan myös koko muu vesihuoltojärjestelmämme ja sen kehittämistarpeet, huoltovarmuuttamme unohtamatta. Tähän samaan lopputulokseen on tullut myös maa- ja metsätalousvaliokunta omassa mietinnössään.

Minäkin tahdon mainita, että mietintö oli yksimielinen. Siitä kiitos puheenjohtaja Kalmarille ja muille valiokunnan jäsenille. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Pirttilahti.

16.04 Arto Pirttilahti kesk: Arvoisa herra puhemies! Erinomainen aloite — kiitos siitä kansalaisaloitteen tekijöille. Tämä tässä aiheessa oleva aloite on juuri ajankohtainen eli Vesi on meidän, elämän vesi. Se on aivan meidän perustarpeita, kun miettii päivittäistä elämää, eli jos se yksityistettäisiin ja sitä joku toinen ohjaisi, sen saatavuus tai sen laatu tulisi jollain tavalla kärsimään, joten ainakin henkilökohtaisesti katson tämän aloitteen erinomaiseksi.

Erinomainen on tämä maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintökin, ja kiitos valiokunnalle ja puheenjohtaja Kalmarille tästä yksimielisyydestä. Jos oikein ymmärsin, niin taitaa olla ensimmäinen eduskunnan yksimielinen puolto kansalaisaloitteelle. Mietittiin tuossa toisen edustajan kanssa, että saattoi olla yksi ennen, mutta se muuttui täällä eduskunnan käsittelyssä. Vaikka meillä näitä kansalaisaloitteita useita tulee, niin nyt olemme kuitenkin sitten ensimmäisiä näistä hyväksymässä.

Eli vesihuolto on yhteiskunnan toimivuuden ja varsinkin huoltovarmuuden ja juurikin elämän kannalta keskeinen asia, ja sen omistus tulee varmistaa, niin että se on meidän kaikkien käytettävissä. Tässä aloitteessahan varsinkin juuri esitetään, että kansalaisaloitteen pohjalta lähdetään käynnistämään uutta vesihuoltolainsäädäntöä. Siinä on myös erittäin tärkeää ja keskeistä, miten meidän vesivaroja käytetään ja kuinka niitä muun muassa suojellaan ja kuinka ne sitten ohjautuvat. Tässä mietinnössä on hyvin käsitelty tätä meidän vesihuoltotoimijoiden rakennetta. Meillä on useita eri toimijoita tässä kentässä.

On varmaan syytä myös katsoa, kuten tässä mietinnössä on siihen puututtukin, miten vesihuollon investoinnit pienten kuntien ja myös pienten osuuskuntien osalta tulevat jatkossa toimimaan. Hyvin suuri osa näistä vesiosuuskunnista on maaseutualueilla, ja siellä sitä tehdään talkootyönä, kuten ihan omassakin vesiosuuskunnassa, Pohjaslahden vesiosuuskunnassa, jota itse olen ollut käynnistämässä 96. Siihen, kuinka meidän asiantuntijuus ja yhteistyö muitten toimijoiden kanssa toimii, niin että meillä on laadukasta vettä ja järjestelmä pelaa, on otettu kantaa, mikä on aivan hyvä, että myös jatkossa eri puolilla Suomea toiminnot pelaavat yhtä lailla isojen taajamakaupunkien osalta mutta myös siellä harva-alueilla ja katsotaan, että eri vesiosuuskuntien kanssa täytyy tehdä yhteistyötä.

Täytyy mainita, että Pirkanmaan elyllä oli hyvä asenne siihen, että vesiosuuskunnat ketjutettiin toisiinsa juurikin huoltovarmuuden vuoksi. Eli jos siellä pohjavesialueella sähkökatko tai joku muu tulee tapahtumaan, niin se voidaan kytkeä aina seuraavan vesiosuuskunnan tarpeisiin. Näitä ketjutuksia on tehty yli kuntarajojen. On erittäin tärkeää, että mei-

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

dän eri toimintoihin, itse meidän päivittäiseen hyvinvointiin mutta sitten vettä tarvitseville elinkeinoillekin, tullaan myös vettä saamaan. Eli hyvä huomio näistä 1 800:sta vesihuollon toimijasta ja organisaatiosta, ja niitten investointeihinkin tässä mietinnössä on paneuduttu.

Kaikkenansa, arvoisa puhemies, tämä on hyvä mietintö, ja toivon, että juurikin valtioneuvosto ottaa nämä ponnet vakavasti ja, kuten täällä on loppuun laitettukin tämä uudistuksen eteneminen vuoden 22 loppuun mennessä, että tämä uudistettu lainsäädäntö tulee nopeasti myös käsiteltyä ja tämä lainsäädäntö saadaan eri puolilta sitten voimaan, niin että myös kansalaisaloitteen henki tulee siihen mukaan. — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Edustaja Kärnä — edustaja Kärnä on poissa, edustaja Savola — edustaja Savola poissa. — Edustaja Holopainen, Mari.

16.09 Mari Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Hienoa, että tämä aloite on saanut myönteisen vastaanoton. Myöskin me vihreissä olemme sitä kannattaneet.

Vaikka veden saatavuus ei vielä ole ongelma Suomessa — päinvastoin, meillä on hienot varannot ja erinomaiset pohjavesivarannot — niin ilmastokriisi tulee myöskin vaikeuttamaan makean veden saatavuutta, joten tämä arvokas luonnonvara tulee olemaan yhä arvokkaampi tulevaisuudessa. Toivon, että nyt kun tässä on yhteisesti tunnistettu makean veden arvo, niin se linjakkaasti tunnistetaan muissakin ympäristöä koskevissa päätöksissä, joissa voidaan ylläpitää ja parantaa puhtaan veden laatua.

Jos katsomme karttaa, kun on tutkittu eri puolilla Suomea, mistä löytyvät puhtaimmat vedet, niin sieltä löytyy sinisellä alueita etenkin ihan pohjoisessa ja sitten itäisessä Suomessa. On huomioitava, että esimerkiksi yksi hanke kaatui siihen, että se olisi kuormittanut Kallavettä liikaa, ja onkin tosi tärkeää, että me itse jo ennakoivasti huolehdimme, että ei hyväksytä sellaisia hankkeita, jotka kuormittavat vesistöjämme liikaa. Olemme samalla sitoutuneetkin siihen, että vesistöjen tila pysyy vähintään yhtä hyvänä ja sitä myöskin parannetaan, joten toivon, että tämä hyvä aloite myöskin laajemmin ruokkii arvostusta meidän makean veden varantoja kohtaan ja etenkin pohjaveden arvon tunnistusta sielläkin. Tätäkin kohtaan tosiaankin on aika ajoin sellaisia hankkeita, jotka eivät tiukkoja ympäristökriteereitä millään muotoa täytä, vaan päinvastoin.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Hoskonen.

16.11 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa puhemies! Tämä kansalaisaloite vesihuollon yksityistämisen estämisestä on aivan erinomainen aloite, ja valiokunnan puheenjohtaja Anne Kalmari omassa puheenvuorossaan kyllä sitä erittäin hyvin kuvasi ja kuvasi myös sitä yhteisymmärrystä, yksituumaisuutta, mikä valiokunnassa tätä aloitetta käsiteltäessä vallitsi. Kiitos hyvästä puheenvuorosta ja erinomaisesta avauksesta asian suhteen. Erikoiskiitos kuuluu tietenkin tämän kansalaisaloitteen puuhaajille, niille henkilöille, niille ihmisille, jotka tekivät tämän eteen hyvää työtä. Kaikille allekirjoittajille erikseen kiitos ja kaikille niille ihmisille, jotka sen eteen töitä tekivät. Aivan erinomaista työtä. Samoin valiokunta on tehnyt loistavaa työtä, ja siihen liittyvät asiantuntijat ovat varmaan käyneet... Luin tätä mietintöä plus sitten tähän tulleita taustatietoja, ja on aivan erinomaista, huolellista työtä tehty. Heille kaikille lämmin kiitos.

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

On tärkeää, että estetään vesivarojemme, julkisomisteisten vesihuoltotoimintojen, myyminen ulkopuolisille kaupallisille toimijoille. Tällaisen luonnollisen monopolin joutuminen väärin käsiin olisi yhteiskunnan kannalta äärimmäisen vahingollista. Olemme näitä tällaisia luonnollisia monopoleja vahingoksemme myyneet. Kaikki tiedämme tapaukset. Olkoot ne varoittavana esimerkkinä sähköpuolelta, miten ei tulisi toimia. Pidän vastuuttomana, että semmoisia päätöksiä on tehty. Ja toivoisin tässä yhteydessä, että kun tätä asiaa käsittelemme, niin tätä kansallista varallisuutta käsittelemme siten, että se on meille suomalaisille yhteinen rikkaus ja emme siitä luopuisi ulkomaisten hyväksi. Metsät ovat juuri sellainen omaisuuserä, jonka toivoisin säilyvän suomalaisten hallussa, mutta tällä hetkellä ulkomaiset sijoitusyhtiöt ostavat sitä kilvan, ja siinä kyllä pikkuhiljaa tulee sellaiset tilanteet eteen, joita en soisi ikinä näkeväni.

Mutta vesiasia on nyt esillä, ja toivon, että tämä nyt tänne käsittelyyn saatu mietintö tulisi sitten muutoksena myös vesilakiin, ja sillä varmistamme sen, että missään olosuhteissa ei tällaista vahinkoa tulisi, että vesihuolto siirtyisi ulkomaisten omistukseen. Se on myös kansallinen turvallisuusasia. Tiedämme, että on aivan täysin mahdollista, että nykyisessä maailmassa kriisejä syntyy, sellaisia kriisejä, joihin emme itse voi vaikuttaa rajojemme ulkopuolella, mutta siinä tilanteessa voisi olla vesihuollon toimivuus uhattuna jopa vihamielisellä tavalla.

Meidän on pidettävä huoli siitä, että tässä maassa on puhdasta juomavettä kaikkien saatavilla ja se on asianmukaisesti hinnoiteltu ja että se on suomalaisten ihmisten omistuksessa. Tämä on tärkeä asia.

Suomi on vesivaroiltaan maailman ehkä parhaita valtioita. Meillä on puhdasta pohjavettä lähes rajattomasti. Ja voin sanoa, että esimerkiksi oma kesämökkini sijaitsee alueella, jossa on pohjavesialuetta, ja se järvi, minkä rannalla mökki on, on niin puhdasta vettä, että sitä voi todella juoda — ja ihan varmasti pysyy terveenä, niin monta vuotta olen sitä kokeillut. Se on erinomaista kahvinkeittovettäkin. Se on hyvälaatuista vettä. Tällaisia vesivaroja meillä on kansallisessa omistuksessa, ja sellaisena ne tulee pitää.

On huomattava myös se, että kun uutta vesilakia tehdään, niin meidän on pidettävä huoli siitä, että kun nämä vesivarat ovat suomalaisten omistuksessa, niin me voimme sitten tiettyin järkein edellytyksin käyttää sitä myös markkinoinnissa elikkä myydä sitä ulkomaille, kun itse me sen teemme, emmekä anna sitä ulkomaiseen omistukseen. Jotkut suomalaiset yritykset — tänä päivänä on jo monia yhtiöitä — pullottavat ja laittavat purnukoihin tätä vettä ja myyvät sitten ulkomaille ja myyvät marketteihin. On aika surullista, että tässäkin kaupungissa voi mennä jonnekin markettiin ja ostaa — kuten edustaja Myllykoski minua kiitettävästi valisti — ranskalaista vettä. Kyllä meillä taitaa täällä Helsingissä vesihanasta tulla parempilaatuista vettä kuin mitä sieltä Ranskasta laivoilla tai rekoilla tänne tuodaan. Tämä on hyvä muistaa.

Vesi on elämän perusasia, se on niin tärkeä asia, että sen suuruutta emme pysty edes kuvittelemaan, mutta tästä voisi sanoa, että tämä tapaus Jyväskylä tuli oikeastaan suurena, suurena lahjana tälle kansakunnalle, koska näin äkkiä löytyy myös eduskunnassa täydellinen yksimielisyys siitä, että pidämme nämä asiat suomalaisten hallussa.

Toivoisin, arvoisa puhemies, lopuksi, että tämä yksimielisyys säilyisi niin metsäasioissa kuin maaperän rikkauksien asioissa ja että emme lähtisi käyttämään niitä toisiamme vastaan poliittisista syistä kansalaisten vahingoksi. Sellaista yhteisymmärrystä tältä kansakunnalta toivon, ja uskon, että se löytyy. Elämme niin vaarallisia aikoja tänä päivänä, että yli-kansallinen omistus pyrkii joka puolelle. Kun markkinoille dumpataan rahaa nyt valtavia

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

määriä, niin se johtaa tällaisiin kouristuksenomaisiin omistuksenvaihdoksiin, jotka saattaisivat huonoissa olosuhteissa koitua suomalaisten suureksi vahingoksi. Pitäkäämme kiinni kansallisista rikkauksista. Olemme niistä jo riittävän paljon luopuneet, mutta pidetään siitä, mitä jäljellä on, tiukasti kiinni ja pyritään vahvistamaan suomalaista omistusta varsinkin tällaisilla monopolialueilla, jotka ovat Suomen kannalta elintärkeitä. [Timo Heinonen: Hyvä puheenvuoro!]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Mäkinen — edustaja Mäkinen poissa. — Edustaja al-Tae.

16.17 Hussein al-Tae sd: Arvoisa puhemies! Hyvää alkavaa syksyä kaikille puhemiehille ja kansaedustajille. [Timo Heinonen: Kiitos!] Tämä Vesi on meidän -kansalaisaloite on olennainen ja hyvin ajankohtainen monestakin syystä. Kiitos aloitteen tekijöille ja allekirjoittajille ja maa- ja metsätalousvaliokunnalle mietinnöstä ja tämän aloitteen tukemisesta.

Itse synnyin Irakissa. Irakissa luonnonvarana on vesi mutta myös ja ennen kaikkea öljy. Irakissa öljyä ovat ylikansalliset toimijat yrittäneet saada yksityiseksi omaisuudeksi, ja nämä yritykset ovat johtaneet siinä maassa useisiin sotiin. Aina ne johtajat, jotka ovat päättäneet sillä alueella pitää öljyn kansallisena omaisuutena, ovat saaneet lähteä tai päässeet hengestään.

Onkin olennaista, miten maailma on nyt kehittymässä. Pitää pitää huolta siitä, että suomalaisten luonnonrikkaus, vesi, pysyy täydellisesti suomalaisessa omistuksessa. Tähän liittyen minulla on kolme pointtia:

Ensimmäinen on se, että vesi on kansallinen turvallisuuskysymys. Missään vaiheessa rahanahneus tai rahan tarve ei saa mennä sen edelle, että suojellaan suomalaista vettä, sen veden saatavuutta suomalaisille ja suomalaista vesihuoltoa eli vesijohtoverkostoa. Sen on aina oltava suomalaisten omista käsissä.

Toisekseen Suomi pystyy ja voi tehdä vesidiplomatiaa maailmalla. Suomalainen osaa-minen on ensiluokkaista, se on nähty, ja sitä on kokeiltu muun muassa Afrikassa useissa kehityskohteissa. Kun on vettä, niiltä alueilta ihmisten ei ole tarvetta lähteä liikkeelle samalla tavalla kuin nykypäivänä. Tiedän, että vesi myös johtaa aina siihen, että tytöt pääsevät kouluun. Kun alueille, joilla haetaan vettä monta tuntia päivässä, sitten syntyy vesijohtoverkosto, yleensä tyttöjen ja naisten ei tarvitse lähteä hakemaan vettä, vaan he pystyvät menemään kouluun ja vesi löytyy sitten paljon lähempää. Suomalaisilla on mahdollisuus tehdä hyvin tuloksellista kehityspolitiikkaa tulevaisuudessa nimenomaan tätä vesijohtoverkosto-osaamista hyödyntäen.

Kolmas pointti liittyy siihen, että tällä hetkellä suomalaiset maksavat kuitenkin aika paljon vedestä. Rahan tarve on suuri kunnilla, ja tänä päivänä vettä tavalla tai toisella verotetaan ja kustannukset ovat hyvin monelle hyvin suuria. Hyvin monella köyhällä tuntuu olevan ongelmia nyt maksaa siitä vedestä, joka esimerkiksi sataa hänen omalle tontilleen tai alueelleen. Tätä kysymystä täytyy myöskin ratkaista. On olennaista, niin kuin itse sanoin ja me täällä yhdessä eduskunnassa pohdimme ja niin kuin on SDP:kin omissa linjauksissaan kertonut ja korostanut, että vesi on suomalaisten yhteistä rikkautta, jonka on säilyttävä kansalaisten, tässä kohtaa kuntien, omaisuutena. On myöskin pidettävä huolta siitä, että niillä köyhillä ihmisillä, joilla ei ole varaa maksaa vesimaksua, olisi siihen mahdollisuus, ja tämä tasapaino on saavutettava kaikkien etua ajatellen.

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

Kiitoksia vielä kansalaisaloitteen tekijöille tästä erinomaisesta aloitteesta ja muistutuksesta siitä, että vedestä on pidettävä huolta.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Eestilä.

16.21 Markku Eestilä kok: Arvoisa puhemies! Hyvät kansanedustajat! Itse olin mukana maa- ja metsätalousvaliokunnassa tekemässä tätä mietintöä, ja se oli todella yksimielinen. Itse annan arvoa sille, että maa- ja metsätalousvaliokunta käsitteli tätä pitkään. Hyvin monipuolisesti otettiin esimerkkejä ulkomailta ja pohdittiin eri vaihtoehtoja. Näin ollen se pääasia, mitä ihmiset täällä ajavat, että tämä pidetään yhteiskunnan omistuksessa, määräysvallassa — pääosin omistuksessa — ja sitä kautta estetään rahan valuminen oman talousalueen ulkopuolelle, on minusta äärimmäisen terve ilmiö, varsinkin kun me olemme sähkömarkkinoilla ja vähän muuallakin nähneet, mihin se sitten johtaa, jos tällainen luonnollinen monopoli ja yhteiskunnan infraa myydään ulos, koska se tarkoittaa silloin sitä, että osingot karkaavat ja yleensä veronmaksukin on vähän niin ja näin erinäköisten holdingyhtiö- tai muiden järjestelyjen kautta.

Mutta minun mielestäni ei koskaan pidä uhkatarinoita liian paljon lähteä rakentelemaan, ainakaan kansanedustajien. Pitää pysyä suurin piirtein totuudessa. Muistan samankaltaisen tapauksen aikanaan, ja pohdinkin tässä hieman historiaa, sitä, että kun meillä oli Metsähallitus-laki eduskunnassa käsittelyssä, niin media keräsi valtavaa huomiota ja kannusti keräämään nimiä, niitä tuli varmaan 130 000, että Suomen luonto ei ole myytävänä ja Suomen luontoa ja metsiä ei saa yksityistää. Kuitenkin selvisi tietenkin meille kansanedustajille, että kyseessä oli Metsätalous Oy, ja se oy kun ei sattunut omistamaan aariaakaan. Tällainen uhkatarina voi olla myyvä, ja sillä saadaan isojakin kansanosia heiluteltua ja poliittisesti vähän vietyä tiettyyn suuntaan, mutta totuudessa pitää pysyä.

Tässä on nyt vähän samaa asiaa. Ei tällä hetkelläkään yksikään eikä kukaan eikä mikään taho, riippumatta siitä, onko se kotimainen tai ulkomainen, omista pintavettä eikä omista pohjavettä eikä pysty sitä maanomistuksen perusteella holtittomasti käyttämään. Se on tälläkin hetkellä laissa hyvin turvattu, ja minusta edustaja Simula oli ainut kansanedustaja, joka toi tämän esille suoraan lukemalla siitä maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnöstä. Itsekin katselin tuossa aika nopeasti läpi vesilain ja sitten muitakin lainsäädäntöjä. Kyllähän vesihuoltolaissa muun muassa aika tiukasti on määritelty, mitä on mahdollista tehdä. Ja kun vettä ei oikeasti omista kukaan — sitä ei pysty omistamaan lakien mukaan — niin laissa on selvä prioriteettijärjestys, mihin sitä vettä kulloinkin voi käyttää. Ja se uhkakuvana, että vedestä olisi puute ja joku pullottaa sitä ja myy ulos, ei varmasti pysty Suomen lainsäädännön mukaan toteutumaan. Ensin tulevat kansalaisten tarpeet. Edes teollisuuden tarpeet eivät ole priorisoinnissa ekanä, ne ovat kansalaisten tarpeet. Eli siinä mielessä tällainen uhkakuvien luonti, että jos tätä ruvetaan myymään, niin kohta kiinalaiset omistavat meidän pohjavedet ja muut — se on nykyisen lainsäädännön puitteissa mahdotonta. Tätä ei tarvitse enää lähteä uudelleen ikään kuin korostamaan lainsäädännössä, ei vesilaisissa eikä vesihuoltolaissa. Tämän haluan tuoda, arvoisa puhemies, esille, että me pysytään suurin piirtein totuudessa.

Sitten me tullaan toiseen asiaan, mitä valiokunta täällä korostaa, että tämän täytyy säilyä kuntien määräysvallassa. Minusta se on oikein sanottu se määräysvalta, koska yleisesti ottaen se käsittää sen, että kun Suomen valtio omistaa Fortumista 51 prosenttia, niin se on valtion määräysvallassa, mutta sitten 49 prosenttia on osakkeenomistajilla ja kenellä tahan-

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

sa, ja sitten he nauttivat osingoista, niin kuin nauttii valtiokin. Nyt kun me olemme näin määritelleet, että pitää olla tiukempaa lainsäädäntöä, niin katsotaan, mitä sieltä aikanaan sitten tulee. Mutta jos se on näin, että kunnan omistuksessa ja määräysvallassa, niin kunta minun käsittääkseni voi 49 prosenttia myydä muualle, ja siihen muualle myyntiin saattaa olla niinkin yksinkertainen syy, että kunta hakee sinne asiantuntemusta, koska saattaa olla, että ei itsellä asiantuntemus kerta kaikkiaan enää riitä, eivät ehkä varatkaan riitä hoitamaan — totta kai velkaahan kunta saa. Mutta silloin jos sinne otetaan asiantunteva taho kumppaniksi, niin me tullaan siihen kaikkein tärkeimpään tekijään, joka nytkin on tuolla laissa, että ensinnäkin täytyy olla erillinen kirjanpitoyksikkö, niin kuin nyt on, ja silloin kun se on erillinen kirjanpitoyksikkö, niin sen taksoituksen pitää tietenkin kattaa investointi- ja ylläpitokulut, ja laissa on taas mainittu se kohtuullinen tuotto, ihan sama, mikä on sähkömarkkinalaissa mainittu kohtuullinen tuotto pääomalle.

No, me ollaan nähty, mitä tapahtui 2016, kun Energiavirasto tietenkin itsenäisesti, niin kuin kuuluukin, teki uuden kohtuullisen tuoton määritelmän, siitähän tämä Caruna-sirkus alkoi. Ja sen estämiseksi minun mielestäni olisi tärkeää eduskunnassa pohtia, mitä se kohtuullinen tuotto tarkoittaa ja miten se määritellään. Sekään ei ole mahdotonta, kun on tämänöinen perustarve kuin vesi kysymyksessä, yhtä hyvin päättäjät voisivat todeta, että sen täytyy olla voittoa tuottamaton laitos, olipa se osakeyhtiö, olipa se yksityistetty tai ei. Periaatteessa se saattaisi olla mahdollista, että kun se yleensä on kunnan omistama, niin sen pitäisi olla pitkällä aikajänteellä voittoa tuottamaton. Nythän jokainen — tai ainakin omassaan kunnassani ja aika monessakin — vesilaitos kuitenkin tulouttaa kunnalle, eli käytännössä se on sitten kunnalle annettua osinkoa. Se monta kertaa unohtuu, että kun siellä on kuitenkin jonkunmoinen tulosvaade, niin se pitää siinä toiminnassa tiettyä ryhtiä, ja jos esimerkiksi tällä hetkellä kuntien omistamissa energiayhtiöissä ei maksettaisi osinkoja — monet ovat sitä mieltä, ja se on jalo ja hyvä mielipide — se saattaisi hyvin pian johtaa siihen, että se energiayhtiö, verkkoyhtiö myydään muualle.

Näitä asioitahan me minun mielestäni — valiokunnan puheenjohtaja voi sitten oikaista, jos en ole oikeassa — valiokunnassa hyvin pitkään pohdittiin, sitä, miten nämä muotoilut tehdään, koska täällä on hyvin monta semmoista asiaa, jotka saattavat sitten osakassopimuksien kautta itse asiassa johtaa siihen, mitä tämä kansalaisaloite ei halua eli siihen, että taksat korottuvat.

Eli yksityistäminen ei ole sama asia kuin se, että hinnat karkaavat. Se riippuu siitä, minäkalainen kohtuullinen tuotto tullaan määrittelemään tälläkin toimialalla. Se minun mielestäni pitäisi tehdä. Se ei saisi kovin paljoa poiketa vallitsevasta korkotasosta, mutta se on kieltämättä äärimmäisen vaikeaa.

Arvoisa puhemies! Sen verran oli pakko ruveta vähän laajemminkin selittämään tätä asiaa, koska itse olen tämän mietinnön kannalla tietysti. Toivottavasti, kun suomalaiset kunnat, olipa syynä rahapula tai muu, myyvät näitä yhtiöitään, heillä se omistus ja määräysvalta säilyvät ja myöskään osinkopolitiikassa ei tehdä semmoisia osakassopimuksia, jotka tätä kohtuullista tuottoa, [Puhemies koputtaa] edes sen ylärajaa, lähtevät kolkuttelemaan.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Heinonen.

16.28 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Hyvät edustajakollegat! Hyvä, että näistä tärkeistä asioista eduskunnassa käydään keskustelua, ja tämä kansalaisaloite on jäl-

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

leen yksi sellainen. Kiitos aloitteen liikkeellepanijoille ja myös kaikille tämän kansalaisaloitteen allekirjoittaneille.

Tämän kansalaisaloitteen otsikko ”Vesi on meidän” jo kuvaa hyvin sitä tahtotilaa, mikä tässä kansalaisaloitteessa on haluttu meille lainsäätäjille välittää ja mikä myös tämän mieltä pohjalta eduskunnassa on kuulluksi tullut ja ymmärretty, ja eteenpäin sitä ollaan viemässä. Eli tämä kansalaisaloite on siinä mielessä oman tehtävänsä toteuttamassa.

Me olemme eduskunnassa viime vuosina puhuneet paljon luonnollisista monopoleista. Tietysti sähkö ehkä on kiivaimpana ja isoimpana murheena monessa mielessä — monta pitkää keskustelua on käyty, ja siihen on etsitty ratkaisuja. Nykyisen hallituksen toimenpiteet ovat jotain tehneet ja korjanneet, ja toivottavasti tuo kokoomuksen edustaja Vestmanin tekemä lakialoite lopulta toteutuisi ja se veisi tätä sähkötilannetta vielä parempaan suuntaan.

Olen myös itse tässä salissa nostanut esille nyt kovaa vauhtia rakentuvat laajakaistaverkot. Siinä on mahdollisuus, että jatkossa syntyy vastaavanlaisia ongelmia, mihin nyt olemme törmänneet sähköverkkojen kanssa ja myös veden ja vesiverkoston kanssa. Toivon, että laajakaistaverkkoja tehtäessä oltaisiin kauempaa viisaita.

On hyvä, että tämä vastuu vedestä kuuluisi jatkossakin kunnille ja myös määräysvalta pysyisi julkisessa hallinnossa. Ne ovat kaksi aivan perustavaa laatua olevaa kysymystä tässä vesialoitteessa, ja itse niitä haluan olla vahvasti tukemassa. Mutta haluan myös nostaa esille sen, että meidän lainsäädäntömmehän tänä päivänä mahdollistaa sen, että myös naapurikunta tai naapurikaupunki voi tulla tekemään vedenottamon toisen kunnan puolelle siinä tapauksessa, että se ei ole vaarantamassa tai tämä toinen kunta ei sitä ole tarvitsemassa. Mutta me olemme törmänneet esimerkiksi omassa kotikunnassani tilanteisiin, missä tämän alueen maanomistajien — mutta ennen muuta kiinteistönomistajien talojen ja maatilojen — kaivot tyhjenevät näiden operaatioiden myötä ja jopa luonnonlampien ja -järvien vedenpinnat laskevat. Laskevat siis pysyvästi sen myötä, että tehdään niin suuria. Näissä on ollut kyse vielä pelkästään koevedenottamoista, ja ne on onneksi toistaiseksi voitettu ja niitä ei ole saanut toimeenpanna. Ja toivon, että myös näissä tämä maanomistajien, kiinteistönomistajien ja luonnon arvokkuus osattaisiin ottaa huomioon eikä tehtäisi perustavaa laatua olevia virheitä. Jos kerran tuon pohjaveden kulun sekoitamme, mikä siis näkyy puhtaissa lammissa ja kaivoissa ja muissa, niin voi olla, että se ei enää ole korjattavissa sen jälkeen, kun vedenkulut siellä muuttuvat.

Arvoisa puhemies! On hienoa, että meillä on aktiivisia kansalaisia ja kuunteleva eduskunta.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kilpi on poissa. — Edustaja Myllykoski.

16.32 Jari Myllykoski vas: Arvoisa herra puhemies! Kun puhutaan omistajuudesta, niin minä uskon kyllä, että Suomen valtio ja Suomen kansalaiset omistavat vedet. Sille löytyy omistajuus, siitä meidän on ehkä turha kiistellä, mutta se, missä muodossa joku voisi sitten tulla omistamaan, on toinen asia. Mutta kyllä minä Nakkilan kuntalaisena tunnen omistavani Nakkilan veden. Sitä ei voi omistaa joku toinen, vaikka minulla ei ole siihen omistussuhdetta. Näin minä sen koen, että Suomen vesilaki on määritellyt omistajuuden sanomatta suoraan sanoen sitä, että se kuuluu suomalaisille.

Mutta kun ajatellaan näitä erilaisia monopoleja, niin tulee nyt mieleen totta kai Digita ja Caruna ja Kataisen hallitus, jossa vasemmistoliitto ainoana ministeriryhmässä vastusti tätä

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

kauppaa. Niitä jälkiä on korjattu sitten vuosien varrella. Ja edustaja Heinonen otti kyllä hyvän esimerkin siitä, mitä voi tapahtua sitten valokuituverkkojen osalta, kun niitä rakennetaan. Siihenkin meillä on suomalainen toimija, jos me haluamme kansallisesti kehittää ja rakentaa kotimaista valokuituverkostoa.

Toisaalta uskallan sanoa, kun me ollaan puhuttu näistä vesilaitoksista tässä kohtaa niin, että niiden pitää olla kunnallisessa omistuksessa ja niin edelleen, että tärkeintä on, että tämä vesijohtoverkosto, joka ei olekaan se vesipumppaamo, on myös sitten siinä kotimaaisessa omistuksessa, sillä silloin, jos se olisi ulkomaalaisella taholla, se veden omistajuus sitten välillisesti kyllä siirtyisi sille verkoston omistajalle.

Omasta puolestani voin edelleen korostaa sitä, että on ollut hienoa olla tekemässä tällaista yksimielistä mietintöä. Ja kun tuossa edustaja Pirttilahti sanoi, että tämä on ensimmäinen yksimielinen, niin en muista, oliko se kellojen siirtäminen myös yksimielinen — en ole aivan varma — mutta se oli myös yksi kansalaisaloitteista, joka kyllä meni tavallaan maaliin. Mietinnössä todettiin, että yhdytään kansalaisaloitteeseen, mutta ei pystytty sitä niin tekemään. Eduskunta edellytti mietinnön pohjalta, että hallitus lähtee tekemään toimia, jotta tämä kellojen siirtely EU:ssa saadaan loppumaan. Silloinen liikenneministeri vei asian EU:hun, ja siellä todettiin, että [Puhemies koputtaa] kelloja ei enää siirrellä, mutta edellytettiin täyttä yksimielisyyttä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Hoskonen.

16.36 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa puhemies! Vielä lyhyesti vesiasiaa:

Puhtaan veden saanti kaikille suomalaisille suomalaisen omistuksen kautta tulevalla järjestelmällä on meille henki ja elämä, ihan selvästi, ja ilokseni huomaa ja on suurta lohtua herättävää, että eduskunta on tästä asiasta yksimielinen, ja tämä viesti varmaan menee sitten vesilakia valmisteleville virkamiehille myös ja kaikille niille ihmisille, jotka sen kanssa tällä hetkellä töitä tekevät. Asian pitäisi olla kirkas kuin keväinen päivä.

Mitä tulee näihin muihin luonnollisiin monopoleihin, niin edustaja Myllykoski taas hyvän, osaavan taitonsa mukaan nosti esille nämä valokuituyhtiöt. Nekin ovat kansallista omaisuutta. Voin sanoa lohduksen sanoja edustaja Myllykoskelle, että kotikunnassani Ilomantsissa, kun kävimme neuvotteluja kotimaisten operaattorien kanssa siitä, kuka rakentaisi meille sen valokuidun, vastaus oli aivan selvä: ei ikinä, ei ikinä, ei koskaan. Ilomantsin kunta teki yksimielisen päätöksen, että kunta rakentaa sen itse, ja me omistamme nyt tämän valokuituyhtiön itse ja hallinnoimme sitä sataprosenttisesti, ja yhtiö on kannattava ja tuottaa voittoa, ja kohtapuoliin, ei mene pitkään, se on velaton yhtiö ja kunta omistaa sen sataprosenttisesti. Elikkä näin tulee toimia. Valtiolta saimme siihen rakentamisvaiheessa avun elikkä investointituen, mikä kuuluukin, mutta sitten se kaikki muu oli meidän oman aktiivisuuden varassa. Kunta teki sen, ja se on herättänyt suurta kiitosta kaikilta toimijoilta.

Vesiasioissa sama menettely olkoon myös vallalla, elikkä pidämme sen yhteiskunnan hallussa tiukasti emmekä päästä tänne muita toimijoita. Ajatelkaa juomavettä: jos niitä kauhuskenaarioita lähtisi levittelemään — mitä nyt en tee, vaan totean vain tämän — niin sehän avaa mahdollisuuksia vaikka minkälaisiin tekoihin, jos sen hallitsijana on joku muu kuin suomalainen yhteiskunta. Se on yhteiskunnan toiminnan kannalta aivan keskeinen asia.

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

Toivon, että tämä yksimielisyys todellakin pysyy näissä isoissa asioissa tässä talossa yli puoluerajojen, ja se, mitä kansalaisaloitteen tekijät ja maa- ja metsävaliokunta omassa työssään nyt ovat tehneet, olkoon esimerkkinä siitä kansallisesta yksimielisyydestä, jonka olen huomannut ikäväkseni viime aikoina hieman rakoilleen eri asioiden takia.

Euroopan unioni — jos puhemies sen verran sallii — erilaisilla vippaskonsteilla on yrittänyt tunkea kylmää jalkaansa suomalaisen demokratian ja suomalaisen omistuksen sekaan ihan kylmänviileästi, ikään kuin muina miehinä. Se meidän pitää estää. Palaan siihen asiaan sitten kun ne asiat ovat seuraavan kerran suuressa salissa. Mutta mitä tänäkin päivänä talousvaliokunnassa käsitelimme asioita ja mitä siellä esille nousee, niin ne ovat sellaisia viestejä, jotka ovat Suomen kannalta aivan yhtä vaarallisia kuin tämä nyt käsiteltävänä oleva asia.

Kiitoksia kaikille tämän aloitteen mukana töitä tehneille. Olette tehneet hienoa työtä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Eestilä.

16.39 Markku Eestilä kok: Arvoisa puheenjohtaja! Totesin äsken tästä omistuksesta, että suoraan jos mietinnöstäkin katsoo, niin vesilain mukaan itse veteen ei voi Suomessa saada omistusoikeutta. Ulkomaalaiset tai kotimaisetkaan tahot eivät siten voi lain mukaan saada vesiluonnonvaroja omistukseensa. Tarkoitin tätä. Totta kai Suomen valtio ne omistaa, ja sehän nyt on selvä, että eihän tätä nyt kukaan muu voi omistaa.

Mutta tällä omistajuudella on väliä. Olipa yritys tai olipa sitten kunnallinen liikelaitos tai mikä tahansa, niin omistajuudella on sillä tavalla väliä, että riittääkö siellä oikeasti ammattitaito. Täällä on tämä korjausvelka, varsinkin pienissä kunnissa, nostettu esille, ja kun siellä tulee kohta vastaan se, riittävätkö siellä kaikki nämä uuden ajan digitaaliset järjestelmät, pystytäänkö investoimaan, riittääkö ammattitaito, mitenkä etäohjaus ja kaikki nämä, niin sen takia saattaa olla aivan käytännön pakottamana tilanne, jossa kunta esimerkiksi myy sen kuntien omistamalle maakunnalliselle yhtiölle, jolla on sitten enemmän resursseja ja voimavaroja hoitaa näitä asioita. Sen takia tänne ei voida panna kieltoa, niin että kunnan pitää omistaa, koska silloin me rajoittaisimme kunnallista itsemääräämisoikeutta ja tekisimme itse asiassa omistajuudelle karhunpalveluksen. Että sen takia pitää aina jättää takaportti kumppanuuteen, että sieltä löytyy semmoinen omistajataho, jolla on resursseja ja tietotaitoa hoitaa se tehtävä, mitä laissa määritellään. Tämä oli puheeni tarkoitus aikaisemmin.

Kiitän kaikkia tästä keskustelusta. Harvoinpa näin yksimielistä porukkaa on ollut kansalaisaloitteen käsittelyssä kuin tällä kertaa. Oikeastaan voi kiittää myös sähkömarkkina-häiriöitä ja sitä tietynnäköistä ahneutta, mikä esiintyi siirtohinnoissa, koska jos sitä tapausta ei olisi ollut, tämäkin kansalaisaloite varmaan olisi jäänyt tekemättä ja eduskunnan mietintö tekemättä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Kilpi.

16.41 Marko Kilpi kok: Arvoisa puhemies! Tänään täällä on käyty erittäin hyvää keskustelua, ja oikein ilo on tähän keskusteluun omakin panos tuoda. Tämä on vanhin voitehemme tänään täällä käsittelyssä eli vesi ja vielä tarkemmin kansalaisaloite vesihuollon yksityistämisen estämiseksi. Kyllä kansa tietää. Sillä tämä kansalaisaloite on erittäin kannatettava. Lähtökohtaisesti vesihuollon yksityistämisessä kun ei ole pienintäkään järkeä. Useat

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

Euroopan maat ja kaupungit ovat vesihuollon yksityistämistä yrittäneet ja perustavalla tavalla joutuneet pettymään, ja samoja askeleita on sitten takaisinpäin hyvin nöyrästi palattu.

Mehän suhtaudutaan puhtaaseen veteen hieman samalla tapaa kuin terveyteen: sitä osaa arvostaa vasta sitten, kun se on menetetty. Ja meillähän tätä puhdasta vettä on niin paljon, että pidämme sitä todellakin itsestäänselvyytenä. Meillä on edelleen merkillisen paljon sellaisia vesistöjä, joista voidaan juoda suoraan ilman minkäänlaista puhdistusta, ja se on kyllä semmoinen asia, joka monelle ulkomaalaiselle on täysin käsittämätön tilanne. Osaammeko arvostaa riittävästi tällaisia asioita? 2,2 miljardia ihmistä elää ilman puhdasta vettä. 4,2 miljardia ihmistä elää ilman kunnollista vessaa ja viemärintiä, ja joka päivä 800 alle viisivuotiasta lasta kuolee likaisen veden ja huonon hygienian aiheuttamiin sairauksiin. Maailman vesivaroista on vain 2,5 prosenttia makeaa vettä, ja prosentin verran tuosta me käytetään juomavedeksi, ja se varanto kyllä vähenee koko ajan.

Puhtaan veden merkitys tulee jatkuvasti kasvamaan, ja vesi kuuluu meille kaikille. Tuossa edustaja Eestiläkin hyvin ansiokkaasti toi meille kaikille esille sen, ettei sitä voi omistaa. Meidän on kuitenkin pidettävä siitä erityisen tarkasti huolta myös siinä mielessä, kuka sen vesihuollon omistaa ja millä tavalla se tapahtuu.

Eli, arvoisa puhemies, meidän on osattava arvostaa päivänselviäkin asioita, kuten puhdasta vettä. Iso kiitos kansalaisaloitteen tekijöille ja iso kiitos myös juurikin edustaja Eestilälle. Minusta oli oikein hienoa kuunnella tästä aiheesta tuommoista erinomaista, asiantuntevaa ja valtiomiesmäistä puhetta, joka oli hyvin valaisevaa ja opettavaista. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja vielä mietintövaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Kalmari.

16.44 Anne Kalmari kesk: Arvoisa puhemies! Kiitän tästä erittäin hyvästä keskustelusta, josta varmasti myös intomielellä työn alkua aloittavat maa- ja metsätalousministeriön valmistelijat saavat paljon vinkkiä eteenpäin. Ihan nimeltä pitäen haluan vielä aloitteen tekijöille, Joonna Mieloselle, Olli Kohoselle, Hilikka Haagalle, Vesa Plathille, Heidi Hietalahdelle ja Jouni Jussinniemielle, antaa kiitokset aktiivisuudesta. Tämä osoittaa sen, että aktiivisuutta kannattaa viljellä, asioihin kannattaa tarttua. Ne voivat kääntää isoja asioita. Mielestäni tämä oli historiallinen päätös.

Ja vielä ihan näihin viimeisiin puheenvuoroihin liittyen: Todellakin valiokuntahan korosti sitä, että tukipalvelujen hankkiminen yksityisiltä yrityksiltä on vesihuoltolaitoksissa laajaa ja yksityissektorin osallistuminen vesihuollon palveluiden ja investointien toteuttamiseen on myös tärkeää digitalisoitumiseen liittyvän toimialan kehityksen kannalta ja osaamisen parantumisen kannalta. Eli totta kai palveluita yksityisiltä jatkossakin tulee hankkia. Tämä ei tarkoita käpertymistä, mutta se tarkoittaa sitä, että tästä kansallisvarallisuudesta, vesihuoltotoiminnoista, pidetään kiinni eikä anneta sitä bisneksen tekoon, koska tällaisella luonnollisella monopolilla siitä ei todellakaan mitään hyötyä olisi.

Ja vielä aivan lopuksi haluaisin sanoa, että myös pohjaveden kunto on itseisarvo ja siitä meidän tulee huolehtia jatkossakin. Kiitos vielä kerran valiokunnalle ja valiokuntaneuvokselle erinomaisesta työstä.

Keskustelu päättyi.

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

Eduskunta hyväksyi kansalaisaloitteeseen KAA 2/2020 vp sisältyvän ehdotuksen mietinnön mukaisena. Eduskunta yhtyi valiokunnan ehdotukseen toimenpideoitteiden TPA 3/2020 vp, TPA 47/2021 vp hylkäämisestä. Eduskunta hyväksyi mietintöön sisältyvän lausumaehdotuksen. Asian käsittely päättyi.

15. Dieselautojen käyttövoimaveron poisto

Kansalaisaloite KAA 6/2019 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 11/2021 vp

Ainoa käsittely

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 15. asia. Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 11/2021 vp. — Valiokunnan verojaoston puheenjohtaja, edustaja Viitanen, olkaa hyvä.

Keskustelu

16.47 **Pia Viitanen sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kuten tässä kuullimme, niin jaoston puheenjohtajan ominaisuudessa esittelen tämän valtiovarainvaliokunnan mietinnön, joka kaiken kaikkiaan on asian osalta yksimielinen.

Tämä kansalaisaloitehan tehtiin jo pari vuotta sitten, ja tietenkin eduskunnasta riippumattomista syistä valitettavasti sen käsittely täällä tapahtuu vasta nyt, koska me olemme tämän koronapandemian kanssa eläneet ja se on myös mutkistanut omia aikataulujaamme. Mutta haluan myös omalta osaltani kiittää kansalaisaloitteen tekijöitä tästä aloitteesta, koska olen sitä mieltä, että aina kansalaisaloitteet ovat hyvin tärkeitä. Ne ovat osa suomalaista demokratiaa, ja ne kertovat ihmisten aktiivisuudesta ja halusta nostaa keskusteluun tärkeitä asioita ja myös vaikuttaa yhteiskuntaan.

Tässä aloitteessahan siis on kyse siitä, että dieselautojen käyttövoimaveron poistoa esitetään. Vaikkemme tähän voikaan valiokuntana yhtyä, niin kuitenkin annamme tälle aloitteelle arvoa ja halusimme sen asianmukaisen käsittelyn luonnollisesti suorittaa. Käyn tässä läpi muutamia valiokunnan perusteluja, jotka olemme tähän kirjanneet asiantuntijakuulemisen pohjalta.

Me toteamme tässä aluksi meidän järjestelmämme rakenteen. Eli käyttövoimaveron liittyy olennaisesti polttoaineiden verotukseen, ja sitä tulee tarkastella osana Suomen ympäristöperusteista energiaveromallia. Ja tässä mallissahan pyritään verottamaan eri polttoaineita neutraalisti, ja tämä polttoainevero määräytyy kunkin polttoaineen energia- ja hiilisisällön sekä lähipäästöominaisuuksien perusteella. Kaikilla fossiilisilla ja bioperäisillä liikennepolttoaineilla tulisi olla sama bensiinin verotasoon sidottu energiasisältövero.

Mutta tässähän sitten on kyse myös siitä, että meillä on tässä yleisesti olemassa verotuske, jolla Suomessa on haluttu tukea nimenomaisesti raskasta liikennettä, meidän kuorma-autojamme, linja-autoliikennettä, vientiteollisuutta. Kaiken kaikkiaan tässä kokonaisuudessaan, missä puhutaan tästä dieselin alennetusta verokannasta, on kysymys sitten nimenomaan verotuesta tälle liikenteelle. Juuri siksi meidän rakenteeseemme kuuluu sitten tämä käyttövoimaveron poisto, joka siellä henkilöautopuolella on.

Kaiken kaikkiaan dieselöljyn vero ei ole yhtä korkea kuin energiaveromallimme laskentaperuste siis edellyttäisi. Ja tässä dieselöljyn lieventävässä verossa, koska se on olemassa,

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

on sellainen ikävä puoli, että mikäli haluaisimmekin luopua tästä käyttövoimaverosta, niin se sitten toisella kädellä tarkoittaisi, puhemies, sitä, että joutuisimme sitten myös tästä verotuesta eli tästä alemmasta verokannasta luopumaan. Ja se tietenkin muun muassa asiantuntijakuulemisissa kävi selkeästi esille, että se taas osaltaan luonnollisesti heikentäisi muun muassa meidän rekkaliikenteemme kilpailukykyä ja kaiken kaikkiaan heikentäisi Suomen vientimahdollisuuksia. Ja tässähän emme varmasti halua näin toimia. Tämä verotuki on kaiken kaikkiaan noin 400 miljoonaa euroa. Tämän toteamme mietinnössämme.

Sen lisäksi toinen, mistä puhumme, jonkin verran avaamme tätä kokonaisuutta, on sitten tämä EU:n verojärjestelmä, josta siis koko meidän järjestelmämme olennaisesti eroaa. Sen vuoksi tämä rakenne on tällainen kuin se on. Eli kysymys on osaltaan myös verojärjestelmän hyväksyttävyydestä EU-lainsäädännön näkökulmasta. Kun meillä on mahdollisuus... Me olemme esitelleet joskus komissiolle tämän koko mallimme, ja siellä tälle on annettu hyväksyttävyyttä siitäkkin huolimatta, että se eroaa hyvin olennaisella tavalla koko energiaveromallista EU:ssa, ja olemme saaneet sitten ikään kuin mahdollisuuden tukea samanaikaisesti näitä erilaisia tapoja. Tässä esimerkiksi toteamme, että tällä me mahdollistamme tällä hetkellä myös sen, että Suomessa voi olla käytössä sekä biopolttoaineiden jakeluvelvoite että biopolttoaineet huomioiva veromalli. Tämä on kytköksessä osaltaan myös tähän asiaan. Eli nykyisin meidän energiaverojärjestelmämme puitteissa ei siis voitaisi samanaikaisesti poistaa käyttövoimaveroa ja säilyttää dieselin alemmaa verokantaa. Tässä toteamme myös, että jos tällainen muutos kuitenkin haluttaisiin tehdä, se voisi edellyttää sitä, että energiaverolainsäädäntö määriteltäisiin kokonaan uudestaan ja luovutettaisiin joko biopolttoaineiden edullisesta verokohtelusta taikka biopolttoaineiden edistämisestä jakeluvelvoitteella. Ja me halusimme vielä tarkentaa, onko tämä tosiaan näin. Pyysimme vielä valtiovarainministeriöltä lisäselvitystä, mitä kaikkea tämä sitten tarkoittaisi. Ja tämä oli yksiselitteisesti tämä johtopäätös.

Huomioitavaa, mitä asiantuntijakuulemisista tuotiin esiin: Se on oikeastaan tätä samaa, mitä olen tässä jo käynyt läpi. Eli tämä käyttövoimaveron on kytköksissä myös sitten dieselpolttoaineen bensiiniä alempaan polttoaineverotasoon, käyttövoimaveron avulla eriytetään raskaan liikenteen ja henkilöliikenteen verorasitus, ja sitten kaiken kaikkiaan tämä olisi ilmastotavoitteen kannalta haitallinen toimenpide, ja on tämä kilpailukyvyn heikkeneminen, minkä tuossa jo totesinkin. Nämä olivat sellaisia seikkoja, mitkä laajasti asiantuntijakuulemisissa valiokunnalle esitettiin.

Kolmas asia, minkä haluan vielä erikseen mainita, mistä kirjoitamme tässä mietinnössä, on se, että muistutamme siitä, että tämä on osa liikennejärjestelmän verotuksen kokonaisuutta. Valtiovarainministeriöhän asetti tämmöisen työryhmän selvittämään tätä kokonaisuutta, ja toukokuussa tämä raportti saatiin työryhmältä. Mutta sen jälkeen ei ole siis tehty mitään poliittisia jatkolinjauksia. Kun tämä asia on sellainen, joka kytkeytyy tähän isoon kokonaisuuteen, ja jatkolinjauksia joka tapauksessa tullaan tekemään tulevaisuudessa, koko järjestelmäkkin saattaa ennen pitkää muuttua paljon, niin näemme hyvin vahvasti, että tämä on osa niin isoa kokonaisuutta, että tämänkin perusteella on mahdotonta käytännössä lähteä vain yksittäisenä toimenä käsittelemään tätä ja poistamaan sitten tätä käyttövoimaveron.

Eli tässä summa summarum, sanottaisiinko näin. Kun otetaan huomioon 1) nykyinen verojärjestelmä kokonaisuutena ja sen hyväksyttävyyttä EU-lainsäädännön näkökulmasta, 2) nämä edellä esitetyt huomiot raskaan liikenteen ja henkilöautoliikenteen polttoaineverotason eriyttämisen tarpeesta sekä 3) nämä ilmastotavoitteet, niin ne ovat ne perusteet,

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

miksi tätä tässä esitetään hylättäväksi. Ja varmasti, kuten sanoin, jatkossa tämä kokonaisuus tulee mietityksi.

Puhemies, haluan vielä yhden sanoa, vaikka tiedän, että aika kuluu. Kirjaamme tähän myös sen, että paitsi, että näillä verotusasioilla ylipäättään on fiskaalista tarkoitusta, niin tässä tietenkin on kyseessä myös tällainen päästövähennystavoite. Mutta sen lisäksi valio-kunta korostaa, että näissä uudistuksissa, mitä tullaankaan tekemään, on aina otettava huomioon myös oikeudenmukaisuustavoitteet eli siis sosiaalinen oikeudenmukaisuus sekä siten alueellinen oikeudenmukaisuus. Näistä mainitsemme.

Puhemies! Kuten totesin, tämä mietintömme on yksimielinen.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. Kiitoksia esittelystä. — Edustaja Kinnunen.

16.57 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Suomi on pitkien etäisyyksien pitkä maa. Suomen päästä päähän, Hangosta Utsjoelle, tulee autolla ajaen mittaa 1 389 kilometriä. Auto on harvaan asutulla seudulla eli suurimmassa osassa Suomea täysin välttämätön. Heille, joilla kilometrejä kertyy reilusti, dieselauto on ollut tähän asti ainoa järkevä vaihtoehto ainakin kahdesta syystä: dieselautot kuluttavat vähemmän kuin bensa-autot, ja polttoaine on ollut verotuksellisista syistä halvempaa.

Kansalaisaloitteen tekijöiden ajatusta on helppo ymmärtää — kiitos keskustelun herättämisestä aloitteen tekijöille. Diesel on kallistunut vuosi vuodelta. Tankillinen maksaa yhä enemmän. Ajaa on kuitenkin pakko, vaikka se lompakossa tuntuukin. Moni dieselauton omistaja on kokenut epäreiluna sen, että dieselin hinta on lähes sama kuin bensan, vaikka käyttövoimavero on tuntuva.

On helppo sanoa, että vaihda bensa-autoon tai osta sähköauto. Näin on toki moni tehnytkin, mutta aina se ei onnistu. Suomessa on esimerkiksi paljon lapsiperheitä, jotka tarvitsevat suuren auton. Suuret perheautot kulkevat yleensä dieselillä, eivät vielä laisinkaan sähköllä. Sähköautojen toimivuus ja varmuus hirmuisilla pakkasilla ei ole vielä riittävällä tasolla. Sähköautojen latauspisteitä on maakunnissa vielä aivan liian harvassa.

Kansalaisaloitteen esiin nostama asia ei ole yksinkertainen. Ongelma ei poistuisi käyttövoimaveron poistolla. Valtiovarainvaliokunnan yksimielisen mietinnön mukaan käyttövoimaveron poisto johtaisi siihen, että dieselauton verotus pitäisi nostaa samalle tasolle bensiinin kanssa. 59,48 senttiä/litra olisikin 85,43 senttiä/litra. Dieselin hinta nousisi tämän vuoksi merkittävästi. Se olisi ennen kaikkea raskaalle liikenteelle suorastaan katastrofi.

Dieselin matalamman verotuksen tarkoituksena on ollut ennen kaikkea tukea kuorma-autoliikennettä, linja-autoliikennettä, kuljetusalaa ja vientiteollisuutta. Samalla matalammasta verotuksesta ovat hyötynneet henkilöautoilijat dieseliä tankatessaan. Kuten edellä kuulimme esittelyssä, kyse on myös EU:n verojärjestelmään ja suurempaan kokonaisuuteen liittyvästä asiasta. Suurempi verotus tarkoittaisi lisääntyviä logistiikkakustannuksia. Lopulta maksajaksi joutuisi kuluttaja, koska kuljetettavien tavaroiden hinnat nousisivat.

Arvoisa puhemies! On mahdotonta vaatia, että kaikki vaihtaisivat dieselautonsa suoraan sähköautoon. Onneksi on olemassa myös muita ratkaisuja. Suomessa kehitetään voimallisesti biopolttoaineita, joiden ympäristöpäästöt ovat dieseliä pienemmät. Esimerkiksi biodiesel sopii moneen dieselautoon, ja tätä käyttöä olisikin syytä tukea. Käytettyjä autoja voidaan kohtuullisen edullisesti muuntaa kulkemaan biokaasulla. Kuten ympäristövaliokunnan puheenjohtaja Sipilä viimeksi eilen A-studiossa totesi, nyt tulee tukea biokaasun

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

kehittämistä. Uudet teknologiat tarvitsevat kehittämisvaiheessa tukea, jotta niistä voisi kehittyä markkinaehtoisia ratkaisuja. Biokaasun tuottamista esimerkiksi karjanlannasta kannattaa tukea esimerkiksi elpymispaketin varoista. Maaseudulla on monia yrityksiä, jotka ovat päässeet biokaasun kehitystyössä jo melko pitkälle.

Kehittämistyön ja toiminnan käynnistämisen esteenä on usein byrokratia. Lupajärjestelyjä tulee helpottaa, norminpurkutalkoita jatkaa, jotta biokaasun tuottaminen, myyminen ja käyttäminen pääsee kunnolla vauhtiin. Tehtävämme on tukea kehittyviä, puhtaita tekniikoita. Se on ympäristön suojelemista. Kuluttajat tarvitsevat kohtuuhintaisia ratkaisuja niin meillä kuin maailmalla.

Arvoisa puhemies! Suomen etäisyydet eivät tästä lyhene. Autolla ajetaan jatkossakin. Ajetaan entistä puhtaammilla löpöillä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Aittakumpu.

17.03 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa puhemies! Kiitän valiokuntaa mietinnöstä ja edustaja Viitasta hyvästä ja perusteellisesta selvennyksestä. Olen ihan samaa mieltä siitä, että tämä kansalaisaloite kiinnittää huomiota tärkeään asiaan, ja pidän hyvin arvokkaana sitä, että kansalaisaloite on saanut perusteellisen tarkastelun.

Valiokunta mietinnössään toteaa, että kuulemisissa on laajasti korostettu sitä, että tämä käyttövoimavero on kytköksissä dieselin bensiiniä alempaan polttoaineverotasoon ja tarpeeseen eriyttää käyttövoimaveron avulla raskaan liikenteen ja henkilöautoliikenteen verorastusta. Tämä valiokunnan mietintö ei tietystikään tarkoita sitä, niin kuin tässä on jo tullut esillekin, etteikö diesel- ja myöskin bensa-autojen verotusta olisi hyvä tarkastella, ja olen sitä mieltä, että jos mahdollista, niin näitä autoilun kuluja olisi hyvä myöskin pystyä kohtuullistamaan ja kääntämään laskusuuntaan. Niin dieselautojen kuin muunkin autoilun kustannuksista on viime aikoina puhuttu varsin paljon, mutta ehkä täällä eduskunnan isossa salissa saisi puhua enemmänkin. Ihmiset ovat huolissaan ja kertovat siitä, miten paitsi maanteiden heikko kunto myös autoilun kustannukset haittaavat monen ihmisen elämää. Viime aikoinahan polttoaineen pumppuhintoja ovat heilutelleet ennen kaikkea maailmanmarkkinahinnat. Raakaöljyn maailmanmarkkinahinta on heilahdellut, ja se näkyy sitten meilläkin, vaikka veroon ei ole muutoksia tehtykään.

Otan esille vielä muutaman näkökohdan autoilusta.

Vuosikymmenten aikanahan tilanne on kehittynyt sillä tavalla, että lieneekö kukaan niin erilaisilla veroilla ja maksuilla rasitettu kuin autoilija: on ajoneuvovero, autovero, polttoainevero, on arvonlisävero, jota kerätään esimerkiksi huolto- ja korjauspalveluista, ja sitten on käyttövoimavero, josta nyt puhumme, ja tietysti autoilija maksaa myös liikennevaikutuksen ja muita kuluja. Tästä on ehkä jollakin tavalla tullut monille sillä tavalla selviö, että autoilu on ikään kuin sellainen asia, josta verotulot tulevat jotenkin automaattisesti, mutta niin kuin nyt olemme nähneet, sähköautojen, kaasuautojen ja muiden käyttövoimien yleistyminen johtaa yhä isommissa määrin siihen, että se näkyy myös valtion verotuloissa, niin että se autoilu ei voi olla sellainen loputon rahan lähde.

Mutta aivan kuten todettu, autoilu on välttämätön niin asumiselle kuin elinkeinoelämälle meillä täällä Suomessa. Yksityisten ihmisten lisäksi viestiä tulee kuljetusalalta, jossa kohonneet — nimenomaan dieselin — kustannukset vaarantavat yritysten toimintaa. Yhtenä ratkaisuna on esitetty ammattidieseliä, joka meillä myös hallitusohjelmaan kirjattiin. Se on

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

sellainen veroratkaisu, joka osassa EU-maista on jo käytössä, ja sillä voidaan alentaa kuljetusliikenteessä käytettävän dieselin verotusta.

Arvoisa puhemies! Hallitukselle on annettava kiitosta siitä, että Sipilän hallituksen käyttöön ottama, Itä- ja Pohjois-Suomeen tarkoitettu kuljetustuki sai jatkoa ja että hallitus on linjannut, että uusia veronkorotuksia polttoaineisiin ei tule. Nyt on ajankohtaista tietysti lähettää myös Säätytalolle edelleen niitä terveisiä, että ilmastonmuutoksen torjunnan nimissä ei pidä autoilijoille tehdä minkäänlaisia perusteettomia rasitteita. Esimerkiksi puhuttu kansallinen päästökauppa olisi järjenvastainen toimenpide. Vähintä, mitä voimme tehdä, on torpata kaikki kansalaisia ja yrityksiä hankaloittavat toimet.

On muistettava, että valtion verotulot tieliikenteestä ovat vuositasolla noin 8 miljardia euroa. Siinä voisi ottaa Ruotsista mallia: Ruotsi ohjaa noin puolet liikenteeltä keräämistään verotuloista perusväylänpitoon ja liikenneinfraan mutta Suomi ohjaa vain 16 prosenttia. Tällä kaudella hallitus on viisaasti nostanut perusväylänpidon rahoitusta, mutta tarve varsinkin alempiasteisella tieverkolla on edelleen kova, määrärahojen tarve olisi suurempikin.

Arvoisa puhemies! On selvää, että autoilu ja liikenne ovat isossa murroksessa, ja meidän on yhdessä pohdittava ja tehtävä ratkaisuja siihen, että kulkeminen kaikkialla Suomessa on edelleenkin mahdollista.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Mäkelä.

17.08 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Tämä kansalaisaloite nostaa esille selvästi tärkeän ja ihmisiä koskettavan asian. Sen todistaa jo se, kuinka nopeasti tähän kansalaisaloitteeseen aikanaan kerättiin riittävät ja jopa ylitse menevät nimet, eli asia kiinnosti ihmisiä.

Mielenkiintoista tässä aloitteessa ja vastauksessa on se, miten sekava, vaikeaselkoinen ja mutkikas verkko liikenteen ja polttoaineen verotuksesta Suomessa on tehty lähtien jo tästä meidän 60 vuotta täyttäneestä tilapäisestä autoverostamme ja päättyen näihin kaikkiin nykyisiin polttoaineveroihin. Aloitteen tekijät ja aloitteen allekirjoittajat varmastikin tarkoittivat, että tämän aloitteen myötä dieselvero poistettaisiin ja dieselin pumppuhinta pysyisi samana. Eihän kukaan tee sellaista aloitetta, jossa tarkoitetaan, että dieselin pumppuhinta nousisi, mutta käytännössä se, että dieselin pumppuhinta ei nousisi, vaikka se kuinka tahansa olisi mahdollista EU:n puitteissa, tarkoittaisi sitä, että dieselpolttoaineen verotukea pitäisi sitten kasvattaa sadoilla miljoonilla verrattuna muihin polttoaineisiin. Eli tämä on esimerkki siitä, miten järjetön järjestelmä tästä meidän polttoaineverotuksestamme on tullut.

Oleellista tässä on havainto, että ihmiset ovat kyllästyneet liikenteen ja yksityisautoilun käyttämiseen valtiontalouden jatkuvana lypsylehmänä. Sitä käytetään budjettivajeen paikkaamiseen, otetaan paljon pois periaatteessa perustarpeista. Polttoaineen hinnasta 70 prosenttia on veroa. Silti tieverkosto rapistuu jatkuvasti tästä korkeasta verotuksesta huolimatta. Rahat käytetään johonkin muuhun. Tähän mielestäni eduskunnan pitää jollain tavalla reagoida, ylipäänsä liikkuminen kun on Suomessa välttämättömyys, niin että ihmiset voivat tehdä työtä ja elää elämäänsä, ja se raha, mitä liikenteeseen ikinä käytetäänkin, vaikka se kuinka kiertäisi verotuksen kautta, on pois muusta kulutuksesta. Ei niitä rahoja käytetä silloin perheen tarpeiden täyttämiseen, ei osteta huonekaluja, ei osteta ruokaa, ei käydä matkoilla, ei osteta palveluita, ei ole partureita ynnä muita harrastuksia, ne menevät siihen polttoaineeseen veroineen. On kuitenkin pakko ajaa. Ei kukaan huvikseen niitä ajoja ajele.

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

Eli kyllä tällainen realismi tässä salissa olisi tarpeen, että me ymmärtäisimme, mitä ovat ihmisten elämän käytännön haasteet tuolla maakunnissa, ja muistaisimme sen, että kuitenkin suomalaisten keskimääräinen auto tänä päivänä on muistini mukaan noin 4 000 euron arvoinen — siinä tienoilla se pyörii. Eli eihän siellä puhuta mistään uusista eikä edes vähän vanhemmista sähköautoista vaan ihan bensiini- ja dieselautoista, joilla näiden ihmisten on ajettava, ja myöskin korkeista nimellisistä CO₂-päästöistä, jotka aiheuttavat jo valmiiksi korkeita käyttömaksuja näille autoille.

Haluaisin myös nostaa keskusteluun vähän sellaisen virtahevon olohuoneessa, mitä aiemmissakin puheenvuoroissa kyllä on sivuttu.

Nyt jos oletamme, että autot käyvät sähköistymään eli ihmiset ostavat sähköautoja ja lataushybridejä, niin johan siinä tapahtuu heti suoraan autoveron menetys. Lataushybridejä subventoidaan tänä päivänä hyvin voimakkaasti verrattuna vastaaviin polttomoottoriautoihin. Kalliissakin autossa voi autoveron osuus olla todella marginaalinen sen auton hankintahinnasta, jos auto on lataushybridi ja nimellisesti kuluttaa silloin vähemmän. Eli valtio tukee rikkaiden ihmisten autohankintoja, näinhän tämä asia karrikoidusti tällä hetkellä on. Sähköautoissa on myös alempi autoverokanta kuin polttomoottorikäyttöisissä autoissa.

Sitten kun mennään sinne polttoaineen puolelle, niin tänä päivänähän sähkö on parhaimmillaan jopa neljä kertaa edullisempi liikukumismuoto kuin polttoaine, jos käydään laskemaan, mitä sen sähköauton lataaminen kotiloissa maksaa, puhumattakaan siitä, jos jossakin on käytössä maksuton sähköauton latausetu — monella työpaikalla sellainen on. Vaikka olettaisimme, että siitä sähköstä tarvitsee maksaa, niin se voi silti olla neljä kertaa edullisempaa kuin polttoaine. Mitä sitten tapahtuu valtion polttoaineverotuloille, jos autokanta sähköistyy voimakkaasti? Mistä ne verot sitten otetaan? Keksimmekö me miljardien leikkaukset paikkaamaan sitä vajausta, vai onko virkamiehillä kenties takataskussaan jonkin näköinen muu vero kattamaan tätä sähköautoilua ja käytettäväksi sitten lypsylehmänä? Eli vedätämmekö me nyt tavallaan ihmisiä sähköistämään autonsa ja sitten myöhemmin toteammekin, että tässä on tällainen vero, mikä tästä tarvitsee käydä maksamaan nyt, kun näitä sähköautoja on niin paljon eikä niistä eroonkaan päästä? Pelkään, että tässä tulee käymään näin.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Eestilä.

17.13 Markku Eestilä kok: Arvoisa puhemies! Itse tulkitsen tämän kansalaisaloitteen sillä tavalla, että tässä puututaan vain siihen, että autoilun kustannukset eivät saa nousta. Olkoot yksityiskohdat mitkä tahansa, niin minusta se suuri viesti tässä — ja tässä, miten nopeasti nimet ovat tulleet — on vain se, että autoilun kustannukset eivät saa nousta, mieluummin laskea. Ja tämä on minunkin mielestäni se johtava periaate, sillä nykyinenkin hallitus ja jokainen ministeri aika usein puheissaan korostavat, että ”kaikki muutokset tehdään taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävästi”. Tämähän on se rimpsu, mitä yleensä luetellaan, mutta minun mielestäni — voitte korjata, jos olette eri mieltä — tämä sosiaalinen kestävyys sisältää alueellisen kestävyden. Ja kun autoista puhutaan, niin Diesel-Suomen rajahan menee jossakin Jyväskylän korkeudella. Ja kun ihmiset joutuvat pakosta siellä ajamaan enemmän, niin siellä on enemmän dieselautoja. Ja jos me tehdään joku liikennepolttoaineiden kotimainen päästökauppa, niin silloinhan tämä kaikki selvästi kohdistuu sinne alueelle enemmän ja rankemmin, ja sitä ei pitäisi missään nimessä mennä tekemään. Ja edustaja Viitanen, toivon, että te siellä sosiaalidemokraattien puolella pidätte

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

tästä kiinni, että eihän Suomen kannata mennä tekemään kotimaista liikennepolttoaineiden päästökauppaa, jonka lopputulema on ihan sama kuin polttoaineverojen korotus, joka vain lisäisi tätä eriarvoisuutta. Odotetaan nyt, mitä EU tekee, ja tehdään rauhassa niitä päätöksiä.

Mutta jos tarkastellaan tätä liikenteen päästöjen vähentämistä ja valtavaa keskustelua eri verokomponenteista ja siitä, milloin tuetaan sähköautoja ja milloin tehdään mitään, niin todellisuudessa riittää, kun pidetään autoverotaso — ja ehkä muukin verotaso mutta nimenomaan autoverotaso — samana, että ihmiset ostavat uusia autoja. Siinä on kaikki, mitä Suomen tarvitsee tehdä. Sen jälkeen ei tarvitse tehdä yhtään mitään, koska EU koko ajan kiristävillä päästösäännöksillä pakottaa autotehtaat myymään tietyn näköisiä autoja. Ei meidän tarvitse täällä miettiä, minkä näköisiä — riittää, kun ostetaan uusia autoja, niin aina aika hoitaa ne vanhat pois. Tälläkin hetkellä on ihan turha pelotella ihmisiä, jotka ajavat vanhoilla dieselautoilla. Nyt jo sanon, että niillä tullaan ajamaan 15—20 vuotta, ja sitten, jos nämä sähköautot ja muut kehittyvät, ihmisillä saattaa olla varaa ostaa vanhoja sähköautoja, mikäli joku takaa, että niihin ne akut vaihdetaan, koska ne saattavat maksaa erittäin paljon, ja niihin ei monilla ole varaa. Me ollaan tällöin tekijöiden edessä. Nämä liikennepäästöt ja kaikki liikenteen verotus ja muuthan tehdään puhtaasti sen takia, että Suomen vientitulot eivät riitä, niin kuin ne Ruotsissa riittävät. Jos meilläkin olisi vaihtotase 6–8 prosenttia bruttokansantuotteesta positiivinen, niin hyvin voitaisiin tiestöön panna tuplamäärä heti seuraavana vuonna, mutta kun ei ole.

Mutta tämä autokeskustelu on sillä tavalla karannut käsistä, että liian vähälle huomiolle jää se, mikä on autokaupan vääristynyt rakenne tällä hetkellä. Eli ihmiset joutuvat pakosta ostamaan käytettyjä autoja, ja ne turvallisemmat ja uudet autot jäävät sitten ostamatta sen verotuksen takia. Me emme voi sitä tosiasiaa muuksi muuttaa emmekä takautuvasti lainsäädäntöä muuttaa. Jos me teemme harkitsemattomia muutoksia, se lisääntyvä käytettyjen dieselien tuonti jatkuu sitten Keski-Euroopasta, niin kuin se on tähänkin mennessä jatkunut, ja kotimainen uusien autojen myynti kärsii, ja siellä on ongelmia, niin että pitäisi näihin asioihin kiinnittää huomiota ja panna rakenne samaiseksi tässä autokaupassa, että automaattisesti liikenneturvallisuus paranee ja päästöt vähenevät. Ei meidän tarvitse miettiä näitä erinäköisiä päästöjä ja huolehtia maailman pelastamisesta, kun EU ja autotehtaat sen tekevät joka tapauksessa ihan ilman Suomen minkään näköisiä päätöksiä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja valiokunnan verojaoston puheenjohtaja, edustaja Viitanen.

17.17 Pia Viitanen sd: Arvoisa puhemies... [Puhuja aloittaa puheenvuoron mikrofonin ollessa suljettuna]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Viitanen, mikrofoni.

Tämä on tätä nykyaikaa tässä talossa. Onko se nyt päällä?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kuulostaa olevan.

Puhemies! Omalta osaltani pyysin tämän puheenvuoron lähinnä siksi, että olisin kiittänyt tästä keskustelusta, ja olisin myös halunnut kiittää sinänsä valiokuntaa ja myös jaostoa

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

hyvästä ja rakentavasta yhteistyöstä. Mielestäni on tärkeää, että monia asioita olemme pystyneet laajalla konsensuksella käsittelemään, ja myös mielestäni se, että tämän mietinnön me teimme yksimielisesti, on osoitus siitä, että kyllä tämmöisissä isoissa kysymyksissä, mitkä pohdittavaksi tulevat, on ihan viisasta ja mahdollistakin myös yhteisiin johtopäätöksiin tulla.

Uskoisin, puhemies, että tässä on aika paljon taustalla myös se, että me kaikki tiedostamme, että joka tapauksessa kehitys menee ja maailma muuttuu, ja sehän kaiken kaikkiaan tuo todella monta yksityiskohtaa liikenteenkin koko verotusjärjestelmän tulevaisuuden mallien pohdintaan. On aivan selvä, että joudumme tekemään paljon muutoksia tulevaisuudessa, ja se on kyllä iso pohdinta ja iso jo pelkkä ajatusleikki, kun miettii, mitä kaikkia tavoitteita siinä pitää huomioida. Pitää olla fiskaaliset tavoitteet — täällä viitattiin siihen, että verotuloja kuitenkin tarvitaan jatkossakin jotain kautta — ja siinä on näitä päästövähennystavoitteita, mitkä nyt korostuvat juuri tällä hetkellä keskustelussa, ja siinä on myös oikeudenmukaisuuden kannalta niin sosiaalinen oikeudenmukaisuus — eli se, että on aivan toden totta, että kaikilla ei ole samanlaista varaa tuosta vain sitten vaihdella kalliimpiin autoihin tai maksaa isoja kustannuksia autoilusta ja niin pois päin — kuin myös alueellinen tasa-arvo, mikä täällä nousi esiin ja minkä myös olemme tähän mietintöömme kirjanneet.

Nämä kaikki pitää punnita keskenään ja sitä kautta rakentaa uusia järjestelmiä, ja onhan se, puhemies, valtavan iso haaste, ja siksin mielestäni on asianmukaista, että näitä kysymyksiä myös täällä avoimesti pohdimme. Niistä käydään kansalaiskeskustelua, ja tämä kansalaisaloite on merkittävä osoitus siitä, että ihmiset haluavat kertoa meille jotakin. Siksi se tulee ottaa vakavasti, ja olen tyytyväinen, että eduskunta on tämän keskustelun mahdollisuuden myös tätä kautta saanut.

Eli palaamme näihin asioihin jatkossa, ja varmasti tämä yhteistuuma tässä johtuu paljon myös siitä todellakin, että me tiedämme ja miellämme, että tämä on yksi osa isoa kokonaisuutta, joka tulee varmasti jatkossa linjattavaksi ja pohdittavaksi vielä monessa yhteydessä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja edustaja Tavio.

17.20 Ville Tavio ps: Arvoisa puhemies! Autoilun hinta on erittäin oleellinen työssä käyvien ostovoiman ja työssäkäynnin kannattavuuden näkökulmasta. Autoilun verotusta tulisi keventää kautta linjan. Autoilijat maksavat autoveroa, ajoneuvoveroa, polttoaineveroa, arvonlisäveroa, kansalaisaloitteessa mainittua käyttövoimaveroa sekä vakuutusmaksuveroa. Juuri tämä dieselin käyttövoimavero on erityisen epäoikeudenmukainen, ja se havainnollistaa parhaiten Suomen valtionjohdon suhtautumista autoilun verotukseen. Diesel oli kuitenkin aiemmin merkittävästi edullisempaa kuin bensiini — ja meillä on syytä siis suosia nimenomaan dieselin käyttöä — mutta sen sijaan, että tätä bensiinin ja dieselin erotusta olisi voitu vähentää niin, että olisi kevennetty bensiinin verotusta, säädettiin tämä dieselautoille korkeampi käyttövoimavero.

Ihmiset eivät aja autoa huvikseen vaan tarpeen mukaan. Autoilijoiden kurittaminen näillä Suomen veroilla on kohtuutonta. Siksi kannatan tätä aloitetta ja totean, että olisi korkea aika muuttaa suuntaa ryhtymällä lainvalmisteluun, kuten tässä on esitetty.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja vielä edustaja Kilpi.

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

17.22 Marko Kilpi kok: Kiitoksia, arvoisa puhemies! Ajattelin tuoda vielä tähän keskusteluun pikkuisen tämmöistä niin kuin käyttäjäkokemusta. Tässähän on käynyt sillä tavalla, että kun olen tämmöinen valkoinen, keski-ikäinen lihaa syövä heteromies, niin minä menin tekemään vielä nyt ihan vastikään sen viimeisen virheen eli ostin dieselauton ensimmäistä kertaa eläessäni. Että odottelen tässä sitä kutsua saunan taakse, sen verran julma ja raskas leima tuolla dieselillä on. Olen kyllä ihmetellyt nyt ensimmäistä kertaa dieselauton omistajana, mistähän tämä oikein johtuu, että sillä kertaa polttoainekulut ja -kustannukset puolittuivat, ja sitten, jos vähän lirauttaa vielä tankkiin MY-dieseliä, 90 prosenttia vähemmän on päästöjäkin, niin että onhan tämä aivan käsittämätön tilanne. Mutta kun jokin asia saa sen leiman, niin se kanssa sitten tänä päivänä palaa todella vahvasti ja syvälle kiinni.

Olen tismalleen samaa mieltä edustaja Mäkelän kanssa, että autoilija on se, josta puristetaan aina niitä euroja, kun tarvitaan jonnekin. Ja mitäs sitten autoilija saa vastineeksi? Sellaisia teitä, jotka pahimmillaan rikkovat sen kaluston. Ja silloin jälleen kerran tuntuu tuo oikeudenmukaisuus kyllä aikamoiselta.

Minä sanoisin nyt, että kyllä vaatisin selkeyttä ja johdonmukaisuutta ja ennen kaikkea oikeudenmukaisuutta verotuskäytäntöihin. Ei autoilija ole kuitenkaan se syntinen, joka saa maksaa kaikista meidän teoistamme. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Eestilä.

17.24 Markku Eestilä kok: Arvoisa puhemies! Ihan sen verran haluan yhden asian sanoa, että kun paljon puhutaan nyt sähköautoista ja ladattavista hybrideistä ja siitä, miten ne säästävät ilmastoa ja päästöt vähenevät, niin ei se oikeassa elämässä ole näin, ja joskus näitä tosiasioitakin täytyy katsoa suoraan silmiin. Kun joku ostaa ladattavan hybridin, jossa on bensiinimoottori, varsinkin, jos joutuu ajamaan pidempiä matkoja, niin on paljon järkevämpää ajaa dieselillä. Sen päästöt ovat paljon pienempiä, se kuluttaa kaksi kertaa vähemmän. Tämä on tämmöinen jotenkin... Minä ymmärrän sen, että niitä tulee markkinoille ja ihmiset ostavat niitä ja että saadaan latausinfraa koko maahan ja koko ajan mennään kohti sitä sähköistystä, joka nyt näyttää olevan autotehtaiden sanelema juttu. Sitä minä en tiedä, mitä on 10—15 vuoden kuluttua.

Mutta ei mennä tämmöisiin ehdottomuuksiin, ja ymmärretään, että ei se dieselauto lopujen lopuksi ole niin huono. Niiden typen oksidipäästöt — tai mitä ne ovatkaan, ne typen erinäköiset oksidiyhdistelmät — on erittäin alas saatu, ne ovat vähäpäästöisiä, vähäkulutuksellisia, ja niitten maine on tavallaan samalla tavalla epäinhimillisellä tavalla mustamaalattu kuin turvepeltojen. Kaikki vain kuorossa huutavat jotakin, ei ajatella, mitä se oikeassa elämässä on. Diesel ei ole niin huono kuin täällä annetaan ymmärtää, ja edelleen puolustan sitä, ja olen varma ja lupaan, että tässä maassa tullaan dieseleillä ajamaan. Siitä, mitä ihmiset omistavat, on mahdotonta ruveta rankaisemaan millään päästökaupalla tai muulla niin paljon, että oikeasti niillä ei ole varaa ajaa. Sehän johtaa Itä- ja Pohjois-Suomessa kerta kaikkiaan täysin mahdottomaan tilanteeseen. Autokanta uusiutuu sitten, kun on uusiutuakseen.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Mäkelä.

17.26 Jani Mäkelä ps: Kiitos, arvoisa puhemies! Tuossa edustaja Kilpi ja Eestilä puhuivat tuosta leimasta, mikä tulee Suomessa varsinkin keskustelussa erilaisille asioille. Olen

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

itse havainnut aivan saman ilmiön, että monesti tulee jostain julkisuuden kautta, niin kuin sanottu, tällainen leima. Sitä, että joku vaikka dieselauto tulee poistumaan jollain aikavälillä, käydään toistamaan, sen jälkeen dieselautojen jälleenmyyntiarvo saattaa laskea, myyntiarvot laskevat, esimerkiksi huhutaan, että jossain eurooppalaisessa kaupungissa on saatettu kieltää dieselautolla ajaminen kaupunkialueella, mutta todellisuudessa siellä on kielletty kaupunkialueella ajaminen varhaisemmalta dieselautolta kuin Euro 6 -vaatimukset täyttävältä dieselautolta. Eli käytännössä se kyseinen vaatimus ei koske suurtakaan osaa siitä autokalustosta, mikä tänä päivänä Suomessa on liikenteessä, varsinkaan uudemmassa päästä, eikä Suomessa sellaisia määräyksiä varmaan tulla edes säätämään, mutta silti se aiheuttaa dieselautoille mainehaitan, joka johtaa markkinahäiriöön. Ylipäänsä autoiluasioissa pitäisi välttää markkinahäiriöitä, koska auto on niin suuri investointi ihmisen elämässä — toiseksi suurin asunnon jälkeen — että jos siihen tulee suuria markkinahäiriöitä, niin muutokset voivat olla merkittäviä ihmisen talouden kannalta.

Suomessa — jos jatkamme näitä eläinvertauksia, kun aiemmin puhuin virtahevosta olohuoneessa — autoilu on vähän sellainen pyhä lehmä ja asenteet ovat vähän kuin sarvikuonolla, ja se johtuu siitä, että autoilu on aina ollut niin kallista. Kyllä siinä asenteet alkavat muuttumaan jyrkiksi, kun joutuu auton hinnasta maksamaan näin paljon veroa kuin Suomessa joutuu tai polttoaineesta niin paljon veroa kuin Suomessa joutuu. Auto on jollain tavalla Suomessa tunneasia, kun se joissain muissa maissa on enemmän järjen asia ja käytösesine. Eli tämä on tällainen suomalainen kulttuurinen erikoispiirre, joka johtaa myös siihen epätoivottavaan ilmiöön, että asioista ei puhuta teknologianeutraalisti. Monesti on käyty kiivailemaan sitä, että sähköauto on huono, sähköauto on hyvä, dieselauto on huono, dieselauto on hyvä — ei niistä mikään ole sinällään huono tai hyvä, auto on väline liikkua paikasta a paikkaan b. On eri käyttömuotoja, jotka soveltuvat erilaisiin käyttötarkoituksiin. On sellaisia ihmisiä, joille sopii lataushybridi erittäin hyvin päivittäisiin autoilun tarpeisiin. Sitten on sellaisia ihmisiä, joille tänä päivänä sopii parhaiten dieselauto päivittäisiin autoilun tarpeisiin. Ei kannata lähteä arvottamaan ja kertomaan ihmisille, millä heidän pitäisi ajaa, vaan luotan siihen, että kyllä se autokanta luonnonmukaisesti sitten ajan mittaan uusiutuu, koska autot kuitenkin romutetaan jossain välissä. Ja niin kuin aiemmin edustaja Eestilä sanoi, meidän on pakko ostaa niitä autoja, mitä autotehtaat meille tuottavat. Jos autotehtailta ei saa kuin sähköautoja, niin kyllä niitä sähköautoja tietysti jollain aikavälillä sitten Suomeenkin alkaa tulemaan, halusimme tai emme.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta yhtyi valiokunnan ehdotukseen kansalaisaloitteeseen KAA 6/2019 vp sisältyvän ehdotuksen hylkäämisestä. Asian käsittely päättyi.

16. Lakialoite laiksi rikoslain 41 luvun 2 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 105/2020 vp Pihla Keto-Huovinen kok ym.

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 16. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

Lähetekeskusteluun varataan enintään 45 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Aloitteen ensimmäinen allekirjoittaja, edustaja Keto-Huovinen.

Keskustelu

17.29 Pihla Keto-Huovinen kok (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen kiitollinen teille kaikille kollegoille antamastanne tuesta tälle tärkeälle aloitteelle. Yhteiskunnan turvallisuus on suomalaisille tärkeä asia, mikä näkyy siinä, että kun puhumme arvoista, turvallisuus on aina kärkikolmikossa, usein ensimmäisellä sijalla. Turvallisuudesta huolehtiminen ei tarkoita vain koko rikosketjun resursseista huolehtimista vaan myös sitä, että lainsäädäntö antaa viranomaisille tehokkaat työkalut huolehtia turvallisuudesta.

Poliisin toimintaympäristö ei ole viime vuosina helpottunut tai muuttunut parempaan suuntaan. Esimerkiksi järjestäytyneen rikollisuuden kasvu on valitettava tosiasia, ja siihen vastaaminen vaatii myös lainsäädännöllisiä muutoksia. Tätä varten on välttämätöntä, että viranomaisille taataan työkalut ja lainsäädännölliset mahdollisuudet vastata kohonneisiin riskeihin ja uusiin rikollisuuden muotoihin. Erityisesti juuri järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan liittyvissä työtehtävissä partiot kohtaavat usein luvattomia aseita, mutta enenevässä määrin myös muiden tehtävien yhteydessä. Luvattomat aseet salakuljetetaan ulkomailta, rakennetaan itse tai jopa 3D-tulostetaan. Jokainen luvaton ase kasvattaa poliisien työturvallisuusriskiä ja samalla myös sivullisten riskiä joutua vaaraan.

Arvoisa puhemies! Tälläkin hetkellä partiot takavarikoivat luvattomia aseita lähes päivittäin. Vuonna 2018 poliisi takavarikoi pelkästään yhden järjestäytyneen rikollisryhmän jäseniltä 80 laitonta asetta, joiden joukossa oli myös sarjatuliaseita. Tämä löytö jo yksinään kertoo karua kieltä entisestään kasvavasta riskistä poliisien työturvallisuudelle, kansalaisten turvallisuudelle sekä rikollisjengien välisten välienselvittelyjen väkivaltaisuuden kasvuille. Ampuma-aserikosten ja -tehtävien määrät ovat pelkästään vuodesta 2018 vuoteen 2020 verrattaessa kasvaneet merkittävästi ihan kaikkien poliisilaitosten alueilla. Esimerkiksi Helsingissä vuonna 2018 oli ampuma-aserikoksia ja niihin liittyviä tehtäviä poliisilla 215 kappaletta, kun vuonna 2020 niitä oli jo 311 kappaletta. Tämä tarkoittaa kuukaudessa noin 26:tä kiireellistä tehtävää, joihin liittyy ase, mikä tarkoittaa myös useamman partion lähettämistä tälle tehtävälle. Itä-Uudellamaalla vastaava luku vuonna 2018 oli 209 tehtävää ja vuonna 2020 luku oli 287 tehtävää eli noin 20 kiireellistä hälytystehtävää kuukaudessa.

Tätä luvattomien aseiden tuomaa riskiä on kyettävä pienentämään poliittisilla toimenpiteillä, ja siksi esitänkin lakialoitteessani että rikoslain 41 luvun 2 § tulisi muuttaa siten, että luvattoman ampuma-aseen kantaminen tai kuljettaminen yleisellä paikalla, yleisellä paikalla olevassa kulkuneuvossa tai tilassa, johon yleisöllä on pääsy, tulisi rangaistavaksi törkeänä ampuma-aserikoksena.

Nykyisen lainsäädännön mukaan poliisin pysäyttäessä yleisellä paikalla auton, josta löytyy luvaton ampuma-ase, voi rikoksentehtäjä selvitä pelkillä sakoilla. Rangaistukset perusmuotoisista ampuma-aserikoksista ovat sen verran lieviä, että käytännössä rangaistuksen pelotevaikutus puuttuu kokonaan. Riskit yleiselle turvallisuudelle ja viranomaisten työturvallisuudelle ovat kuitenkin niin korkeita, ettei luvattomien ampuma-aseiden hallusapidosta yleisillä paikoilla tulisi koskaan selvitä pelkillä sakkorangaistuksella.

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

Arvoisa puhemies! Tästä syystä on perusteltua lisätä törkeän ampuma-aserikoksen yhdeksi kvalifiointiperusteeksi luvattoman ampuma-aseen hallussapito yleisellä paikalla tai yleisellä paikalla olevassa kulkuneuvossa. Tämä tarkoittaisi käytännössä sitä, että rikoksentekijä olisi tuomittava vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

On tärkeä muistuttaa, että lakimuutos ei vaikuttaisi kunniallisten metsästäjien tai aseharastajien arkeen lainkaan. Lailliset aseet sekä oikein deaktivoidut museoaseet olisivat yhtäläisillä kriteereillä lainmukaisia nyt ja tulevaisuudessakin. On myös varsin absurdi skenaario, että jollakin lainkuuliaisella kansalaisella sattuisi olemaan laitton ase vahingossa mukanaan yleisellä paikalla.

Lakimuutos antaisi poliisille entistä paremmat valmiudet työskennellä kohti entistä turvallisempaa yhteiskuntaa. Rikollisuuden kitkeminen ja yhteiskunnan turvallisuuden parantaminen ovat asioita, joiden takana voin tämän lakialoitteen myötä huomata enemmistön edustajista seisovan. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja edustaja Laiho.

17.35 Mia Laiho kok: Arvoisa puhemies! Kiitokset edustaja Pihla Keto-Huoviselle tästä tärkeästä aloitteesta, että rikoslakia muutetaan niin, että ampuma-aserikoksena tuomittava luvattoman ampuma-aseen kantaminen tai kuljettaminen yleisellä paikalla, yleisellä paikalla olevassa kulkuneuvossa tai tilassa, johon yleisöllä on pääsy, tulisi rangaistavaksi törkeänä ampuma-aserikoksena silloin, kun rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä.

Arvoisa puhemies! Aseita kannetaan yhä enemmän mukana, ja valitettavasti niitä on myös yhä nuoremmilla ihmisillä. Kaikki eivät toki ole ampuma-aseita, mutta Suomessakin ollaan menossa yhä enemmän siihen suuntaan, niin kuin kaikki ilmiöt tulevat Suomeen vähän viiveellä. Rangaistukset perusmuotoisesta ampuma-aserikoksesta ovat sen verran lieviä, että käytännössä rangaistuksen pelotevaikutus tällä hetkellä puuttuu. Riskit yleiselle turvallisuudelle ja viranomaisten työturvallisuudelle ovat kuitenkin niin korkeita, ettei luvattomien ampuma-aseiden hallussapidosta yleisillä paikoilla tulisi selvitä pelkällä sakko-rangaistuksella. Tästä syystä edustaja Keto-Huovinen on ehdottanut lisätä törkeän ampuma-aserikoksen yhdeksi kvalifiointiperusteeksi luvattoman ampuma-aseen hallussapidon yleisellä paikalla tai yleisellä paikalla olevassa kulkuneuvossa, jolloin rikoksentekijä on tuomittava vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Tämä aloite on erittäin kannatettava, kuten huomataan allekirjoittajien määrästä, joka on yli sata, niin että toivottavasti tähän lakialoitteeseen myös suhtaudutaan suurella vakavuudella valiokunnassa ja asiasta järjestetään kuuleminen ja tämä asia voitaisiin hoitaa vielä tämän hallituskauden aikana. Nämä ovat niitä asioita, joiden osalta ei voida olla koskaan liian aikaisessa. Ja koska ne luvattomat hallussapidot, niin kuin tässä tuli jo esille, ovat merkittävästi lisääntyneet viime vuosina, tämän lakialoitteen aika on juuri nyt.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Kilpi.

17.38 Marko Kilpi kok: Arvoisa puhemies! Kiitokset edustaja Keto-Huoviselle jälleen kerran erinomaisesta ja tarpeellisesta lakialoitteesta. Olen vahvasti tämän takana. Olen sen myös allekirjoittanut. Itselläni on yli 20 vuotta poliisiuraa takana, ja olen ollut työtehtävis-

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

sä myös luvattoman aseiden tähtäimessä, niin että siinä mielessä on kyllä kokemusta asiasta ja siitä, kuinka tärkeällä asialla nyt ollaan.

Tällä hetkellä meillä näyttäisi siltä, että rikollisuus vähenee, mutta samalla rikollisuus myös raaistuu, ja se nähdään ihan lehtien/median uutistenkin välityksellä. Esimerkiksi viime vuonna nuorten, alaikäisten, tekemät henkirikokset ovat lisääntyneet valtavasti. Niitä oli 50, kun normaalisti niitä on 9:stä 16:een. Ja hyvin paljon on nykyään sitä, että ihan siitä nuoresta lähtien ruvetaan aseistautumaan. Ruotsissa tämä kehitys on aivan omaa luokkaansa. Just sain tuoreita tilastoja, mitä siellä on esimerkiksi nyt nuorisoriikollisuudessa ihan ampuma-aseita takavarikoitu, ja se kehitys on valtavaa. Meidän pitää ehdottomasti herätä tähän tilanteeseen, koska samanlaisia ilmiöitä ja asenteita on havaittavissa myöskin meillä.

Hyvin ansioituneesti tässä aloitteessa on otettu esille myös järjestäytynyt rikollisuus, joka on surullisen vähän hallituksen toimissa ja tuolla hallitusohjelmassakin esillä. Todel-lakin se aseistautuminen siellä järjestäytyneen rikollisuuden piirissä on ihan omaa luok-kaansa. Poliisissa ollessani olen vuosikautia jo seurailut ja ollut vähän tekemässäkin tuota armovuosikeräystä, jossa kerätään kansan keskuudesta laittomia aseita, ampumatarvikkei-ta ja räjähdysaineita pois, ja kyllähän se on aina hyvin suuri hämmästyksen aihe, miten pal-jon siellä voikaan näitä olla. Nythän nykyään tämä armovuosikeräys on jatkuva, että se ei ole kausiluonteista niin kuin oli aikaisemmin, silloin alussa. Meillä on paljon aseita täs-sä maassa, luvallisia aseita jo on pelkästään puolitoista miljoonaa, ja se on kyllä aika pal-jon per capita.

Kouluampumisten tiimoiltahan suhtautumista tässä yhteiskunnassa on kiristetty hyvin-kin paljon siinä, miten me suhtaudutaan aseisiin, ja esimerkiksi siinä, millä tavalla lupia on myönnetty, ja siinä mielessä suuntaus ja kehitys ovat hyviä, mutta siitä huolimatta aseita on aivan liikaa ja niitä tulee edelleenkin liikaa Suomeen. Senkin takia tämä lakialoite on ää-rimmäisen tärkeä ja tietyllä tavalla semmoista luonnollista jatkumoa siihen nähden, mikä tässä nyt on ollut, millä tavalla me aseisiin suhtaudutaan ja miten niitä pitää olla. Ne, jotka niitä pystyvät hommaamaan itselleen, jotka voivat saada luvan ja joilla on perusteltua käyt-töä, [Puhemies koputtaa] voivat niitä kyllä edelleenkin pitää, mutta kaikki muu pois. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Eestilä.

17.41 Markku Eestilä kok: Arvoisa puhemies! Näin maallikkonakin oma mielipiteeni on, että kyllähän tämä edustaja Keto-Huovisen lakialoite on aivan erinomainen. En oikeas-taan ymmärrä, mikä voisi olla tälle esteenä, kun tämän on niin moni kirjoittanut. En ollut ihan varma, onko itsellä nimi alla vai olenko silloin sattuneesta syystä jättänyt vahingossa väliin, mutta kun näinkin paljon kansanedustajia kirjoittaa lakialoitteen alle, niin se pitäisi todella ottaa tosissaan valiokunnassa. Ja jos tässä talossa on semmoinen kulttuuri, että näinkin erinomainen lakialoite, joka juuri niistä syistä on niin ajankohtainen, mitä edustaja Keto-Huovinen ja edustaja Kilpi täällä toivat esille — tämän päivän rikollisuustilanne, jo-hon sisältyy hyvin monia koko ajan raaistuvia ja pahemmaksi meneviä ilmiöitä — jollakin verukkeella työnnetään syrjään, niin en ymmärrä mikä syy voi olla.

Tässä ei ole semmoisia elementtejä, että joku niin sanotusti normaali kansalainen joten-kin yllättäen, yhtäkkiä joutuisi neljän kuukauden virherangaistuksen uhriksi. En käsitä,

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

mikä semmoinen mahdollisuus voisi olla. Kyllähän aseelle aina pitää olla lupa, kun sitä kannetaan, ja jokainen kun tietää, mikä siitä seuraa, niin ei varmaan sitä vahingossa kannan.

Ja toinen juttu: tämä on ampuma-aseisiin, mutta itse kyllä vähän saattaisin laajentaakin näitä aseita, mitä kukin saattaa kantaa mukanaan, koskien myös nuoria. Kyllä se vain näin on, että kun rikollisuus kerran pahenee ja nuoriso ja jengit tulevat entistä enemmän ja väkivaltaisemmin esille näissä tilastoissa, niin kyllähän silloin täytyy ruveta kontrolleja tekemään ja on lisättävä nimenomaan poliisin resursseja ja toimivaltuuksia ja tiukennettava lainsäädäntöä. En jaksa uskoa semmoista liberaalia linjaa, jossa ymmärretään kaikki kuoliaaksi: se ei todennäköisesti johda sen kummempaan lopputulokseen, vaan lopputulos on enemmän se Ruotsin tie, josta paljon puhutaan.

Minä toivon kyllä menestystä näin ammattimaisesti ja hyvin tehdyille lakialoitteille, jonka näin moni kansanedustaja on allekirjoittanut, ja toivon, että ministeriö suorastaan velvoitettaisiin välittömästi ryhtymään lain säätämisen edellyttämiin toimenpiteisiin, koska eihän tämä nyt kovin monimutkainen laki muuttaa ole.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.

17. Lakialoite laiksi pakkokeinolain 10 luvun 56 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 91/2020 vp Marko Kilpi kok ym.

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 17. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta ennalta sovittuja menettelytapoja. — Lakialoitteen ensimmäinen allekirjoittaja, edustaja Kilpi

Keskustelu

17.44 Marko Kilpi kok (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esitutkintaviranomaisella on käytössään salaisia pakkokeinoja, jotka voidaan jakaa kolmeen ryhmään: telepakkokeinoihin, tarkkailupakkokeinoihin ja erityisiin salaisiin pakkokeinoihin.

Telepakkokeinoihin kuuluvat esimerkiksi puhelimen kuuntelu, sähköpostin lukeminen ja sijaintitietojen hankkiminen.

Tarkkailupakkokeinoja ovat muun muassa tekninen tarkkailu, kuten asunnon tarkkailu, kuuntelu ja katselu.

Erityisiin pakkokeinoihin luetaan esimerkiksi peitetoiminta ja valeosto.

Salaisia pakkokeinoja voidaan käyttää vain rikoksen selvittämiseen. Kyseessä tulee olla siis jokin yksilöity rikos tai rikokset. Salaisten pakkokeinojen käytön edellytyksenä on, että niillä on saatavissa tarvittavia tietoja rikoksen selvittämiseksi. Minkään pakkokeinon käyttöön ei siten tule ryhtyä, jos sen hyödyllisyys on kyseenalainen.

Tiettyjen salaisten pakkokeinojen edellytyksenä on, että niiden käytöllä on erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi. Toisin sanoen lupa pakkokeinon käyttämiseen edel-

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

lyttää esimerkiksi sitä, että rikos jäisi muussa tapauksessa selvittämättä tai että rikoksen selvittäminen muilla keinoilla olisi kallista tai erittäin työteliästä.

Salaisista pakkokeinoista peitetoimintaa, valeostoa ja asuntokuuntelua koskee myös välttämättömyysedellytys. Keinojen tulee olla välttämättömiä rikoksen selvittämiseksi. Nämä keinot ovat siis viimesijaisia suhteessa muihin keinoihin. Salaisen pakkokeinon käyttö tulee lopettaa heti, kun haluttu tarkoitus on saavutettu. Käyttö tulee lopettaa myös silloin, kun käy selväksi, ettei haluttua tarkoitusta saavuteta lainkaan salaista pakkokeinoa käyttämällä.

Usein salaisia pakkokeinoja käytettäessä kertyy myös ylimääräistä muuhun rikokseen liittyvää tietoa, joka ei liity siihen perusterikokseen, jota esitutkinta nimenomaan koskee. Tällaisen tiedon käyttö on rajattu pakkokeinolakiuudistuksessa 1.1.2014 merkittävällä tavalla. Ennen muutosta ylimääräisen tiedon hyväksikäyttö oli täysin vapaata. Käytännössään tämä tarkoittaa sitä, että jos salaisia pakkokeinoja käytettäessä esitutkintaviranomainen saa ylimääräistä tietoa, joka liittyy muuhun rikokseen kuin siihen, mihin salaisia pakkokeinoja kohdistetaan, ei esitutkintaviranomainen voi tehdä asialle yhtään mitään. Ylimääräistä tietoa saa kuitenkin käyttää hyväksi syyttömyyttä puolustavissa tarkoituksissa mutta ei syyllisyyttä tukevilla. Tällainen käytäntö on omiaan heikentämään rikostorjunnan uskottavuutta ja rikosvastuun toteutumista, ja erityisen haitallista se on rikosuhrien näkökulmasta tarkasteltuna.

Pakkokeinolain mukaan ylimääräistä tietoa voi kuitenkin käyttää esitutkinnassa hyödyksi, mikäli ylimääräisen tiedon käyttämisellä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi ja rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kolme vuotta vankeutta tai kyse on jostakin seuraavista rikoksista:

- 1) järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen
- 2) pahoinpitely, kuolemantuottamus, törkeä vammantuottamus, tappeluun osallistuminen, vaaran aiheuttaminen tai heitteillepano
- 3) törkeä kotirauhan rikkominen
- 4) vapaudenriisto, lapsikaappaus, laiton uhkaus tai pakottaminen
- 5) kiristys
- 6) yleisvaarallisen rikoksen valmistelu.

Arvoisa puhemies! Luettelosta puuttuu huumausainerikos, joka kuitenkin täyttää ne vaatimukset, jotka luettelossa mainituille rikoksille on lainvalmistelussa asetettu. Tämä ilmeinen puute aiheuttaa ongelmia etenkin yhteiskunnan turvallisuuden kannalta, koska puute hankaloittaa merkittävästi huumausainerikollisuuden torjumista ja rikosvastuun toteutumista. Lisäksi ylimääräisen tiedon käyttämiselle asetetut rajoitteet heikentävät esitutkintaviranomaisen mahdollisuuksia paljastaa piilorikollisuutta.

Lainsäätäjä ei aina välttämättä näe niitä seurauksia, joita yksittäisestä sääntelystä tulee aiheutumaan. Vaikka lainsäätäjällä on hyvä tarkoitus ja se tekee sääntelyn epäillyn perus- ja ihmisoikeuksia kunnioittaen, saattaa sääntely kääntyä itseään vastaan ja johtaa lisääntyvään turvattomuuteen yhteiskunnassamme. Siten oikeustilan muuttaminen, huumausainerikoksen lisääminen tähän listaan, olisi tärkeää myös kansalaisten oikeustajun ja oikeusjärjestelmän uskottavuuden kannalta.

Tässä asiassa on myös ymmärrettävä, että ylimääräisen tiedon käyttämisessä ei ole kysymys pakkokeinosta vaan erikseen laissa määriteltyjen salaisten pakkokeinojen tuottaman, perusterikokseen liittymättömän tiedon käyttämisestä. Siten ylimääräisen tiedon

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

tuottaneen salaisen pakkokeinon käyttämisen ja ylimääräisen tiedon mahdollisen hyödyntämisen välille tulee tehdä selkeä ero.

Arvioitaessa pakkokeinolain 10 §:n antamaa suojaa esimerkiksi telekuuntelun sivutuotteen saadulle ylimääräiselle tiedolle on huomioitava, että laki velvoittaa esitutkintaviranomaisen käymään läpi kaikki salaisella pakkokeinolla kertyneet tallenteet ja asiakirjat. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että kaikki materiaali ja todisteet on käytävä tarkasti läpi, mutta ne rikokset, jotka eivät liity perusterikokseen ja jotka eivät täytä pakkokeinolain 10 luvun 56 §:n määrittämiä ja listauksia, on jätettävä huomiotta, ja huumausainerikos on nimenomaan tällainen.

Huumausainerikoksen puuttuminen tästä listauksesta on siinäkin mielessä merkillistä, että perusoikeusuudistuksen esitöiden mukaan esimerkiksi huumausainerikokset, törkeät väkivaltarikokset sekä maan- ja valtiopetosrikokset kuuluvat yksilön ja yhteiskunnan turvallisuutta vaarantavien rikosten piiriin. Perustuslakivaliokunta on myöhemmin myös itse todennut kyseisten rikosten kuuluvan mainittuun piiriin. Voidaan siis todeta, että huumausainerikoksen puuttuminen pakkokeinolain 10 luvun 56 §:n 2 momentissa olevasta rikosten luettelosta on ristiriidassa perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön kanssa.

Muihin rikoslajeihin verrattuna huumausainerikollisuudelle on tyypillistä eri tekomuu-
tojen välinen poikkeuksellinen yhteys, joka aiheutuu muun muassa samojen huumausaine-
erien ja eri tasolla toimivien ihmisten välisien suhteiden, usein jopa rikollisorganisaation,
vuoksi. Näin ollen esimerkiksi tietylle alueelle tulleen suuren amfetamiinierän levittämi-
siin liittyvillä vähäisemmiltäkin tuntuvilla yksittäisillä huumausainerikoksilla on usein
olemassa linkki levitysketjun yläpäähän.

Mitä korkeammalle huumausaineorganisaatiossa edetään, sitä ammattimaisempaa toi-
minta on myös sen suhteen, kuinka omassa rikollisessa toiminnassa pyritään huomioi-
maan poliisin käytössä olevat salaiset pakkokeinot. Tämän vuoksi on eritoten yhteiskun-
nan turvallisuuden vuoksi tärkeää, että mahdollistamalla ylimääräisen tiedon käyttö myös
huumausainerikoksissa päästäisiin kiinni myös ylemmän tason toimijoihin, esimerkiksi ri-
kollisorganisaatioihin ja kansainvälisiin huumausaineiden maahantuonti- ja levitysorgani-
saatioihinkin.

Ongelmallisia tilanteita voi syntyä kuitenkin muun muassa silloin, kun yksittäinen yli-
määräinen tieto ei ole käytettävissä näyttönä epäiltyä tekijää vastaan mutta sama ylimää-
räinen tieto todistaa toisen syyttömyyden puolesta samassa rikosasiassa. Tulkintaongel-
mia ilmenee myös arvioitaessa, milloin ylimääräisen tiedon käyttäminen esitutkinnan
suuntaamiseksi muuttuu rikoksen selvittämiseksi.

Poliisin tehtäväthän on kirjattu lakiin: oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen,
yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, pal-
jastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Millä tavoin tällainen puute lais-
sa edistää oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaamista, miten turvallisuuden ylläpitämis-
tä, miten rikosten paljastamista ja niitten ennaltaehkäisemistä? Merkittävimmin tällainen
puute vaikeuttaa rikosten selvittämistä ja syyteharkintaan saattamista.

Huumausainerikollisuus kasvaa ja kehittyy valtavaa vauhtia. Viranomaisilla on täysi työ
pysyä tässä kilpajuoksussa mukana, ja on erinomaisen tärkeätä, että poistamme lainsää-
dännöstä ne kuopat ja epäselvyydet, jotka haittaavat viranomaisten työtä ja jotka estävät ri-
kosten selvittämistä ja tekijöiden kiinnijäämistä, oikeuden eteen tuomista.

Arvoisa puhemies! On meidän kaikkien etu, ja on oikeastaan koko yhteiskunnan etu,
että huumausainerikos lisätään pakkokeinolain 10 luvun 56 §:n listaukseen, sillä huumaus-

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

ainerikokset kuuluvat perustuslakivaliokunnankin mielestä yksilön ja yhteiskunnan turvallisuutta vaarantavien rikosten piiriin, ja juuri sillä perusteella pakkokeinolain listaukseen ovat valikoituneet ne rikokset, joissa ylimääräistä tietoa voidaan hyödyntää. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja edustaja Savio.

17.54 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Tällä edustaja Kilven tekemällä lakialoitteella siis lisättäisiin huumausainerikos pakkokeinolaista löytyvään luetteloon, jolloin tutkinnan sivutuotteena saatua ja hankittua ylimääräistä tietoa voitaisiin käyttää myös huumausainerikoksen selvittämisessä. Olen itsekin allekirjoittanut tämän hyvin aiheellisen lakialoitteen.

Arvoisa puhemies! Huumausainerikollisuus on Suomessa koko ajan kasvava ongelma. Se näkyy muun muassa väkivallan ja häiriökäyttäytymisen lisääntymisenä erityisesti kaupunkikeskustoissa. Lisäksi esimerkiksi autoilu huumeiden vaikutuksen alaisena on lisääntynyt nopeasti. Viime vuonna huumeuskeja jäi kiinni jo suunnilleen sama määrä kuin rattijuopumuksesta epäiltyjä. Kehitys on hyvin huolestuttava, ja siksi eduskunnan on tehtävä voitavansa, jotta huumausainerikollisuus saadaan kuriin.

Arvoisa puhemies! Kuten edustaja Kilven esittelytekstistä ja -puheesta kävi ilmi, poliisin mahdollisuudet puuttua huumausainerikollisuuteen ovat kuitenkin rajalliset. Nykyisin esimerkiksi isoissa huumausainerikosvyyhdeissä ilmi tulleita, samaan tekokokonaisuuteen kuuluvia tekoja voidaan kohdella eri tavoin, kuten aloitteen perusteluissa on kuvattu. Tämä ei tietenkään ole rikosten selvittämisen näkökulmasta hyvä asia.

Arvoisa puhemies! Poliisille onkin syytä antaa tarvittavat edellytykset tutkia ja estää huumausainerikollisuutta mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Myös rikollisorganisaatioiden johtavat henkilöt on saatava kuriin, ja myös uhrien oikeusturvaa ja sen toteutumista on parannettava. Mielestäni edustaja Kilven lakialoite tähtää varsin hyvin juuri tämän päämäärän saavuttamiseen. Vaikka monia muitakin lakimuutoksia tietenkin tarvitaan, niin tämä edustaja Kilven lakialoite yhtenä osatekijänä lakiuudistusten tekemiseksi on erittäin kannatettava.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Laiho.

17.57 Mia Laiho kok: Arvoisa puhemies! Käsittelemme edustaja Marko Kilven lakialoitetta laiksi pakkokeinolain 10 luvun 56 §:n muuttamisesta. Tämä lakialoite liittyy ylimääräisen tiedon käyttämiseen, josta säädetään pakkokeinolaissa. Siellä on listattu luettelo, jolloin tätä ylimääräistä tietoa voidaan käyttää olettaen kuitenkin edellytyksenä aina, että sen käyttämisellä on erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi. Tästä luettelosta puuttuu huumausainerikos, joka kuitenkin täyttää ne vaatimukset, jotka luettelossa mainituille rikoksille on lainvalmistelussa asetettu, ja tämä aiheuttaa ongelmia yhteiskunnan turvallisuuden kannalta.

Arvoisa puhemies! Kuten tiedämme, huumarikollisuus on kasvussa ja huumeiden käyttö on kasvussa, ja huumeiden käytön taustalla on usein rikollisuutta ja merkittävää rikollisuutta, siellä on järjestäytynyttä rikollisuutta ja myös ihmisten hyödyntämistä ja ihmisarvon alentamista. Nämä ovat merkittäviä asioita, joihin pitäisi pystyä puuttumaan, ja huumausainerikoksen taustalta kuitenkin usein paljastuu aika isokin vyyhti erilaisia muita rikoksia.

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

Aiemmin oikeuskäytäntö Suomessa on hyväksynyt ylimääräisen tiedon hyödyntämisen laajasti, mutta vuonna 2014 pakkokeinolakiuudistuksen myötä esitutkintaviranomaisten mahdollisuuksia käyttää ylimääräistä tietoa rikosten selvittämisessä rajoitettiin merkittävästi. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin ei ole ottanut kantaa siihen, millaisia todisteita oikeudenkäynnissä voidaan ottaa vastaan, joten tämä asia voitaisiin päättää kansallisesti ja tähän voitaisiin tehdä muutos.

Tämä edustaja Kilven lakialoite on erittäin kannatettava, eli käytännössä sinne ylimääräisen tiedon käyttäminen -kohtaan, missä on lueteltu eri rikoksia, lisättäisiin huumausainerikos.

Arvoisa puhemies! Suomi ei ole lintukoto, ja huumeiden käyttö ja siihen liittyvät rikokset ovat täällä jatkuvasti lisääntyneet, ja jotta oikeasti pystyttäisiin myöskin varhaisessa vaiheessa näihin rikoksiin puuttumaan, voi tiedon saaminen näissä tilanteissa olla juuri se oikea avain sen rikoksen selvittämiseen ja laajempaan rikoskartelliin ja -vyyhtiin tarttumiseksi.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Eestilä.

18.00 Markku Eestilä kok: Arvoisa puhemies! Tämäkin lakialoite on erityisen kannatettava, kuten oli edustaja Keto-Huovisenkin. Ehkä kun amatööriä itse katsoo tuota lakialoitteen sisältöä, ei se tietenkään aivan aukene, koska itselläni tämä tietämys rajoittuu liikennesakkoihin, mutta kyllä sen verran ymmärrän, että totta kai huumausainerikos pitäisi tuonne listaan lisätä. Sen maallikkokin ymmärtää heti, että se kuuluu sinne, koska ne teot ja rikollisuus ja kaikki ne pyörivät hyvin pitkälle juuri tämän problematiikan ympärillä.

Edustaja Laiho kuvasi tuota historiaa, ja täytyy kyllä sanoa, että en kyllä ymmärrä, millä perusteella se on sieltä aikoinaan otettu pois, mutta ei kai se enää voivottelemalla parane, vaan kyllä se on sinne lisättävä. Jos poliisille ei anneta jonkunmoista tai parempaa suojaa tehdä niitä arkisia tekoja ja koko ajan kyyllätään jonkun ohjekirjan kautta, tekeekö joku poliisi jonkun pienen virheen, niin se on äärimmäisen hankaloittava tekijä poliisihenkilöille tehdä käytännön kenttätöitä. Pitää turvata poliisin toimintaedellytykset, ja tämä on yksi tapa, millä turvataan, ja sehän nyt on kaikkien kansalaisten etu. Jos me ajatellaan veronmaksajia, jotka kuitenkin omistavat tämän koko meidän valtiollisen järjestelmän ja kustantavat sen, niin aika vaikea minun on tuonne nuotiotulille mennä ja perustella, että huumausainerikokset eivät kuulu tällaiseen, missä ylimääräistä tietoa voidaan käyttää, koska rangaistukset ovat sen verran pieniä, mutta sen verran voin sitten todeta, että älä vain ammu sutta, sillä voit saada neljä vuotta vankeutta, joka on sama kuin valtiopetoksessa. Tämä ei vain mene kansalaisten ymmärrykseen. Eivät ole enää samalla tasolla nämä rangaistukset ja teot.

Toivottavasti meillä nyt Poliisihallitus ja sisäministeriö ottavat tosissaan, kun täällä näin ammattitaitoisia lakialoitteita tehdään, että ei hirveästi tarvitse päästä vaivata, ruvetaanko näitä valmistelevaan vai ei.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Keto-Huovinen.

18.02 Pihla Keto-Huovinen kok: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Todellakin, mitä korkeammalle huumausaineorganisaatioissa edetään, sitä ammattimaisempaa se toiminta siellä myös on, myös siinä suhteessa, että siinä omassa toiminnassa pyritään ottamaan huo-

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

mioon viranomaisten käyttämät salaiset pakkokeinot. Ja tämän vuoksi itse näen, että on yhteiskunnan turvallisuuden vuoksi tärkeää, että me mahdollistetaan ylimääräisen tiedon käyttö myös huumausainerikoksissa, jolloin päästään kiinni myös ylemmän tason toimijoihin, esimerkiksi nimenomaan rikollisorganisaatioihin ja kansainvälisiin maahantuonti- ja levitysorganisaatioihin.

Tämän johdosta edustaja Kilven lakialoite on erittäin tärkeä — ja nimenomaan se, että sinne pakkokeinolain luetteloon lisätään huumausainerikos näiden mainittujen rikosten joukkoon, joiden kohdalla tätä ylimääräistä tietoa on mahdollista käyttää rikoksen selvittämiseen. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.

18. Lakialoite laiksi rikoslain 24 luvun 12 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 95/2020 vp Pihla Keto-Huovinen kok ym.

Lähetekeskustelu

Puhemies Anu Vehviläinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 18. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Keskustelu, edustaja Keto-Huovinen.

Keskustelu

18.04 Pihla Keto-Huovinen kok (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Kuten olette varmasti mediasta ja varmasti myös osa omasta kokemuksesta huomanneet, niin julkisiin työtehtäviin liittyvä häirintä, maalittaminen ja epäasiallinen uhkailu ovat lisääntyneet. On myös valitettavan yleistä, että virkamiehestä kerätään yksityiselämän piiriin kuuluvia tietoja ja kuvia, joita vääristellään ja levitetään vahingoittamistarkoituksessa. Tällaisilla keinoilla viranomaisten päätöksentekoon vaikuttamista ei demokraattisessa oikeusvaltiossa voi hyväksyä. Tähän keskustelukulttuurin kiristymisen myötä kasvaneeseen ongelmaan tulee pystyä puuttumaan myös lainsäädännön keinoin.

On totta, että avoimeen yhteiskuntaan kuuluu se, että viranomaisen toimintaa ja päätöksiä saa arvostella ja kritisoida, mutta tätä varten meillä on luotu kansalaisten oikeusturvan takaavat järjestelmät, esimerkiksi mahdollisuus kannella viranomaisen ratkaisusta. Sen sijaan järjestelmällinen häirintä, jolla pyritään rapauttamaan luottamusta yhteiskunnan tärkeisiin organisaatioihin, ei kuulu oikeusvaltioon. Viranomaistemme on voitava luottaa siihen, että he voivat tehdä työnsä rauhassa ilman uhkia ja häirintää. Liian monelle virkamiehelle häirintä ja uhkailut ovat kuitenkin tällä hetkellä niin sanottu työn lisäbonus.

Esittelemäni lakialoitteen tavoite on yksinkertainen: turvata virkavastuulla ja työnantajan määräyksestä työtä tekeville ihmisille — tuomareille, syyttäjille, poliiseille, lastensuojelun työntekijöille, valvontaeläinlääkäreille ja muille viranhaltijoille — parempi työrauha ja pitää huolta heidän toimintaedellytyksistään ja työkyvystään. Uskon, että meistä kaikki

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

voivat yhtyä siihen tavoitteeseen, että viranomaisten tulisi saada tehdä työnsä rauhassa ilman häirintää, solvauksia tai yksityiselämää koskevien tietojen levittämistä. Mikäli tämän tavoitteen edistämiseksi epäonnistumme, rapautamme yhteiskunnan ja oikeusvaltion toimintaedellytyksiä. Viranhaltijoiden suojeleminen on kansalaisten oikeusturvan kannalta välttämätöntä.

Arvoisa puhemies! Eri oikeus- ja turvallisuusviranomaistahojen antamien tietojen välillä on uhkailu ja häirintä työtehtävien vuoksi varsin yleistä. Poliisihallituksen henkilöstölle tekemän kyselyn perusteella 89 prosenttia kyselyyn vastanneista piti poliisiin kohdistuvaa maalittamista ongelmallisena ja yli 30 prosenttia on viimeisen kolmen vuoden aikana henkilökohtaisesti kohdannut maalittamista. Tuomariliiton tutkimuksen mukaan jopa kaksi kolmasosaa tuomareista on työssään joutunut epäasiallisen vaikuttamisen kohteeksi. Lukuisat oikeus- ja turvallisuusviranomaiset ovatkin vaatineet meiltä toimia. He ovat omassa työssään kohdanneet asiattomia uhkailua, häirintää, solvaamista ja niin edelleen ja todenneet, ettei nykyinen lainsäädäntömme anna riittävää suojaa muuttuneessa toimintaympäristössä. Mikäli yksittäistä virkamiestä uhkaillaan ja pyritään vaikuttamaan hänen toimintaansa tai päätöksentekoonsa asiattomasti, on mielestäni perusteltua, että syyttäjä voisi nostaa syytteet näistä teoista ilman erillistä asianomistajan syytepyyntöä.

Arvoisa puhemies! Laittoman uhkauksen osalta syyteoikeus muutettiin jo tällä eduskuntakaudella. Se on virallisen syytteen alainen rikos, jos laiton uhkaus on kohdistunut henkilöön hänen työtehtävänsä vuoksi. Syyttäjällä saa nostaa syytteen laittomasta uhkauksesta myös silloin, jos teko on kohdistunut henkilöön hänen julkisen luottamustehtävänsä vuoksi. Laki tulee voimaan lokakuun alusta.

Pelkästään laittoman uhkauksen syyteoikeuden muuttaminen ei kuitenkaan yksin riitä, vaan syyteoikeutta tulee muuttaa laajemmin. Kuten lakialoitteessa esitetään, virallisen syytteen alaiseksi tulee saattaa myös kunnianloukkaus, yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen ja viestintärauhan rikkominen — teot, jotka ovat hyvin yleisiä silloin, kun maalittamista suoritetaan. On täysin kohtuutonta, että yksittäisen henkilön tulee itse viedä lakiteitse eteenpäin häntä koskevaa, hänen työ- tai virkatehtävistään johtuvaa epäasiallista painostamista tai häirintää koskevaa asiaa omalla kustannuksellaan ja omalla riskillään. Asianomistajarikoksena rikosprosessi myös henkilöityy virkamieheen itseensä, mikä helposti johtaa tilanteen eskaloitumiseen. Syyteoikeuden muutoksella puuttumisvelvollisuus ja -oikeus saataisiin kohdennettua lain edellyttämällä tavalla oikealle taholle eli työnantajalle, joka kantaisi asiassa myös prosessivastuun. Tälläkin hetkellä työnantaja voi tehdä rikosilmoituksen, mutta tällä ei ole mitään merkitystä, jos asianomistaja ei esitä rangaistusvaatimusta.

Huomiota tulee kiinnittää myös siihen, miksi henkilö on joutunut kyseisen rikoksen uhriksi. Kun henkilö joutuu rikoksen kohteeksi työ- tai julkisen luottamustehtävänsä vuoksi, laajenee suojeltava oikeushyvä. Kyse ei ole enää yksilön loukkaamattomuudesta ja intimitetistä, vaan kyse on myös yleisestä tai julkisesta intressistä, koska toiminnalla pyritään vaikuttamaan koko organisaation toimintaan tai päätöksentekoon.

Arvoisa puhemies! Kysymys on myös mitä suurimmissa määrin ihmisten työturvallisuudesta. Työssä tapahtuva häirintä kaikissa muodoissaan on työhön liittyvä terveys- ja turvallisuusriski. Työnantajalla on työturvallisuuslakiin perustuva velvollisuus huolehtia, ettei työntekijöille aiheudu hengen- tai terveydenvaaraa työssään. Terveydellä tarkoitetaan sekä työntekijän fyysistä että psyykkistä terveyttä. Edellä mainituissa tilanteissa syy-

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

teoikeuden järjestäminen virallisen syytteen alaiseksi on perusteltua myös työsuojelullisesta näkökulmasta. — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Laiho.

18.10 Mia Laiho kok: Arvoisa rouva puhemies! Käsitlemme edustaja Pihla Keto-Huovisen lakialoitetta rikoslain 24 luvun 12 §:n muuttamisesta. Siinä esitetään: ”Viestintärauhan rikkomisen, yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisen, törkeän yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisen ja kunnianloukkauksen syyteoikeutta laajennetaan siten, että syyttäjä voi nostaa syytteen sanotusta rikoksesta, kun teko on kohdistunut virkamieheen, työntekijään tai näiden läheiseen virkamiehen tai työntekijän työtehtäviin liittyvistä syistä. Syyttäjä saa nostaa syytteen edellä mainituista rikoksista myös, jos teko on kohdistunut henkilöön tai hänen läheiseensä hänen julkisen luottamustehtävänsä takia. Työtehtävä tai julkinen luottamustoimi on kaikissa tapauksissa voitava suorittaa ilman asiastonta häirintää tai pelkotiloja aiheuttavaa väkivallalla tai muulla rikoksella uhkaamista.”

Arvoisa puhemies! Kyse ei ole pienestä asiasta, jos virkamiestä uhataan tai luottamushenkilöä uhataan. Itse entisessä työtehtävässäni, kun johdin päivystyksiä, oli tilanteita, joissa henkilökunta oli saanut uhkauksia ja he pelkäsivät omaa tilannettansa ja saattoivat myös läheistensä puolesta pelätä. Turvakiellot osalla olivatkin käytössä juuri sen takia, että he pystyivät niillä suojautumaan paremmin. Mutta se on kuitenkin vain yksi osa, ja näiden turvakiellojen asettaminen hankaloittaa perheen elämää ja ihmisen normaalia elämää. Selkeänä puutteena on ollut se, että henkilön itse pitää lähteä vaatimaan omia oikeuksiaan oikeusteitse, ja useimmat eivät siihen halua lähteä — peläten myöskin niitä seuraamuksia, mitä siitä voisi tulla heille vielä lisää tämän uhkaajan taholta.

Kuten tässä lakialoitteessa esitetään: ”Virallisen syytteen alaiseksi tulisi saattaa myös kunnianloukkaus, yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen ja viestintärauhan rikkominen, jos se kohdistuu toiseen hänen työ- tai julkisen luottamustehtävänsä vuoksi. On pidettävä täysin kohtuuttomana, että yksittäisen henkilön tulee itse seurata häntä koskevaa, hänen työ- tai virkatehtävistään johtuvaa epäasiallista painostamista tai häirintää ja että tämän toiminnan aiheuttamat oikeudelliset jatkotoimet kuluineen jäävät hänen vastuulleen ja hänen kannettavakseen.”

Arvoisa puhemies! Jokaisen on pystyttävä tekemään työnsä rauhassa. Ja kun on kyse vielä julkisesta tehtävästä, meidän pitää huolehtia myös siitä, että meillä ihmiset haluavat olla töissä myös semmoisissa tehtävissä, mitkä ovat paineille alttiita ja mitkä sisältävät myöskin ristiriitoja. On vähimmäisvaatimus, [Puhemies koputtaa] että heidän työsuojelustaan ja työturvallisuudestaan pidetään huoli.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Forsgrén.

18.13 Bella Forsgrén vihr: Arvoisa rouva puhemies! Aloitteen tavoite vihapuheeseen ja maalittamiseen puuttumisesta on tärkeä ja kannatettava, ja haluan kiittää aloitteen tekijää, edustaja Keto-Huovista, erittäin tärkeästä aloitteesta.

Olemme erittäin ison asian äärellä. Olen jo pitkään ollut huolissani siitä, että viime vuosina vihapuhe ja maalittaminen ovat lisääntyneet. Pahimmillaan vihapuhe murentaa oikeusvaltiota ja demokratiaa, joten meillä ei kyllä ole varaa jättää tätä asiaa huomioimatta. Vihapuheen ja maalittamisen vaikutukset alkavat näkyä jo monella eri tasolla oikeusval-

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

tiossamme. Aloitteessa Keto-Huovinen kertookin, että Tuomariliiton tutkimuksen mukaan kaksi kolmasosaa tuomareista on työssään joutunut epäasiallisen vaikuttamisen kohteeksi, ja myös Poliisihallituksen surulliset lukemat. Luvut ovat todella, todella kovat ja kertovat omalta osaltaan, kuinka surullinen ja vakava tilanne on.

Tämä on iso työturvallisuusongelma, mutta se kertoo myös siitä, että maalittamisella pyritään vaikuttamaan systemaattisesti jopa oikeuden toteutumiseen. Maalittamisen kohteeksi ovat joutuneet viranomaiset, tutkijat, poliitikot ja ihan tavalliset sosiaalisen median käyttäjät. Vihapuhe ja maalittaminen ovat uhka demokratialle juuri siksi, että niillä pyritään vaientamaan ihmisiä kaikilla tasoilla.

Hallitus on kyllä tehnyt hyviä askelmerkkejä. Hallitusohjelman mukaisesti laitton uhkaus siirrettiin yleisen syytteen alaiseksi, jos se kohdistuu henkilöön työntehtävän tai luottamustoimen vuoksi. Tämä tärkeä lakimuutos hyväksyttiin kesäkuussa ennen istuntotaukoa. Lakivaliokunnan kuulemat asiantuntijat ovat pitäneet kuitenkin tarpeellisena, että myös kunnianloukkaus ja yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen olisivat yleisen syytteen alaisia. Eduskunta lausui kesäkuussa lain hyväksymisen yhteydessä, että viipymättä selvitetään ja arvioidaan lainsäädännön muutostarpeet maalittamiseen puuttumisen tehostamiseksi rikosoikeudellisin keinoin sekä valmistellaan tarvittavat lakiehdotukset ja ohjeet niin, että maalittamisen uhrin asemaa vahvistetaan.

Haluan todellakin vielä kiittää aloitteen tekijää ja todeta, että olen kanssasi samaa mieltä. Työtehtävä tai julkinen luottamustoimi on kaikissa tapauksissa voitava suorittaa ilman asiatonta häirintää, vihapuhetta, uhkailua tai pelkoa väkivallasta.

Tähän lopuksi haluankin sanoa sisäministeriön sisäisen turvallisuuden julkaisusta Sanat ovat tekoja Kari Mäkinen sanat, jotka ovat mielestäni osuvat: ”Vihapuhe on tuhoisaa sekä sen välittömille kohteille että koko demokraattiselle yhteiskunnalle, oikeusvaltiolle ja sananvapaudelle. Se koskee ihmisarvoa ja ihmisoikeuksia. Viime kädessä vihapuheeseen puuttumisessa on kyse niiden puolustamisesta.” — Iso kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kilpi.

18.17 Marko Kilpi kok: Arvoisa rouva puhemies! Tämän päivän tendenssi on ikävä kyllä se, että poliisin ja muidenkin viranomaisten toimintaa häiritään yhä enemmän ja se vain kasvaa ja sen häirinnän ja maalittamisen kynnyks jatkuvasti tuntuu vain madaltuvan ja eri keinot tehdä niitä monipuolistuvat. Meidän on pidettävä huolta siitä, että poliisi ja muut viranomaiset voivat hoitaa sitä tehtäväänsä ilman häirintää ja maalittamista. Kyllä heidän työnsä on muutenkin jo riittävän raskasta ja kuormittavaa, ilman että sitä vielä tällä tavalla lisättäisiin kohtuuttomasti. Tämä on yksinkertaisesti demokraattisen oikeusvaltion toiminnan perusedellytyksiä.

Meidän on tehtävä selväksi, että häirintä ja maalittaminen eivät ole millään tavalla hyväksyttäviä, ja meidän on lähetettävä siitä mahdollisimman selkeä viesti.

Jälleen kerran pitää lausua kiitokset edustaja Keto-Huoviselle erinomaisen tärkeästä ja hyvästä aloitteesta, ja kannatan sitä kyllä hyvin lämpimästi ja väkevästi. — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Eestilä.

18.18 Markku Eestilä kok: Arvoisa puhemies! Tämäkin edustaja Keto-Huovisen laki-aloite on todella ajankohtainen, sillä se ei ole pelkästään demokraattinen ongelma, että py-

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

ritään eri tavalla ajattelevat ihmiset maalittamisella ja muulla tavalla joukkohyökkäyksillä vaimentamaan, jos he ovat eri mieltä. Tämä on aika yleinen ilmiö, ja siis tähän on tuttu historiasta: jo aikoinaan kaikki sodat ja vaimentamiset ovat alkaneet tällä samalla mekanismilla, että ensin on uhkatarina, ruvetaan pitämään jotakin ihmisryhmää tai ihmistä uhkana ja luodaan ihmisiin pelkoa, ja sitten kun ihmiset ovat vähän jo tohkeissaan ja peloisissaan, luodaan oikeutustarina, että meillä on oikeutus tehdä näin. Nämä ovat tosi vaarallisia ilmiöitä, koska nämä ovat Suomessakin selvästi koko ajan käytössä eri asioiden suhteen: on ensin uhkatarina, että tämä on uhka meidän hyvinvoinnillemme, ja sitten meillä on oikeutus tehdä näin.

Jos nyt ottaisin, arvoisa puhemies, ehkä Pohjois-Karjalaakin liippaavan esimerkin, niin mielestäni on puhuttavissa jopa tästä ilmiöstä turvepeltojen kohdalla. Niistä on nyt tehty aivan olemattomalla ja kenties täysin väärällä tutkimustiedolla uhkakuva, että ne uhkaavat maailmaa, ja on tietty ihmisryhmä, joka uskoo ihan oikeasti, että ne uhkaavat maailmaa. Uhkatarina on kerrottu, ja sitä käytetään poliittisesti hyväksi, ja sitten on oikeutustarina, että meillä on oikeutus tehdä tällaisia ja tällaisia toimenpiteitä, ja maanviljelijöitä kollektiivina maalitetaan koko ajan, että te olette huonoja ihmisiä ja olette vähän yksinkertaisia, kun olette tehneet väärin — vaikka he ovat tehneet aivan oikein. Itse asiassa ne pellot eivät ole enää turvetta nähneekään, vaan ne ovat multavia peltoja, ja kun ilmasto lämpee, ne ovat erittäin tärkeitä ruuantuotannon ja ruokavarmuuden kannalta, ja koko ajan ne sitovat kasvien kautta hiilidioksidia, mutta sitä ei laskelmissa oteta huomioon. Tällaisia ilmiöitä meillä on.

Tämä meni vähän asiasta sivuun, mutta omalla tavallaan se mekanismi on muissakin asioissa. Pyritään vaimentamaan isoilla tällaisilla hyökkäyksillä, jotka ovat ihan tekaisuja, niin että toinen pitää varmasti suunsa kiinni eikä ole eri mieltä. Siinä suhteessa tämä Keto-Huovisen lakialoite on tänä iltana hyvään sarjaan tullutkin, koska juuri tähän pitäisi puuttua, että jos se kohtuuttomuuksiin menee poliiseja tai jotain muuta kohtaan — ja ihmiset ovat arkuusasteeltaan vähän erilaisia — niin silloin pitää heti ottaa syyttäjän kovat toimet.

Eli minun mielestäni tämä seuraa aikaa, ja kun näitä erinomaisia lakialoitteita pannaan riviin ja yhtä aikaa ruvetaan panemaan käytäntöön, niin minun mielestäni ollaan jo oikeusturvan kannalta huomattavasti paremmalla tolalla kuin on tähän saakka oltu. Että toivottavasti nämä etenevät.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.

19. Lakialoite laiksi rikoslain 20 luvun 7 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 96/2020 vp Janne Heikkinen kok ym.

Lähetekeskustelu

Puhemies Anu Vehviläinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 19. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Keskustelu, edustaja Heikkinen.

Keskustelu

18.21 **Janne Heikkinen kok** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minulle on jo vuosien ajan ollut päivänselvää, että poliitikko on toiminnastaan vastuussa ensisijaisesti kansalle. Tämä näyttää ajoittain unohtuvan, jos katsomme täällä säädettyjen lakien tuottamia lopputuloksia kansalaisten silmin. Me kansanedustajat olemme osaltamme vastuussa siitä, että suomalaisen yhteiskunnan perusta, sen lujat perusinstituutiot, nauttivat kansalaisten luottamusta ja kunnioittavat heidän yleistä oikeudenmukaisuudentajuaan. Luottamus toisiin ihmisiin sekä yhteiskunnan perusrakenteisiin on liimaa, joka takaa sen, että ihmisten välinen kanssakäynti toimii. Rikoksen uhrin tulee kaikissa tilanteissa voida luottaa siihen, että tekijä jää kiinni ja saa tuntevan sekä oikeudenmukaisen rangaistuksen.

Arvoisa puhemies! On perusteltua kyseenalaistaa, ovatko voimassa olevan rikoslain tuottamat lopputulokset tällä hetkellä oikeasuhtaisia, kun rikollinen käyttää lasta törkeällä tavalla seksuaalisesti hyväkseen. Nykyinen, nähdäkseni sellaisenaan aivan liian lepu laki mahdollistaa sen, että rikollinen voi selvitä tuomiostaan vain ehdonalaisella vankeudella. Törkeässä lapsen seksuaalisessa hyväksikäytössä on kyse lapsen koskemattomuutta ja itsemääräämisoikeutta erityisen tuomittavalla tavalla loukkaavasta rikoksesta. Törkeään lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön syyllistynyt rikollinen vahingoittaa uhriaan vakavalla ja mahdollisesti koko elämän ajan vaikuttavalla tavalla. Rikoksen luonteesta huolimatta rikoslaissamme todetaan seuraavaa: ”Rikoksentekijä on tuomittava törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä vankeuteen vähintään yhdeksi vuodeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.” Tässä kohtaa on syytä huomauttaa, että Suomessa pääsäännön mukaan alle kahden vuoden vankeusrangaistukset tuomitaan ehdollisina. Onko tämä käytäntö oikein näin vakavan rikoksen uhrin näkökulmasta? Mielestäni ei ole.

On yksiselitteisesti väärin ja kohtuutonta, että rikollisilla, eli tässä tapauksessa törkeillä lapsiinsekaantujilla, on mahdollisuus kävellä vapaina kaupunkiemme kaduilla. Jo pelkästään mahdollisuus siihen on liikaa näin törkeiden tekojen tapauksissa. Rikoslain 20 luvun 7 § on siis selkeässä muutoksen tarpeessa. Tekemäni lakialoite tähtää siihen, että uhrin oikeudenmukaisen kohtelun takaamiseksi on lapsen kohdistuneesta törkeästä hyväksikäytöstä tuomittava vankeuteen vähintään kahdeksi vuodeksi. Tämä muutos vahvistaisi ihmisten luottamusta suomalaiseen oikeusvaltioon, jota niin kovasti tällä hetkellä koetellaan. Kaikenikäisten ja etenkin meistä kaikista hauraimpien, eli lastemme, on koettava kadut, koulut ja kodit turvallisiksi. Heidän on voitava luottaa siihen, että lakimme on aina heikomman puolella. Rikosten uhrien on voitava luottaa siihen, että poliisit sinisissä haalareissaan tuovat turvaa ja että tuomareiden vankan katseen alla paha saa aina palkkansa.

Arvoisa puhemies! Eduskunnassa kuluu herttaisen paljon aikaa siitä keskustelemiseen, että turvallisuuden parantamiseksi pitää tehdä jotain. Nyt meillä on aito mahdollisuus toimia uhrien oikeutta suoraselkäisesti puolustavan oikeusvaltion parantamiseksi, ja on vain ja ainoastaan meistä kiinni, että kun roistot saadaan kiinni, heidät myös pidetään kiinni.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Laiho.

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

18.25 Mia Laiho kok: Arvoisa puhemies! Kiitokset, edustaja Janne Heikkinen, tärkeästä lakialoitteesta liittyen rikoslain 20 luvun 7 §:n muuttamiseen. Tässä esitetään, että törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön minimirangaistus korotetaan yhdestä vuodesta kahteen vuoteen vankeutta. Miksi tässä näin esitetään? Tämän tarkoituksena on varmistaa, että törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä tuomittavien vankeusrangaistukset tulevat ehdottomina, sillä pääsäännön mukaan alle kahden vuoden vankeusrangaistukset tuomiin Suomessa ehdollisina ja vähintään kahden vuoden vankeusrangaistukset ehdottomina.

On itse asiassa hyvin ihmeellistä ja käsittämätöntä, että lapsen törkeästä seksuaalisesta hyväksikäytöstä voidaan oikeasti selvitä vain ehdollisella tuomiolla. Lapsen jää elinikäiset traumat siitä tapahtumasta, ja tämä tekijä pääsee kävelemään tosiaan kaduille tuosta vain. Näissä seksuaalisen hyväksikäytön tapauksissa aikuinen — yleensä aikuinen — on käyttänyt valta-asemaansa ja omaa valtaansa alaikäiseen, joka on selkeästi alistetussa asemassa. Meidän pitää yhteiskuntana tehdä kaikki ne toimet, millä suojellaan lapsia hyväksikäytöltä, mutta jos sellainen todetaan, niin pitää rangaista selkeillä, kovilla rangaistuksilla ja sillä myöskin viestiä kansalaisille sitä, että sellainen toiminta on ehdottomasti tuomitavaa tässä yhteiskunnassa.

Toivottavasti tähän edustaja Heikkisen lakialoitteeseen tartutaan ja tarkastellaan uudelleen näitä tuomioiden pituuksia.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Savio.

18.28 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Edellä esitettyihin puheenvuoroihin ja näkemyksiin on helppo yhtyä. Edustaja Heikkisen lakialoite lapseen kohdistuvan törkeän seksuaalisen hyväksikäytön minimirangaistuksen korottamisesta yhdestä vuodesta kahteen vuoteen vankeutta on erittäin kannatettava.

Lainsäätäjän on ehdottomasti varmistettava kaikin käytettävissä olevin keinoin lasten turvallisuus ja koskemattomuus. Lapsen etu on tärkein, ja lapsiin kohdistuvista rikoksista tuomittavien rangaistusten on oltava niin tuntuja, että ne toimivat ennaltaehkäisevänä pelotteena. On äärimmäisen tärkeää, että lasta seksuaalisesti hyväksikäyttävä henkilö tuomiin ehdottomaan vankeusrangaistukseen. Nykyisen lainsäädännön puitteissa näin ei aina valitettavasti tapahdu.

Arvoisa puhemies! Perussuomalaiset ovat jo pitkään vaatineet kaikkien väkivalta- ja seksuaalirikosten vähimmäisrangaistusten kiristämistä. Olemme myös esittäneet, että törkeistä ja toistuneista seksuaalirikoksista syytetyt eivät voisi odottaa oikeudenkäyntiään vapaana ja että törkeistä seksuaalirikoksista annettavat tuomiot kärsitään täysimääräisesti. Myös ensikertalaisuuden löyhä käsite on ongelmallinen, ja sitä tulee mielestämme muuttaa.

Arvoisa puhemies! Hallituksen tulee kiristää lainsäädäntöä tältä osin kautta linjan. Ellei tämä hallitus ole siihen kykenevä tai halukas, on viimeistään seuraavan hallituksen toimittava määrätietoisesti asian suhteen.

Joka tapauksessa toivon tälle lakialoitteelle ripeää ja menestyksekkästä käsittelyä valio- kunnassa. Suomalaislasten on ehdottomasti saatava olla turvassa seksuaalirikollisilta.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kilpi.

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

18.30 Marko Kilpi kok: Arvoisa rouva puhemies! Minulla sattuu olemaan tästä aihepiiristä varsin paljon kokemusta poliisityön kautta, ja olen sangen paljon joutunut asian kanssa tekemisiin ja olen siitä aihepiiristä jopa yhden kirjankin kirjoittanut. Sitä kautta ymmärän kyllä, mikä mekanismi tämmöisiin rikoksiin, lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön, törkeään seksuaaliseen hyväksikäyttöön, liittyy ja mitenkä vaikeasta, isosta ongelmasta on kysymys. Se vain tahtoo olla niin, että tekijän näkökulmasta on kyse niin isosta vauriosta ja ongelmasta — väitän niin — että oikein mikään vankeusrangaistus ei siihen tepsii. Yksinkertaisesti he eivät voi viettiään ja vauriotaan vastustaa.

Mutta kyllähän se vain niin on, että rangaistuksen pitää olla edes jossakin suhteessa tekkoon nähden, ja kun se ei niin ole, niin kansalaiset eivät yksinkertaisesti ymmärrä eivätkä varsinkaan uhrit, uhrien omaiset, jotka hyvin usein näissä tilanteissa joutuvat kyllä perin juurin järkyttymään seuraavan kerran sitten, kun käy ilmi, että rangaistuksena saattaa olla vain ehdonalaista. Ei semmoista voi käsittää.

Tämmöisestä teosta tulee hyvin usein ja käytännössä aina elinikäiset vauriot. Olen paljon nähnyt niitä tilanteita, joissa ne vauriot ovat yksinkertaisesti niin vakavia, että ihminen invalidisoituu niin, että ei ole työkykyinen, ei oikein elämäncykyinenkään ja joudutaan ehkä turvautumaan pahimmassa tapauksessa jo laitoshoitoon ja näin pois päin. Se on iso, iso vaurio ja paha vahinko, kun lapsen elämä taputellaan jo aikaisessa vaiheessa, niin että siitä ei sitten tule sen kummempaa enää sen takia, että joku on joutunut hyväksikäytön kohteeksi. Silloin, jos rangaistukset ovat mitättömiä, kaikki häviävät.

Kun me annamme tällaisten ihmisten liikkuu vapaana tuolla, niin silloin meidän pitää ymmärtää, että me otamme sen riskin, että tulee lisää uhreja, ja se on hyvin todennäköistä, että näin tapahtuu. Vankeusrangaistukset ovat siinä mielessäkin hyviä, koska ne ovat ne mahdollisuudet, jolloinka päästään näihin ihmisiin käsiksi, heille voidaan suunnata hoitoa, heidät saadaan valvonnan alle. Jos näin ei tapahdu, niin silloin ongelma sen kuin vain jatkuu ja tuhoa syntyy lisää. [Puhemies koputtaa]

Meillä on tänään ollut täällä salissa erittäin hyviä, tärkeitä lakialoitteita lähetekeskustelussa. Minusta tämä on tärkein, ja väitän, [Puhemies koputtaa] että ihan äskettäinkään tässä salissa ei ole ollut yhtä tärkeätä aloitetta käsiteltävänä. Kiitän siitä edustaja Heikkistä ja kannatan tätä erittäin väkevästi. [Puhemies koputtaa] Olen sen myös allekirjoittanut. — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Sarkomaa.

18.34 Sari Sarkomaa kok: Kunnioitettu rouva puhemies! Haluan tämän keskustelun lopussa vielä todellakin osaltani kiittää Janne Heikkistä tästä erittäin tärkeästä lakialoitteesta ja merkittävästä keskustelusta täällä. Täällä on hyvin asiantuntevia kansanedustajia, jotka terveydenhuollon puolelta, poliisin puolelta ja monelta muulta puolelta, oikeuslaitoksen puolelta, yhteiskunnan puolelta tuntevat tämän asian.

Haluan sanoa, että lasten törkeästä seksuaalisesta hyväksikäytöstä ehdollisen tuomion saaminen ei osu kansan eikä kansanedustajan tajuntaan, ja erityisesti tämän lakialoitteen osalta olisi toivonut, että täällä olisi ollut myöskin hallituspuolueen edustajia, mutta toivon, että voimme tätä asiaa viedä eteenpäin ja muistaa sen, että meidän aikuisten, ennen kaikkea meidän kansanedustajien, tehtävä on suojella lapsia.

En muista yhtä asiaa, mistä — arvoisa puhemies, sanon lopuksi — olen saanut niin paljon kansalta palautetta ja toivetta siitä, että nämä rangaistukset olisivat suhteessa tämän ri-

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

koksen kauheuteen. Kuten edustaja Kilpi sanoi, monesti ajattelemme, että vankila ei paranna ketään, mutta kun on kysymys lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä, on kysymys ihmisistä, jotka tarvitsevat hoitoa, tarvitsevat valvontaa, ja näiden ihmisten vapaa kulkeminen lasten parissa on sellaista, mitä me emme voi sallia. Eli annan tukeni tälle hyvälle lakialoitteelle.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Keto-Huovinen.

18.35 **Pihla Keto-Huovinen kok:** Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Todellakin seksuaalinen itsemääräämisoikeus on perustavanlaatuinen oikeus, ja silloin, kun tapahtuu tällaisia rikoksia, itse näen, että sen täytyy näkyä tuomioissa. Todellakin rangaistuksen tulisi olla oikeudenmukaisessa suhteessa teon vahingollisuuteen ja vaarallisuuteen, mutta vajaa 40 prosenttia näistä lapsen törkeistä seksuaalisista hyväksikäytöistä ja niistä annetuista rangaistuksista on ehdollisia. Ja näissä teoissa on pääosin kysymys sukupuoliyhteydestä lapsen kanssa. Teolla on todellakin vaikutuksia lapsen koko loppuelämään. Se vaurioittaa. Ylipäänsä seksuaalirikollisille on olemassa hoito-ohjelmia — he tarvitsevat hoitoa — ja näiden ohjelmien on todettu toteutuvan parhaiten laitoksissa, ja niiden on oltava hyvinkin pitkäkestoisia. Myös tämä tukee sitä, että tuomioiden näistä teoista tulisi olla ehdottomia. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.

20. Lakialoite laiksi tartuntatautilain 58 d §:n kumoamisesta

Lakialoite LA 28/2021 vp Sari Sarkomaa kok ym.

Lähetekeskustelu

Puhemies Anu Vehviläinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 20. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Keskustelu, edustaja Sarkomaa.

Keskustelu

18.37 **Sari Sarkomaa kok** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kymmenentuhannet osaavat kulttuurin ammattilaiset ja yritykset on päästettävä terveysturvallisesti tekemään työtään. Tapahtuma- ja kulttuurialan epätasa-arvoiselle kohtelulle ei ole mitään perusteita. Tässä nyt käsittelyssä olevassa kokoomuksen eduskuntaryhmän jättämässä lakialoitteessa esitetään tartuntatautilain 58 d §:n kumoamista, ja tämän lain olisi tarkoitus tulla voimaan mahdollisimman pian.

Eduskuntaryhmä painottaa, että tapahtumien terveysturvallisuus on tärkeä varmistaa myös, jos ja kun ja toivottavasti tämä 58 d § kumotaan. Terveysturvalliset yleisötilaisuudet on mahdollista varmistaa tartuntatautilain 58 c §:n sääntelyn pohjalta. Tämän pykälän

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

kumoaminen on erityisen merkityksellistä kulttuuri- ja tapahtuma-alalle, jonka toiminnasta valtaosa perustuu yleisötalouteen. Kulttuurin ja tapahtumien parissa työskentelevät on ajettu ahtaalle koronarajoituksilla estämällä työn tekemisen edellytykset, ja tässä korostamme juuri sitä, että tähän alaan ovat kohdistuneet hyvin eriarvoisesti nämä rajoitukset. Ymmärrämme sen ja alakin ymmärtää, että rajoituksia on tarvittu ja ne ovat olleet tarpeen. Eli kulttuuri- ja tapahtuma-alan parissa työskentelevät on ajettu ahtaalle koronarajoituksilla estämällä työn tekemisen edellytykset, ja kumoamalla tämän tartuntalain 58 d §:n voimme edistää tapahtumien järjestämistä sekä parantaa yritysten ja freelancereiden toimeentuloa sekä taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta. Nykyinen tilanne on kohtuuton elinkeinonharjoittajille, yrittäjille ja työntekijöille.

Tämä lakialoite lähtee siitä, että perusoikeusrajoitusten tulee olla välttämättömiä hyväksyttävän tavoitteen saavuttamiseksi ja muutenkin suhteellisuusvaatimuksen mukaisia. Katson, että nykyisessä epidemiatilanteessa pykälästä on mahdollista luopua, jolloin myös ongelmallinen kahden metrin vähimmäisetäisyyskriteeri ja lainkohdan nojalla annetut aluehallintoviranomaisten päätökset tulisivat kumotuiksi. On ensiarvoisen tärkeää, että tulevien rajoitustoimien täytyy kaikissa tilanteissa olla välttämättömiä, oikeasuhtaisia ja kaikki lievemmat, vähemmän haittaa kokonaisuutena aiheuttavat rajoitusmahdollisuudet tulee ensin hyödyntää. Ja se, mikä on olennaista, on se, että huomioon on otettava epidemiologisten vaikutusten lisäksi terveydelliset, sosiaaliset ja taloudelliset vaikutukset, ja tähän saakka niitä ei ole mielestämme riittävästi huomioitu.

Eilen lähetekeskustelussa ollut hallituksen pitkään odotettu esitys tartuntatautilain muuttamisesta oli tervetullut, mutta se korosti juuri tämän lakialoitteen tarpeellisuutta, koska tuo hallituksen ratkaisu olla kumoamatta ja vain muokata tuota 58 d §:ää oli valtava pettymys. Pykälään sisältyvä ongelmallinen kahden metrin vähimmäisetäisyyskriteeri on kohtuuttomasti aiheuttanut vahinkoa kulttuuri- ja tapahtuma-alalle eikä ole perusteltu nykyinen epidemiatilanne ja parantunut rokotuskattavuus huomioiden. Tuo tartuntatautilain väliaikainen 58 d § on syytä kumota. Miksi? Perustelen nyt lakialoitetta. Siksi, että hallituksen ratkaisu vain muokata tartuntatautilain 58 d §:ää eikä kumota sitä on herättänyt laajaa huolta ja sen on arvioitu usean asiantuntijan toimesta vain tuovan lisää sekavuutta ja ongelmia jo ennestään täysin kohtuuttomiin tilanteisiin. Nyt ala jää epävarmuuteen, Suomi jää epävarmuuteen, ja tämä ikään kuin sysätään sinne aluehallintoviranomaiselle. On jopa arvioitu, että tämä saattaa kiristää tulkintaa. Siksi olemme tämän lakialoitteen jättäneet, ja näin eduskunta voi, jos siihen päätyy, valita lakialoitteemme hallituksen sekavaksi jääneen sääntelyn sijaan.

Eilisessä tartuntatautilakilähetekeskustelussa todella ehdotimme tätä pykälän poistamista, ja se sai hyvää vastakaikua yli puoluerajojen. Erinomaista oli se, että sosiaali- ja terveysvaliokunnan puheenjohtaja totesi — täällä on varapuheenjohtaja paikalla — että valiokunnan täytyy katsoa, josko koko pykälä kumottaisiin, ja tänään sille on antanut tukensa myös sivistysvaliokunta omassa lausunnossaan. Olennaisinta on, että nopeasti pääsemme yhteistyössä eteenpäin ja tämä kohtuuton, eriarvoinen tilanne voidaan saada korjattua.

Ja vielä perusteluna tälle lakialoitteelle, jonka sisällön ja perusteluita vielä tarkemmin tässä käyn läpi: Viivyttely on tullut todella kalliiksi. Se on tullut kalliiksi inhimillisesti ja taloudellisesti. Teimme tämän lakialoitteen juuri siksi, että tässä asiassa päästäisiin ripeästi eduskunnassa eteenpäin. On myös sanottava, että taustalla on järkytys siitä, että alan esityksiä rajoitusten yhdenvertaisesta purkamisesta, turvallisesta ja vastuullisesta tapahtuman järjestämisestä ei ole kuultu. Tämän toimialan liikevaihdesta katosi vuoden 2020 ai-

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

kana 1,6 miljardia euroa eli lähes 70 prosenttia. Kulttuurin ja tapahtumien parissa työtä tekevät on todella ajettu ahtaalle työn tekemisen edellytykset estämällä, ja näin merkittävän ja valtavan joukon ollessa vailla työtä ja turvaa on tilanne hyvin vakava, ja siksi tämä lakialoite on tehty. Totean tässä vielä sen, että taitaa olla kolme kuukautta siitä, kun tuolla portailla oli ala mieltään osoittamassa ja kaikki eduskuntaryhmät tämän ongelman havaitsivat, ja vasta nyt tässä ollaan, mutta nyt on mentävä eteenpäin ja on katsottava todellakin tulevaisuuteen ja toimittava ripeästi.

No, mikä hallituksen esityksessä on ongelmana? Oli ihan selvää, että tapahtuma-alalle oli suuri pettymys, että tuota pykälää ei kumottu. Ja miksi tämä lakialoite? Siksi, että ala ansaitsee selkeät ja yhdenmukaiset säännöt muun yhteiskunnan kanssa. Useat oikeusoppineet ovat arvioineet tätä hallituksen esitystä kriittisesti ja ovat todenneet, että hallitus kumoamisen sijaan vain muokkasi, niin sanotusti tuunasi, tätä pykälää. Esimerkiksi valtiosääntöoikeuden dosentti Rautiainen on tyrmännyt hallituksen esityksen toden: ”Esitys tekee sääntelystä sekavampaa. Ongelmat tartuntatautilain 58 §:n ja 58 d §:n suhteessa vain jyrkkenevät.” Rautiainen arvioi, ettei hallitus ole ymmärtänyt, mistä nyt esiintyvät ongelmat oikeastaan johtuvat. Rautiainen mukaan hallituksen olisi pitänyt esittää tuon 58 d §:n kumoamista. Myös dosentti Muukkonen on todennut, ettei hallituksen esittämä muoto täytä perusoikeuksien yleisiä rajoitusedellytyksiä täsmällisyydessä eikä tarkkarajaisuudessa. Täällä salikeskustelussakin tuli eilen esille, että tuo pykälä on hyvin epämääräinen, eikä oikeastaan puheissaan kukaan kansanedustaja osannut arvioida, mitä se itse asiassa sitten merkitsisi. Tämän tulkinnan ainakin itse tein, mutta valiokunta nyt tätä asiaa käsittelee.

Arvoisa puhemies! Myös Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry on pitänyt pykälän poistamista välttämättömänä, ja usea muukin ala on arvioinut, että tuo hallituksen esitys perustuu menneeseen tautitilanteeseen, koska tuo säännös mahdollistaa edelleen rajoitukset, jotka eivät ole nykyisen rokote kattavuuden tilanteessa välttämättömiä eivätkä oikeasuhtaisia. Me tarvitsemme enemmän ajattelua siitä, miten jokin on mahdollista, emmekä vain siitä, miten voidaan yhtä toimintaa rajoittaa. On ymmärrettävää, että kulttuuri- ja tapahtuma-alan ammattilaiset ovat olleet hyvin huolissaan tästä tilanteesta, ja meidän pitää luottaa siihen, että he ovat huippuosaajia ja pystyvät tämän oman alansa tilaisuudet terveysturvallisesti järjestämään.

Arvoisa puhemies! Esitämme tosiaan tässä lakialoitteessa tuon tartuntatautilain 58 d §:n kumoamista, ja korostan vielä tässä, että lakiin jää selkeät säännökset siitä, miten tapahtumat voi terveysturvallisesti järjestää. Todella haluamme selkeyttää tätä tilannetta, haluamme saada nopeasti tämän päätöksen, jotta tästä epävarmuudesta päästään.

Ja ihan lopuksi sanon sen, että tuo tartuntatautilaki on melkoinen tilkkutäkki ja tarvitsee todellakin kokonaisremontin. Sitä on parsittu sieltä täältä kokoon, ja sen tulkinta on muutenkin kovin hankalaa. Mutta nyt on todellakin olennaisinta kumota tämä pykälä ja saada tämä asia eduskunnassa ripeästi käsiteltyä. Mutta kyllä vetoan hallitukseen, että tartuntatautilakia sitten, kun sen aika tulee, kokonaisuudessaan tarkastellaan, ettei sitten mahdollisissa tulevilla epidemioissa jouduta tämänkaltaisiin tilanteisiin, joissa hallitus ja aluehallintoviranomaiset ja oikeastaan koko Suomi ihmettelevät, mikä tulkinta on ja kuka sen tulkinnan tekee. Eli tässä on paljon parantamista, mutta se on nyt tältä osin eduskunnan vastuulla. Toivon todella, että lakialoitteemme saa kannatuksen ja se otetaan vaihtoehdoksi hallituksen hyvin sekavalle esitykselle.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Laiho.

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

18.47 **Mia Laiho kok:** Arvoisa puhemies! Käsitlemme täällä kokoomuksen eduskuntaryhmän lakialoitetta tartuntatautilain 58 d §:n kumoamisesta. Tapahtuma- ja kulttuuriala erityisesti ovat joutuneet epäreilun, epäoikeudenmukaisen kohtelun uhreiksi koronatoimissa liittyen rajoituksiin.

Tämä 58 d § koskee käytännössä kahden metrin turvavälitäisyyttä, joka tapahtuma- ja kulttuurialojen lisäksi on huomioitu monissa muissakin tilanteissa ja joka on aiheuttanut ongelmia. Esimerkiksi messutapahtumissa se on käytännössä estänyt niiden järjestämisen. Myöskään esimerkiksi kirkoissa ei ole voitu normaaleja jumalanpalveluksia järjestää, ja monesti ne turvatoimet olisivat muilla keinoin hyvin järjestettävissä, mutta tämä käytännössä estää erityisesti elinkeinotoiminnan harjoittamisen ja kohdistuu epäoikeudenmukaisella tavalla joihinkin toimialoihin.

Edustaja Sarkomaa jo hyvin kuvasikin tässä ongelmia, mitä hallituksen lakiesitys tämän pykälän muuttamisesta pitää sisällensä. Olemme lähteneet omassa lakialoitteessamme siitä, että 58 c §:ssä ovat jo ne toimenpiteet covid-19-epidemian leviämisen estämiseksi, mitä tarvitaan ja mitkä ovat välttämättömiä, ja tämä 58 d § on sinänsä turha pykälä ja se voitaisiin poistaa. Nyt hallituksen esityksessä esitetään kuitenkin tämän muuttamista niin, että sitä metrimäärää ei siellä ole, ja sitten se harkintavalta, mikä se turvaväli on, jäisi aluehallintoviraston ratkaistavaksi.

Tämä on sinänsä ongelmallinen tilanne, jos laissa ei kuitenkaan anneta selkeitä askelmerkkejä siihen, miten lakia tulkitaan. Jo tähän mennessä tartuntatautilain tulkintaepäselvyydet ovat aiheuttaneet merkittäviä lisäongelmia sekä aluehallintovirastolle että toimijoille. Jo toukokuussa, kun tartuntatautilain 58 d §:ää ja 58 g §:ää käsiteltiin, aluehallintovirastosta tuli se viesti, että nämä ovat epäselvät, että lain tulkinta on epäselvää — heille se on epäselvää, toimijoille se on epäselvää — että tarvittaisiin selkeyttä lakiin, mutta valitettavasti silloinkin jatkettiin epäselvällä tilanteella, ja jos tähän 58 d:hen nyt tehdään muutoksia, jotka vielä lisäävät sitä sekavuutta, niin huonompaan suuntaan valitettavasti mentäisiin.

Tänään on saatu sivistysvaliokunnan lausunto tästä tartuntatautilain 58 d §:n muutoksesta, ja he ehdottavat tämän 58 d §:n kumoamista nimenomaan tämän hallituksen esityksen ongelmallisuuden takia, eli he käytännössä kannattavat tätä kokoomuksen lakialoitetta, jossa ehdotamme tämän pykälän kumoamista. Ja täällä heidän lausunnossaan tuodaan esille nimenomaan viranomaisille jäävän laajan harkintavallan ongelmallisuutta soveltamisessa, koska se ei riittävästi turvaa säännöksen soveltamisen yhtenäisyyttä ja mahdollisten rajoitustoimien ennakoitavuutta toiminnanharjoittajien kannalta. Myös lähikontaktin määrittely jää kuntien ja aluehallintoviranomaisten tehtäväksi.

On ongelmallista, jos laki ei ole yksiselitteinen ja selkeä. Silloin tulee ongelmia siinä, miten sitä lakia eri alueilla tulkitaan, ja tulee erilaisia toimintakäytänteitä. On myös haasteellista ja oikeusturvaa vaarantavaa se, että kun näistä aluehallintoviraston päätöksistä voidaan valittaa hallinto-oikeuteen, niin ei tiedetä, mihin niitä päätöksiä sitten perustetaan, kun laissa ei ole tähän otettu selvää kantaa.

Eli näkisin, että ainoa ratkaisu tässä tilanteessa olisi kumota nyt tämä 58 d §, ja kun siellä on myös näissä muissa 58 §:n osissa ristiriitaisuuksia myös hallituksen koronastrategian kanssa, niin varsin nopealla aikataululla olisi järkevää tuoda 58 § eduskuntaan ja että hallitus antaa nämä lainsäädännölliset täsmäytykset siihen. Sen ei pitäisi olla suuri työ. Täsähän on tätä tartuntatautilakia jatkuvasti muutettu matkan varrella, eli se voitaisiin varsin nopeallakin aikataululla nähdäkseni eduskuntaan tuoda.

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

Tällä hetkellä tätä kahden metrin sääntöä ei ole käytössä millään alueella — onneksi näin — mutta jos tätä 58 d §:ää ei kumota ja hyväksytään hallituksen [Puhemies koputtaa] esitys, niin epävarmuus säilyy, toimijoiden epävarmuus tulevasta säilyy, ja eletään niin kuin löyhässä [Puhemies koputtaa] hirressä vielä pitkän aikaa.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kilpi.

18.54 Marko Kilpi kok: Arvoisa rouva puhemies! Saan runsaasti yhteydenottoja kulttuuri- ja tapahtuma-alalta, ja olen saanut niitä pitkään. Tunnen hyvin paljon toimijoita siltä sektorilta. On erittäin murheellista ollut seurata koronaepidemian aikaan muutamia toimialoja, jotka ovat jääneet täysin mopen osaan tässä tilanteessa ja ovat olleet selkeästi häviäjiä ja sellaisia, jotka on työnnetty kylmästi syrjään. Ravintola-ala on yksi, ja sitten juurikin kulttuuri- ja tapahtuma-ala on vielä pahemmassa jamassa. Ravintola-alalla kuitenkin on pyritty tukitoimia parantamaan ja alaa ymmärtämään, mutta kulttuuri- ja tapahtuma-alalla sitä ei yksinkertaisesti ole vain tapahtunut. Olisi ollut hyvinkin paljon mahdollisuuksia katsoa esimerkiksi muista Pohjoismaista, miten on toimittu — esimerkiksi Tanskassa on hyvin toimivat tukitoiminnat kulttuuri- ja tapahtuma-alalle — mutta ei olla näinkään tehty.

Olin itsekin silloin tuossa Eduskuntatalon rappusilla, kun kulttuuri- ja tapahtuma-ala järjesti sen hienoimman mielenosoituksen, mitä olen koskaan ollut todistamassa, ja olin kuuntelemassa, kuinka hallituspuolueitten edustajat siellä lupasivat vaikka mitä. Siellä muun muassa luvattiin, että kukaan ei jää yksin, ketään ei jätetä ulos, ja siellä vakuutettiin, että nyt teitä on kuultu, vaikka itse asiassahan oli kestänyt yli vuoden tätä epidemiaa siinä vaiheessa — ja vahvasti näyttää tällä hetkellä siltä, että edelleenkin ei olla kuultu. Ollaan kuitenkin menossa jo syyskuussa.

Rovaniemellä järjestettiin vastikään Jukolan viesti, ja samaan yhteyteen järjestettiin iso musiikkifestivaali. Sen tuloksena oli tasan nolla tartuntaa — tasan nolla tartuntaa. Nämä ovat semmoisia viestejä, joihinkä pitää viimeistään reagoida ja olisi pitänyt reagoida jo ajat sitten. Moni murheellinen tilanne ja konkurssi oltaisiin pystytty kyllä välttämään, ja näin ei kuitenkaan olla toimittu.

Minä lämpimästi kannatan tätä lakialoitetta ja odotan kyllä hallitukseltakin toimenpiteitä. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan.

21. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on torstaina 9.9.2021 klo 16.00. Täysistunto lopetettiin klo 19.01.

Pöytäkirja PTK 93/2021 vp

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Timo Tuovinen